

Kirkkoherra oppikouluvisionäärinä

Lauri Oravainen Limingan yhteiskoulun perustajana ja kehittäjänä vuosina 1956–1964

Oulun Yliopisto

Historiatieteet

Historian pro gradu -tutkielma

18.11.2016

Sami Rönkkö

SISÄLLYS

JOHDANTO	3
Aiheen motivointi ja kontekstualisointi.....	3
Lauri Oravainen.....	5
Tutkimustilanne.....	9
Tutkimustehtävä ja keskeiset käsitteet	12
Lähteet ja menetelmät	13
I KIRKKOHERRAKSI JA OPPIKOULUHANKKEEN PUUHAMIEHEKSI (1956–1957)	17
1.1. Työkenttänä vanha seurakunta	17
1.2. Rooliksi oppikouluasian ajaminen.....	21
1.3. Ripeää toimintaa koulun alkuvaiheissa	25
II ALKUINNOSTUSTA JA TILANAHTAUTTA (1957–1961)	33
2.1. Tilakysymyksessä vastakkain liminkalainen ja Oravaisen mentaliteetti.....	33
2.2. Yhteiskoulun tavoitteena vastata odotuksiin.....	39
2.3. Rehtorina luomassa innostusta koulutyöhön	47
III HUIPPUHETKIÄ JA VAIKEUKSIA (1961–1964)	54
3.1. Rehtori koulun puolustajana kunnallispolitiikassa.....	54
3.2. Opettajien asunnot – ratkaisuna Orpokoti.....	62
3.3. Koulu valmistuu ja vaikuttaa.....	65
3.4. ”Yllättävä” lähtö – mitä jäi jäljelle?	69
LOPPULAUSE	74
Lähteet ja tutkimuskirjallisuus	77
Liitteet	87

JOHDANTO

Aiheen motiivointi ja kontekstualisointi

Liminkaan perustettiin vuonna 1957 yksityinen kunnan omistama keskikoulu¹, joka sai luvan lukioluokkiin vuonna 1961. Näin muodostui kahdeksan luokka-astetta käsittävä Limingan yhteiskoulu², jonka ensimmäisenä rehtorina toimi kirkkoherra Lauri Oravainen (1919–1967).³ Oravainen valittiin Limingan kirkkoherraksi vuonna 1956, ja pian hän ryhtyi edistämään oppikoulun saamista paikkakunnalle.⁴ Tämä työ käsittelee Lauri Oravaista vaikuttajana koulun perustamisessa ja sen toiminnassa. Oppikoulun perustaminen ja sen alkuvaiheet henkilöityivät vahvasti Oravaiseen, mikä muodostaa perustelun keskittymiseen tähän kirkkoherra-rehtoriin. Koulukysymykset ovat edelleen ajankohtaisia kunnan kehityksen kannalta. Yhteiskoulun seuraaja Limingan lukio laajentui kolmisarjaiseksi syksyllä 2015, mitä kunnanhallitus perusteli koulutuksen säilyttämisellä yhtenä kunnan vetovoimatekijänä⁵. Keväällä 2016 kunnanvaltuusto päätti uuden koulun rakentamisesta, minkä myötä viimeisetkin Yhteiskoulun ajalta olevat koulurakennukset puretaan.⁶

Oravainen oli kirkkoherrana vuosina 1956–1964⁷, mutta hänen aikansa on elänyt liminkalaisten muistoissa läpi vuosikymmenten. Mikko Ihalaisen toimittamassa henkilöhistoriikkiteoksessa *Kunnan väkeä: liminkalaista kunnalliselämää vuodesta 1910 tähän päivään* (1995) Oravaisesta on oma esittely, minkä lisäksi hänet mainitaan peräti 13 muun henkilön kohdalla. Huomion määrää selittää tietysti hänen mieleenpainuva persoonansa, mutta myös tuon ajan muistettavuus muista syistä. Monet olivat tuolloin vasta muuttaneet paikkakunnalle tai aika oli muutoin olennaista henkilöiden elämänkaaren kannalta. Sen lisäksi että Oravainen oli vaikuttava persoona, hän sai aikaan paljon monella sektorilla⁸. Vaikka hänen ajastaan on merkkejä vielä nykypäivän Limingassa, harva tietää peruskoulua edeltäneen ajan kouluhistoriasta. Yksi taroituksistani onkin nostaa näkyviin unohtunutta mennyttä.

---

¹ Keskikoulu oli viisiluokkainen oppikoulu, jossa ei ollut lukioluokkia.

² Yhteiskoulut olivat yhteisiä pojille ja tytöille. Nimi vakiintui erityisesti yksityisoppikoulujen käyttöön. Kiusamaa 1982, 233.

³ ”Limingan yhteiskoulu 1957–1974”, elektr.

⁴ Vahtola 1977, 257.

⁵ Limingan kunnanhallituksen esitys 15.1.2015, elektr.

⁶ Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirja 25.4.2016, elektr.

⁷ Virallisesti hänen kautensa kirkkoherrana kesti vuoteen 1966, mutta viimeiset kaksi vuotta hän oli virkapaalla ja poissa paikkakunnalta.

⁸ esim. Limingan ulkopuolella toiminta lestadiolaisuudessa ja monet rakennusprojektit paikkakunnalla.

Uudistusten ja sivistyshankkeiden levitessä osana 1800-luvulta alkanutta yhteiskunnan modernisaatioprosessia papit olivat usein edelläkävijöiden joukossa.⁹ Oravainen edusti poikkeuksellisen myöhään laaja-alaisesti kunnan elämään vaikuttavaa pappistyyppiä toimissaan sekä kirkkoherrana että rehtorina. Tämä rooli kirkonmiehenä ja kouluvaikuttajana antaa mahdollisuuden tutkia kirkon ja koulun suhdetta. Huomionarvoista on, että Oravainen tuli kyläyhteisöön ulkopuolelta ja vaikutti kuitenkin verrattain lyhyen ajan paikkakunnalla verrattuna ikänsä paikkakunnalla asuneisiin. Limingassa ei ole vanhastaan katsottu hyvällä muualla tulleita. Heidän ei ole koettu edustaneen aitoa liminkalaisuutta.¹⁰

Limingan perustamisvuodeksi katsotaan 1477, jolloin nimi esiintyy ensimmäisen kerran asiakirjalähteessä. Yksi leimallinen piirre on sen sijainti Oulun läheisyydessä hyvien liikenneyhteyksien äärellä.¹¹ Liminka on vanha suurpitäjä, jonka kirkkoherra nautti 1500–1600-luvuilla Pohjois-Pohjanmaan korkeimmasta palkkauksesta¹². Talojen määrän noustessa pappien palkka nousi entisestään, ja vielä 1800-luvun puolivälin jälkeen Limingassa oli Suomen suurin kirkkoherran palkka.¹³ Käsiteltäessä liminkalaisten suhtautumista lestadiolaisuuteen heitä kuvataan itsetietoisiksi ja vauriksi¹⁴, mikä kieltämättä sopii yhteen kuulemieni luonnehdintojen kanssa. Väkiluku oli tutkittavalla ajanjaksolla neljän tuhannen tienoilla. 1970-luvulla väkiluku kääntyi nousuun, minkä jälkeen se on noussut nopeasti saavuttaen 10 000 asukkaan rajapyykin kuluvana vuonna.¹⁵

Aiheeseen liittyy keskeisesti kunnallinen konteksti ja siihen liittyvät asenteet, henkilöt ja perinteet. Limingan kohdalla on muistettava sen historia emäpitäjänä, joka oli pitkään alueen suurin ja vaurain. Perinteiden merkitystä ei tule aliarvioida Limingan kohdalla, sillä niillä toisinaan perustellaan käytännön päätöksentekoa. Liminkalaisuudesta kirjoittaa esimerkiksi kunnallisvaikuttaja Kalle Arvola (1914–2006) muistelmissaan. Arvola puhuu perusliminkalaisuudesta ja talonpoikaisuudesta, joihin liitettäviä piirteitä ovat muun muassa hyvä itsetunto sekä edellisten sukupolvien työn kunnioittaminen.¹⁶ Hän myös mainitsee liminkalaisilla olevan taipumus liioitella monessa asiassa¹⁷. Limingan nuorisoseuran vuonna 1950 julkaistussa historiikkiteoksessa Erkki Korhonen kuvaa Limingan henkistä tilaa varsin ylpein sanoin:

---

⁹ Mikkola 2006, 194–195.

¹⁰ Ihalainen 1996, 9.

¹¹ Vahtola 1977, 77–78.

¹² Kuorilehto 2014, 94.

¹³ Vahtola 1991, 493.

¹⁴ Vahtola 1991, 511.

¹⁵ Vahtola 1977, 132; Limingan väkilukutilasto 1980–2015, elektr.

¹⁶ Ihalainen 1996, 326–327.

¹⁷ Ihalainen 1996, 325.

Samoin kuin aineelliset kysymykset ovat saaneet suojeata maaperää Limingassa, niin on henkinen kehitys ollut aina tiennäyttäjänä muille pitäjille. On oivallettu, ettei taloudellinen hyvinvointi voi kehittyä ellei ole henkisesti valveilla.¹⁸

Liminkalaiset olivat jo 1800-luvun puolivälissä varsin tiedonhaluisia ja valistushenkisiä.¹⁹ Sivistyshistoriallinen merkkitapaus oli kansanopiston perustaminen vuonna 1892. Se oli Pohjois-Pohjanmaan ensimmäinen ja maanlaajuisesti ensimmäisten joukossa.²⁰ Lisäksi kansakoulurakennuksen valmistumista jo vuonna 1869 pidettiin merkkipaaluna²¹. Kansakoulun ja kansanopiston varhainen perustaminen olivat tapahtumia, jotka esimerkiksi lehdistössä esitettiin Limingan velvoittavina perinteinä²². 1900-luvun alkupuoli vaikuttaa olleen hiljaisempaa tällä saralla, mihin vaikuttivat 1930-luvun poliittiset vastakkainasettelut ja 1940-luvun sota-aika. 1930-luvulla oikeiston ja vasemmiston välien tulehtuminen johti muilutuksiin ja vasemmistovaltuutettujen toiminnan estämiseen kunnanvaltuustossa.²³

Valtapolitiikassa tuohon ajanjaksoon mahtui monia ulkoisia ja sisäisiä kriisejä, kuten yöpakaset ja noottikriisi. Poliittisella kentällä Kansallinen Kokoomus²⁴ ja sosialidemokraattinen puolue (SDP) kannattivat modernisaatiota ja teollistamista, siinä missä Maalaisliitto (ML) ja Suomen Kansan Demokraattinen Liitto (SKDL) kannattivat maltillisempaa uudistamista. Maaseudun ja kaupunkien todellisuudet erkanivat.²⁵ Toisaalta teollisuustyöväen taloudellisen aseman paraneminen teki teollisuustyöväen asumisesta maaseudulla mahdollista.²⁶

Lauri Oravainen

Lauri Olavi Oravainen syntyi vuonna 1919 Alatorniolla Oravaisen kauppiassukuun. Isä Vilho Oravainen piti kauppaa ja bensiniiasemaa paikkakunnalla sekä oli paikallisen Säästöpankin hallinnossa.²⁷ Tämä tietty liikemiesmäisyys periytyi Lauri Oravaiselle muun muassa siten, että

---

¹⁸ Korhonen 1991 (1950), 11.

¹⁹ Vahtola 1991, 519.

²⁰ Vahtola 1977, 257–258.

²¹ Päätös kansakoulun rakentamisesta ja sen valmistuminen tapahtuivat huomattavan varhain, mutta kesti vuosia ennen kuin kansakoulu pääsi aloittamaan toimintansa. Vahtola 1977, 252–253.

²² *Kaleva* 5.7.1957, 25.10.1962

²³ Vasemmistoon kohdistui painostusta ja väkivaltaa 1930-luvulla, mikä kertoo myös yleisestä ilmapiiristä. Ihalainen 1995, 7; Järvenpää & Keinänen 2002, 64–67.

²⁴ myöhemmin tässä työssä kokoomus.

²⁵ Mäntylä 2016, 157.

²⁶ Aaltonen 1964, 172–174.

²⁷ Teerijoki 2010, 82. ”Alatornion Säästöpankki 1902–1954”, elektr.

hän toimi Säästöpankin neuvottelukunnassa Limingassa ja hankki pankeista lahjoituksia kirkolle ja koululle.²⁸ Oravaisen lapsuudessa ja nuoruudessa Alatornion kirkkoherrana oli Oskari Jussila (1888-1955), joka johti lestadiolaispappien veljespiiriä ja toimi isähahmona nuorille lestadiolaispapeille.²⁹ Lestadiolaisuus sinänsä oli Oravaiselle tullut jo suvun kautta, mutta luulen Jussilan vaikuttaneen olennaisesti hänen uskonnäkemykseensä. Kenties kokoomuksen kansanedustajana toiminut Jussila oli myös poliittinen isähahmo Oravaiselle, sillä kaiketi kokoomuslaisuus ei ollut suvussa vallitsevaa.³⁰

Oravainen lähti opiskelemaan teologiaa Helsinkiin ja sai pappisvihkimyksen jatkosodan loppuvaiheessa kesäkuussa 1944 Tampereella, mistä hänet lähetettiin Ruotsiin työskentelemään evakuoitujen suomalaisten parissa yhdessä 11 muun papin kanssa. Näihin lukeutuivat Oravaisen tuntemat lestadiolaispapiston vaikuttajat L. P. Tapaninen ja Oskari Jussila.³¹ Samassa joukossa oli myös myöhempi Oulun piispa Hannes Leinonen (1916–1986), joka lukeutui Oravaisen lähimpiin ystäviin. Muistelmissaan Leinonen mainitsee muun muassa vierailleensa Oravaisen luona Ruotsin Billingsforsissa ja kastaneensa tämän tyttären.³² Oravaisen vaimo oli sairaanhoitaja Anna-Liisa Oravainen (os. Vuoristo), ja perheeseen kuului kolme lasta, joista nuorimmat ehtivät opiskella Limingan yhteiskoulussa.³³

Oltuaan Ruotsissa vuodesta 1944, Oravaiset muuttivat vuonna 1948 Yhdysvaltoihin Massachusettsin Worcesteriin. Yhdysvalloissa oli lestadiolaisten siirtolaisten perustamia apostolisluterilaisia seurakuntia,³⁴ jollaisen pastorina Oravainen työskenteli. Suomen lestadiolaisten opillinen ja seurakunnallinen kehitys kulki eri polkuja kuin Amerikassa, mihin Oravainenkin viittasi eräässä kirjeessä. Aika Yhdysvalloissa etäännytti väistämättä kotimaan vanhoillislestadiolaisuudesta siltäkin pohjalta, että apostolis-luterilaiset seurakunnat oli jo aiemmin julistettu ”eriseuraksi” eli vääräoppisiksi. Tämä edusti maallikkolinjan lestadiolaisuuteen syntynyttä seurakuntakäsitystä, jossa seurakunnan tuli olla yksimielinen ja vähemmistöjen oli alistuttava

---

²⁸ *Kaleva* 10.10.1957; Oravainen hankki kirkon remontin yhteydessä lahjoituksena ehtoollispikarit, jotka edelleen ovat käytössä. *Kaleva* 6.10.1957.

²⁹ Tässä tutkielmassa lestadiolaispapeilla viitataan ns. pappislinjan pappeihin ja lestadiolaisuudella Suomen rauhanyhdistysten keskusyhdistyksen (SRK) johtamaan vanhoillislestadiolaisuuteen. Tapaninen 2007, 252–254.

³⁰ Marjut Huhtisen haastattelu, Oulu 16.5.2016; Jussila ja Oravainen olivat myös molemmat kiinnostuneita lestadiolaisvaikuttaja Juhani Raattamasta. Tapaninen 2007, 299.

³¹ Rohkimainen 2014, 44.

³² Leinonen 1989, 146, 283.

³³ *Suomen kirkon matrikkeli. 1, Henkilömatrikkeli* 1963, 304.

³⁴ nimen taustasta ks. Kero 1997, 22–23.

enemmistön tahtoon.³⁵ Eräessä Ruotsissa kirjoitetussa kirjeessään Oskari Jussilalle Oravainen arveli, ettei häntä enää pidetä tarpeeksi oikeaoppisena Suomessa.³⁶

Kahden Yhdysvalloissa vietetyn vuoden jälkeen Oravaiset palasivat Ruotsiin. Billingsforsissa Länsi-Götanmaalla oli paikallisen teollisuuslaitoksen omistama kirkko, jossa Oravainen työskenteli pappina. Kyse ei ollut suomalaistyöstä, eikä seurakunta ollut lestadiolainen.³⁷ Ruotsiin palattuaan Oravainen totesi Amerikan olleen heille liian kiireinen maa.³⁸ Oravaiselle kokemus ulkomailta auttoi luomaan rohkeuden toimia haastavissa paikoissa myös kohdatessaan vastustusta.³⁹ Aika ulkomailla oli merkityksellistä senkin kannalta, että tänä aikana Oravainen oppi taitoja, joita hän pyrki käyttämään hyödyksi myöhemmin. Pyrkimys käyttää hyödyksi kielitaitoa käy selväksi myöhemmästä arkkkipiispa Ilmari Salomiehelle lähetetystä kirjeestä, jossa Oravainen kertoo hakeneensa aiemmin merimiespapiksi Etelä-Amerikkaan hyödyntääkseen kielitaitoaan. Saman kirjeen mukaan hänen suunnitelmansa oli jo Yhdysvalloissa ollessa hakeutua vähitellen takaisin Suomeen.⁴⁰ Paluu kotimaahan tapahtui vuonna 1955, jolloin Oravainen otti vastaan kappalaisen tehtävän Kemijärven seurakunnassa.⁴¹

Loppukeväästä 1956 Oravainen valittiin Limingan kirkkoherraksi ainoana hakijana⁴². Limingassa Oravainen toimi kirkkoherran ja rehtorin tehtävien lisäksi kansanopiston johtokunnassa ja sen uskonnonopettajana.⁴³ Yhdistystoiminnassa hän oli mukana Suomen Punaisen Ristin paikallisosaston johtokunnassa ja perustamassa paikkakunnalle Lions clubia⁴⁴. SPR:n paikallisosasto järjesti marraskuussa 1956 Unkari-illan vastikään tapahtuneen kansannousun uhrien auttamiseksi. *Kaleva* teki lyhyehkön jutun tapahtumasta ja kertoi Oravaisen pitäneen illassa Unkarin historiaa käsitelleen vaikuttavan juhlapuheen.⁴⁵ Tapaus kuvaa hänen sivistyneisyyttään ja laaja-alaista rooliaan. Oravaista voidaan pitää kosmopoliittina siinä mielessä, että hänen näkökulmansa oli laajempi ja hän tunsii ulkomaiden oloja. Toki muutkin kävivät ulkomailla, mutta Oravainen asui ulkomailla ja vieraili yhteensä 13 valtiossa Euroopassa ja

---

³⁵ Tapaninen 2007, 231-233.

³⁶ Oravainen Jussilalle 28.7.1952. Saapuneet kirjeet (1944–1952). Oskari Heikki Jussilan arkisto Ba:2/23. OMA

³⁷ Marjut Huhtisen haastattelu, Oulu 16.5.2016; ”Billingsfors kyrka”, elektr.

³⁸ Oravainen Viljaselle 18.12.1950. Saapuneet kirjeet (1945–1967). Paavo Julius Viljasen arkisto Ab : 4/116. Oulun Maakunta-Arkisto (myöh. lyh. OMA).

³⁹ Inkeri Kaartisen puhelinhaastattelu, 6.9.2016.

⁴⁰ Oravainen Salomiehelle 25.5.1957. Ilmari Salomiehen arkisto kotelo 12. Kansallisarkisto (myöh. lyh. KA).

⁴¹ *Suomen kirkon matrikkeli. 1, Henkilömatrikkeli* 1963, 304.

⁴² Oulun hiippakunnan tuomiokapitulin pöytäkirjain hakemisto 1956, 71. Pöytäkirjat (1956–1956). Oulun hiippakunnan tuomiokapitulin arkisto (myöh. lyh. OTKA) Ca:196. OMA.

⁴³ Siilasvuo 1993, 174, 176.

⁴⁴ *Suomen kirkon matrikkeli. 1, Henkilömatrikkeli* 1963, 304. Kansainvälinen avustus- ja palvelujärjestö. Toiminut Suomessa vuodesta 1950.

⁴⁵ *Kaleva* uutisoi näyttävästi Unkarin tilanteesta, ja kansannousun päätyttyä tuki unkarilaisten auttamiseksi järjestettyjä keräyksiä. Suistola 1999, 271; *Kaleva* 16.11.1956.

Pohjois-Amerikassa.⁴⁶ Hänen ”maailmanmiehen sivistyneisyytensä” tuli esille myös haastatelussa seikkana, joka merkitsi rohkeutta toimia niin herätysliikkeen asioissa kuin koulupuolellakin.⁴⁷ Toimiminen lukuisilla elämän osa-alueilla edusti postmodernia identiteettikäsitystä, johon kuuluu moninaisuus.⁴⁸

Lestadiolaisuuden hajaannus 1960-luvun alussa oli myös Oravaiselle murheen aihe. Siinä valtaosa liikkeen noin 90 papista ja yhteensä noin 1000 seuraajaa erkanivat tai erotettiin vanhoillislestadiolaisuudesta.⁴⁹ Oravainen kuului tähän niin kutsuttuun pappisiin, mutta ei ollut johtavassa asemassa. Yksi tärkeimmistä lestadiolaispappien omaksi linjaksi muotoutumista edistänyt kokous pidettiin maaliskuussa 1960 Limingan pappilassa Oravaisen kokoon kutsuttuna.⁵⁰ Lestadiolaisuuden hajaannus harmitti häntä, mutta ei ehkä vaikuttanut rehtorin toimen hoitamiseen⁵¹. Kirjeessään kesällä 1967 hän kertoi olevansa väsynyt ja vaikuttaa vihaiselta joitain tahoja kohtaan.⁵² Kyse vaikuttaa olleen lestadiolaisuuden riidoista, joissa syntyi voimakas vastakkainasettelu.⁵³

Politiikassa Oravainen kannatti kokoomusta ja edusti kunnanvaltuustossa kokoamaansa porvarillista vaaliliittoa. Kokoomuksen ja oikeiston asema yleensä oli tuolloin heikentynyt Limingassa ja puolueen paikallisosasto oli hiipunut.⁵⁴ Papin kokoomuslaisuus oli loogista pappien yhteiskuntaa rakentavan ja säilyttävän roolin kautta. 1960-luvun vaihteessa pappien poliittinen toiminta ei kuitenkaan ollut niin yleistä kuin ennen toista maailmansotaa.⁵⁵ Tuon ajan kokoomuksessa ei ollut selvää osapuolijakoa, mutta joitain eroja on havaittavissa. Osa haikaili 1920–1930-lukujen ”kansallis-isänmaallis-uskonnollisten” arvojen perään siinä missä osa kannatti talousoikeistolaisuutta. Nämä linjat eivät kuitenkaan laajassa mitassa jakaneet puoluetta vaan suurin osa kokoomuslaisista ei kallistunut kummallekaan puolelle.⁵⁶ Verkostoituminen ja vaikutusvallan tavoittelu oli Oravaiselle tyyppistä, mutta tuskin hän politiikon uraa tavoitteli.

---

⁴⁶ Limingan yhteiskoulun opettajamatrikkeli (1957–1974). Limingan yhteiskoulun arkisto Ba : 1. LKuA

⁴⁷ Inkeri Kaartisen puhelinhaastattelu, 6.9.2016.

⁴⁸ ks. esim. Hall 1999, passim.

⁴⁹ Palola 2011, 420, 465. Kysymys siitä, tulisiko puhua eroamisesta vai erottamisesta on tulkinnanvarainen edelleen.

⁵⁰ pappisiin, pappissuuntaus tai elämänsanalaisuus erkani pääsuunnan vanhoillislestadiolaisuudesta 1960-1961 mukanaan valtaosa liikkeessä vaikuttaneista papeista. Palola 2011, 413–414, 420–421.

⁵¹ Kerttu Inkalan haastattelu, Liminka 16.6.2016.

⁵² Oravainen Viljaselle 21.6.1967. Saapuneet kirjeet (1945–1967). Paavo Julius Viljasen arkisto Ab : 4/116. OMA.

⁵³ Metsänheimo 2016, 107.

⁵⁴ Kaarlo Junttilan haastattelu, Liminka 14.4.1994; Ihalainen 1995, 306.

⁵⁵ Vares 2008, 373.

⁵⁶ Vares 2008, 165–167.

Opiskelu oli Oravaiselle elämäntapa. Yhdysvalloissa hän suoritti tutkinnon *Master of arts in education*, mikä oli myös Limingan yhteiskoulun opettajakollegoiden tiedossa⁵⁷. Ruotsissa Oravainen suoritti auskultoinnin kansanopiston johtajan pätevyyttä varten vuonna 1954.⁵⁸ Kiinnostus opettamista kohtaan ei siis syntynyt vasta Limingassa. Harrastuksikseen hän mainitsi kielet ja kirjallisuuden. Kielellistä lahjakkuutta kuvaa se, että hän oli laatinut historiateoksen Billingsforsin kirkosta ruotsiksi ja maisterintutkielman englanniksi.⁵⁹ Oravainen esiintyi myös Limingan kirkon historian asiantuntijana esittelemällä kirkkoa sanomalehti *Kalevassa* remontin valmistuttua.⁶⁰ Viimeisinä vuosinaan hän laati teologian lisensiaatintutkimusta, joka jäi hie- man kesken.⁶¹ Luulen, että Oravaisen tähtäimessä olivat tuolloin korkeammat kirkolliset virat. Niihin olisi ollut edellytykset verkostoitumisen puolesta⁶². Vuonna 1965 hänet nimitettiin val- mistelemaan Oulun seurakuntien yhteistä keskusrekisteriä, jonka ensimmäisenä hoitajana hän toimi.⁶³ Tähän oli eittämättä vaikutusta sillä, että Oravainen tunsu Oulussa vaikuttavia pappeja ja kirkollisia vaikuttajia. Keväällä 1966 hän haki Oulujoen seurakunnan kirkkoherran paik- kaa⁶⁴ ja vielä seuraavana vuonna Alatornion kirkkoherraksi⁶⁵. Kotipaikkakuntansa kirkkoher- raan hänestä ei ehtinyt tulla, sillä elokuussa 1967 hänen maallinen vaelluksensa päättyi sairaus- kohtaukseen⁶⁶.

Tutkimustilanne

Oravaisesta ei ole aiempaa henkilöhistoriallista tutkimusta, mutta hänen osuuttaan vanhoil- lislestadiolaisessa herätysliikkeessä on sivuttu ARI-PEKKA PALOLAN historiikissa ja muissa tutkimuksissa. Hänen verrattain varhainen poismenonsa selittää sitä, ettei häntä ole tutkittu eikä häneltä ole säilynyt yksityisarkistoa. Limingan yhteiskoulusta ei ole tehty akatee- mista tutkimusta.

---

⁵⁷ Kerttu Inkalan haastattelu, Liminka 16.6.2016.

⁵⁸ Limingan yhteiskoulun opettajamatrikkeli (1957–1974). Limingan yhteiskoulun arkisto Ba : 1. Limingan kunnanarkisto (myöh. lyh. LKuA).

⁵⁹ *Suomen kirkon matrikkeli. 1, Henkilömatrikkeli* 1963, 304.

⁶⁰ *Kaleva* 24.10.1957.

⁶¹ Marjut Huhtisen haastattelu, Oulu 17.5.2016.

⁶² Oravainen puhutteli kirjeissään tuttavallisesti myöhempiä arkkipöispoja Martti Simojokea ja Ilmari Salo- miestä. Oravaisen läheisiä ystäviä olivat myöhemmät piispat Hannes Leinonen sekä L. P. Tapaninen.

⁶³ Oulun hiippakunnan tuomiokapitulin pöytäkirjain hakemisto 1966. Pöytäkirjat (1966–1966). OTKA Ca:116. OMA.

⁶⁴ *Kaleva* 19.5.1966.

⁶⁵ Oravainen oli asetettu I ehdokassijalle Alatornion vaalissa, mutta ei ehtinyt ottaa tehtävää vastaan. Tuomio- kapitulin kokouksen pöytäkirjat 15.6.1967 & 25.7.1967. Pöytäkirjat (1967–1967). OTKA Ca:117. OMA.

⁶⁶ *Kaleva* 10.8.1967.

Limingan historian yleisesityksen on kirjoittanut JOUKO VAHTOLA pitäjän 500-vuotisjuhla-
lakirjassa *Liminka 1477–1977* (1977). Hän mainitsee Oravaisen kouluhankkeen puuhamie-
henä ja oppikoulutoimikunnan johtajana.⁶⁷ Näistä vaiheista kertoessaan Vahtola on käyttänyt
lähteenään lähinnä kunnanvaltuuston pöytäkirjoja. Suhteessa kirjan mainintoihin Yhteiskou-
lun vaiheista tutkielmani tarjoaa oleellista uutta tietoa ja perusteellista erityistutkimusta. Vah-
tolan esitystä Limingan historiasta leimaa pintapuolisuus tarkasteluajanjakson laajuuden takia.
Silti se on käyttökelpoinen aiheen kontekstualisointia ajatellen. Limingan kunnallisesta pää-
töksenteosta Vahtola ei kerro kovinkaan paljoa. Sitä avaa aiemmin mainittu Ihalaisen henki-
löhistoriateos sekä vasemmiston näkökulmasta kirjoitettu *Rakensimme vankan kivijalan. Limin-
gan työväen toimintaa 100 vuotta* (2002), joka perustuu KIRSI JÄRVENPÄÄN pro graduun.

Oppikoulujen historia on esitetty kattavasti KYÖSTI KIUASMAAN historiikissa *Oppikoulu
1880–1980* (1982), joka on hyvin koostettu erilaisista lähteistä. Kirjoittaja on esittänyt tilas-
toaineksesta perusteltuja tulkintoja. Yksityisoppikoulujen historiaa käsittelee JUKKA-
PEKKA PIETIÄINEN teoksessa *Yksityisoppikoulujen historia 1872–1977* (1995), jossa Pietiäi-
nen kirjoittaa sodanjälkeisestä ajasta. Pietiäinen kertoo taustaa yksityisoppikoulujärjestelmän
laajentumiselle sodanjälkeisenä aikana analysoiden sekä kehitystä että sen syitä. Edellä maini-
tuista teoksista ensimmäinen on yksityisoppikoulujen liiton ja jälkimmäinen oppikoulunopet-
tajien liiton kustantama, mikä on hyvä ottaa huomioon. Pietiäinen argumentoi paikoin sel-
västi yksityiskoulujen puolesta, mutta tekee sen perustellen.

Laajemman näkökulman koulujärjestelmään tarjoaa SIRKKA AHONEN teoksessaan *Yhteis-
nen koulu – tasa-arvoa vai tasapäisyyttä?* (2003). Ahonen kuvaa suomalaisen koulujärjestelmän
kehitystä 1800-luvulta 2000-luvulle keskittyen koulutukselliseen tasa-arvoon, joka on määri-
tely ja toteutunut vaihtelevasti aikojen saatossa. Teos auttaa ymmärtämään historiallista taus-
taa, mikä on erittäin olennaista tutkittaessa rinnakkaiskoulujärjestelmän ajan kouluhistoriaa.
Rinnakkaiskoulujärjestelmässä koko ikäluokka aloitti kansakoulussa, jota käytiin noin ikävu-
odet 7-13. Ikäluokan yhteinen koulunkäynti päättyi neljännen luokan jälkeen, jolloin osa ikä-
luokasta siirtyi pääsykokeiden kautta viisi- tai kahdeksanvuotiseen oppikouluun.⁶⁸ Laaja-
alaista lähestymistapaa edustaa myös teos *Valistus ja koulunpenkki. Kasvatus ja koulutus Suomessa
1860-luvulta 1960-luvulle* (2011), jonka lukuisat kirjoittajat valaisevat kasvatuksen ja koulujär-
jestelmän suhdetta sekä niiden kehitystä osana suomalaista yhteiskuntaa.

---

⁶⁷ Vahtola 1977, 257.

⁶⁸ Ahonen 2003b, 18; Sarjala 2008, 71; Ks. liite 1. Kuvio Suomalaisesta koulujärjestelmästä ennen ja jälkeen peruskoulun.

Yksittäisten oppikoulujen tutkiminen on jäänyt pitkälti historiikkien varaan, joita onkin tehty monella paikkakunnalla. Samana vuonna perustettujen Lohtajan ja Kiikan-Keikyän yhteiskoulujen historiikit antavat vertailukohdan Limingan tilanteelle. Lohtajan yhteiskoulun kohdalla koulun perustaminen ja kehittäminen lasketaan kannatusyhdistyksen ja sen johtokunnan ansioksi.⁶⁹ Kiikan-Keikyän tapauksessa spekuloidaan sillä, kenen ajatus yhteiskoulun perustaminen oli⁷⁰, kun taas Limingan tapauksessa Oravainen oli selkeästi hankkeen alkuun paneva voima⁷¹. Tyrnävän keskikoulun historiikkiteos *Muistojen tulva V. Tarinoita Tyrnävän kansakoulusta 1953–1978*. (2013) tarjoaa myös vertailukohdan Liminkaan. Siellä kirkkoherra toimi rehtorina vuoden ajan⁷².

Kirkollista elämää kuvaa EINO MURTORINNE teoksessaan *Suomen kirkon historia. 4, sortovuosista nykypäiviin 1900–1990*. (1995), joka on monien käyttämä ansiokas perusteos. Kirkon ja koulun suhdetta on tutkinut HANNU SUNI väitöksessään *Sekularisaation puristuksessa. Koulut kristillisen arvojenperinteen kantajina Lounais-Hämeessä 1860–1960* (2005). Loppuosan kuvaus sodanjälkeisestä tilanteesta antaa mielenkiintoisen vertailukohdan Liminkaan. Tutkimuksen keskeisiin tuloksiin kuuluu se, että koulu toimi kristillisen tapakulttuurin vaalijana vielä 1960-luvun alkuun asti⁷³.

VESA VAREKSEN kirjoittama *Suomalaiskansallinen kokoomus. Kansallisen kokoomuspuolueen historia 1944–1966* (2008) auttaa hahmottamaan Oravaisen ja häntä lähellä olevien piirien poliittisia ajattelumalleja. Maalaisliiton puolelta hyödyksi on ollut MATTI MÄNTYLÄN väitöskirja *Pohjois-Suomea kehittämässä. Periferia Urho Kekkonen politiikan kohteena ja vallankäytön välineenä vuosina 1950–1981* (2016), joka kertoo yhtäältä maalaisliiton ja Kekkonen intresseistä, mutta toisaalta myös teollisuuden, koulutuksen ja Pohjois-Suomen kehittämisen yhteyksistä.

Pohjoissuomalaisista papeista on tehty joitain tutkimuksia, joista mainittakoon PEKKA TAPANISEN väitöskirja *Oskari Heikki Jussila (1888–1955): lestadiolaispappi, toimen ja näkyjen mies* (2007). Moniin muihin pappien elämäkertoihin olen perehtynyt taustamateriaalina. Limingan yhteiskouluun olennaisella tavalla vaikuttanutta kouluneuvos Martti E. Miettistä on tutkinut MARTTI VUOLLO vuonna 2006 valmistuneessa väitöskirjassaan. Vuollon tutkimus antaa hyvän vertailukohdan uskonnollisen vakaumuksen sävyttämästä oppikouluvaikuttajasta.

---

⁶⁹ Aromaa 2007, 47.

⁷⁰ Kero & Kero 2007, 23–24.

⁷¹ Vahtola 1977, 257.

⁷² Mattila et al, 17.

⁷³ Suni 2005, 217.

Tutkimustehtävä ja keskeiset käsitteet

Tehtävänäni on tutkia Lauri Oravaista Limingan yhteiskoulun perustajana ja kehittäjänä vuosina 1956–1964. Tämä pääkysymys käsittää hänen toimintansa oppikoulua ajamassa, sen rehtorina ja puolustajana kunnallispolitiikassa. Tutkin, mitä Oravainen sai aikaan kouluasioissa Limingassa. Selvitän, miten Oravaisesta tuli vaikuttaja kouluasioissa ja perustetun koulun merkitystä eri osapuolille.

Liminka on vanha emäseurakunta, jonka papit ovat ennenkin olleet vaikuttamassa kylän elämään ja toisinaan saaneet vastaansa paikalliset isännät⁷⁴. Siksi on perusteltua suhteuttaa Oravaista edeltäviin kirkkoherroihin. Varsin harvinainen asetelma kirkkoherrasta rehtorina antaa perustellun lähtökohdan kirkon ja koulun suhteen tarkasteluun. Tutkielman yhtenä hypoteesina on, että koululla ja seurakunnalla vallitsi erityissuhde kirkkoherran toimiessa rehtorina.

Tutkimukseni lähestyy aihetta myös kasvatushistoriallisten näkökulmien kautta. Yksityisoppikoulujen perustaminen oli ylätasolta tarkasteltuna spontaani suuriin ikäluokkiin liittyvänä ilmiönä, jossa kouluja perustettiin tilkkutäkkimaisesti eri puolille tarjoamaan koulusivistystä suurille ikäluokille⁷⁵. Selvitän, mikä oli Limingan yhteiskoulun rooli osana tätä koulutukselliseen tasa-arvoon linkittyvää prosessia. Tarkastelussa ovat siten kasvatukselliset näkökohdat suhteessa yhteiskunnallisiin kysymyksiin. Osuvasti Kiuasmaa toteaa oppikoulun heijastaneen aina varsin herkästi yhteiskunnallisia katsomuksia.⁷⁶ Oppikoulu on siis ollut vaikuttava instituutio ja siihen on pyritty vaikuttamaan.

Tehtävänäni on asettaa tutkimuskohde oikeaan kontekstiin, joka on myös osa tutkimuksen tuloksia. Yksi kontekstualisoinnissa käyttämäistäni käsitteistä on modernisaatio. Modernisaation käsite kuvaa niitä sosiaalisia, teknisiä ja taloudellisia muutoksia, jotka loivat pohjan nykyiselle suomalaiselle yhteiskunnalle⁷⁷. Siinä linkittyvät taloudelliset, poliittiset ja sosiaaliset aspektit⁷⁸. Modernisaation käsite auttaa analysoimaan koulutuksen merkitystä paikallisella tasolla. 1950–1960-luku oli aikaa, jolloin noin vuosisata aiemmin alkanut modernisaatioprosessissa korostuivat kaupungistuminen ja teollistuminen, mutta myös sosiaalisten arvojen ja

---

⁷⁴ Kansakoulun opettajakysymys riitautti kirkkoherran ja seurakuntalaisten välit. Vahtola 1977, 253.

⁷⁵ Itälä 2005, 51; Pietiäinen 1995, 174.

⁷⁶ Kiuasmaa 1982, 501.

⁷⁷ Stark 2006, 9.

⁷⁸ Saarikoski 2008, 115–117.

asenteiden murros.⁷⁹ Modernisaation ja Limingassakin suuressa arvossa pidetyn talonpoikaissuuden suhdetta on käsitellyt KATTI MIKKOLA artikkelissaan teoksessa *Modernisaatio ja kansan kokemus Suomessa 1860–1960* (2006). Koulut ovat olleet yhtäältä säilyttäviä⁸⁰, mutta myös uudistavia⁸¹ instituutioita. Käsitellen kysymystä Limingan yhteiskoulusta suhteessa modernisaatioon. Suhteutan myös kouluun kohdistunutta kritiikkiä modernisaatioon. Vanhassa maalaispitäjässä asiat tapahtuivat hitaasti ja suunnitellusti, mikä on osa liminkalaista mentaliteettiä.⁸²

Lähteet ja menetelmät

Lähdeaineisto koostuu useista lähderyhmistä, joita lähestyn historiatieteen menetelmin. Keskeiseen lähdeaineistoon kuuluu asiakirja-aineisto, jonka suurimpana ryhmänä pöytäkirjat. Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat sisältävät runsaasti kouluasioiden käsittelyä. Yhteiskoulun arkisto Limingan kunnanarkistossa käsittää muun muassa koulun johtokunnan pöytäkirjat ja koulun vuosikertomukset. Koulun vuosikertomukset ovat sikäli hedelmällinen aineisto, että ne ovat lähtökohtaisesti rehtorin laatimia. Limingan yhteiskoulun kohdalla ne eivät varsinkaan alkupuolella ole kovin laajoja. Seurakunnan toimintakertomukset ja piispantarkastuspöytäkirjat osoittautuivat yllättävänkin käyttökelpoiseksi lähdeaineistoksi niiden kattavuuden vuoksi. Koulun vihkiäistilaisuuksissa pidettyjen puheiden muistiinpanoista on ollut huomattavasti apua tilaisuuksiin liittyneiden asenteiden kartoittamisessa.

Tutkimusta varten olen kerännyt kaiken saatavilla olevan tiedon kirjallisesta lähteistä muodostaen samalla aiheen kannalta keskeistä problematiikkaa. Tärkeässä osassa tietojen täydentämisen ja analyysin tekemisen kannalta ovat haastattelut, joita olen tehnyt silminnäkijöistä ja muutamasta hieman nuoremasta henkilöstä, jotka katsovat asiaa oppilaan tai jälkimaineen kannalta. Haastatteluja käytettäessä on oltava perillä, onko kyse haastateltavan omasta kokemuksesta vai toisen käden tiedosta. Ihmisillä on usein taipumus vaikuttaa tietävämmiltä kuin ovatkaan. Monet tekijät siis vaikuttavat haastattelutietojen lähdearvoon.⁸³ Haastattelut tarjoavat tietoa haastateltavien subjektiivisista kokemuksista, joten haasteena on kokemusten ja

---

⁷⁹ Stark 2006, 13.

⁸⁰ Suni 2005, 217.

⁸¹ Mikkola 2006, passim.

⁸² Asiasta mainitsi Tapio Junttila, joka oli kunnanvaltuustossa vuodet 1989-2012, josta osan valtuuston ja kunnanhallituksen puheenjohtajana. Junttila kävi Limingan yhteiskoulua Oravaisen ollessa rehtorina ja hänen isänsä oli Yhteiskoulun johtokunnan puheenjohtajana. ”Limingan kunnanvaltuutetut vuodesta 1910 tähän päivään”, 4,11; Tapio Junttilan haastattelu, Liminka 2.6.2016.

⁸³ Virrankoski 1996, 22.

”todellisten tapahtumien” välinen suhde. Ymmärrys historiallisesta taustasta ja verrattain suuri haastateltavien määrä auttavat lähdekritiikin toteuttamisessa.

Haastattelumateriaalia ovat myös aiemmin mainittua *Kunnan väkeä* -teosta varten vuonna 1994 tehdyt haastattelut henkilöistä, joista monia ei enää voisi haastatella. Haastattelija Ihalaiselle Oravaisesta tuli yksi aihe, joka nousi esille monien kohdalla. Tutkielmassani jatkokäytän haastatteluaineistoa, jota ei kirjassa voitu Yhteiskoulun osalta paljoa hyödyntää. Haastattelujen lisäksi muisteluun perustuvaa lähdeaineistoa ovat muistelmat, joista muutamats osoittautuivat hyödyllisiksi.

Oravaisen kirjoittamia kirjeitä on säilynyt erinäisissä arkistoissa pienehkö joukko, joista osaan liittyy käyttörajoituksia. Kirjeenvaihto on oma kontekstinsa, josta voidaan saada tietoa kirjoittajasta. Kirjeetkään eivät suoraan kuvaa kirjoittajan identiteettiä tai tunteita.⁸⁴ Kirjeenvaihtoon kuuluu dialogisuus, mutta usein kirjeenvaihtoa on säilynyt vain toiselta osapuolelta. Oravaiselta säilyneet kirjeet kertovat hänen elämänvaiheistaan ja lestadiolaisuuden asioista. Ne muistuttavat, että Oravainen oli suomalaisessa herätysliikkeiden sävyttämässä evankelisluterilaisuudessa vaikuttava pappi.

Taustamateriaalina olen käyttänyt seurakuntalehti *Rauhan tervehdyistä* koko ajalta ja sanomalehti *Kalevaa* Yhteiskoulun keskeisten ajankohtien osalta. Lehtiä lukemalla olen syventänyt tuntemustani tutkittavasta ajasta sekä löytänyt vahvistavaa ja täydentävää tietoa. Kouluasioista kirjoitettiin *Kalevassa* usein niistä päätettäessä ja koulun vihkiäisten aikaan. *Rauhan tervehdyksessä* kirkkoherra Oravaista haastateltiin hänen seurakunnallisista hankkeistaan sekä kuvattiin paikkakunnan seurakunnallista elämää. Lehdet auttavat näkemään Limingan tapahtumat ulkopuolelta. Koulutuspolitiikassa *Kaleva* piti esillä yliopiston saamista Ouluun. Tavoitetta tuki yliopistoon johtavien oppikoulujen perustaminen ja niiden opettajapula, johon yliopiston toivottiin auttavan.⁸⁵

Tutkimukseni on toimintaelämäkerta Lauri Oravaisesta, jossa pyrkimyksenäni on kuvata Limingan kouluhistoriaa tutkimuskohteeni kautta. Pääpaino ei ole henkilön elämäntarinassa vaan pyrkimys on kuvata hänen vaikutustaan yhteiskuntaan ja samalla historian kulkuun. Se, puhutaanko elämäkerrallisesta vai henkilölähtöisestä historian tutkimuksesta, on lopulta

---

⁸⁴ Lahtinen et al. 2011, 21-22.

⁸⁵ Suistola 1999, 281.

melko vähämerkityksellistä. Ero on pyrkimyksissä – siinä missä henkilölähtöisessä tutkimuksessa henkilön kautta kuvataan laajempaa ilmiötä, pyritään elämäkerrallisessa tutkimuksessa ymmärtämään toimijaa kontekstin kautta.⁸⁶

Menetelmiltään ja laatukriteereiltään henkilöhistoriantutkimukseen pätevät samat säännöt kuin muuhun historiatieteeseen. Tutkielmani edustaa myös mikrohistoriaa, joka linkittyy joiltain osin biografiaan. Yksilöllisyyden ja yleistettävyyden kysymykset linkittävät biografian ja mikrohistorian. Historian ilmiöt muodostuvat osista, joita ei voi ymmärtää ilman kokonaisuutta. Tämän tutkimuksen tapauksessa Limingan yhteiskoulu ja Oravaisen henkilö sijoittuvat osaksi laajempaa kokonaisuutta, joko poikkeuksina tai tyypillisinä esimerkkeinä. Biografian tapauksessa ei tulisi niinkään keskittyä sijoittamaan henkilöä aikansa edustajaksi, vaan pikemminkin keskittyä huomioimaan hänet yksilönä ja vaikuttajana kontekstissaan.⁸⁷

Myös muistitiedolla on liittymäkohtansa henkilöhistoriaan. Tämän tutkielman tapauksessa sitä edustavat haastattelut. Menneisyyden muistelussa tavallista on juonellistamiseksi kutsuttu ilmiö, jossa ihmiset jäsentävät menneitä tapahtumia mielekkäiksi tapahtumasarjoiksi. Näin tapahtumahetkellä epävarmat tai jopa sattumanvaraiset asiat näyttävät selkeältä tarinalta.⁸⁸ Tämä muistitiedon näkökulma ei erityisellä tavalla korostu, sillä Oravainen ei itse muistele jälkikäteen tapahtumia. Kertoessa kirkkoherra-rehtori Oravaisesta näkökulma on eri kuin kerrottaessa oman elämän kulusta.

Perinteisesti elämäkerralliseen lähestymistapaan on historiantutkimuksessa suhtauduttu epäillen muun muassa sen kirjavuuden ja epäteoreettisuuden takia. Historiantutkimuksen piirissä elämäkertatutkimus on nostanut suosiotaan ja sen tekemisen tavoista on kiinnostuttu.⁸⁹ Sitä on syytetty liiallisesta kokonaisvaltaisuudesta, jossa unohtuu historian ongelmalähtöisyys. Tämän tutkielman tapauksessa rajausten Liminkaan ja koulupuoleen varmistaa riittävän ilmiölähtöisyyden. Huolimatta rajauksesta tutkijalla tulee olla laajempi käsitys henkilön persoonasta kuin vain suoraan tutkittavaa aihetta koskeva. Tässä tapauksessa se edellytti asioiden selvittämistä haastattelujen ja muiden lähteiden kautta. Haasteenani on ollut, ettei Oravainen ole jättänyt kirjallista jäämistöä, eikä häntä sivunnutta tutkimusta ole juuri tehty. Tässä tutkielmassa en käsittele yksityiskohtaisesti koulun lukuohjelmia tai taloutta.

---

⁸⁶ Hakosalo et al. 2014, 9.

⁸⁷ Renders & de Haan 2013, 9.

⁸⁸ Pöysä 2011, 319.

⁸⁹ Hakosalo et al. 2014, 7.

Tutkielman rakenne on päälukujen osalta kronologinen. Ensimmäinen luku sisältää muita enemmän taustoitusta ja käsittää lyhyemmän ajanjakson. Se päättyy Yhteiskoulun ensimmäiseen lukuvuoteen. Alaluvut käsittelevät Oravaisen asemaa tuoreena kirkkoherrana, oppikouluhankkeen syntyä sekä Yhteiskoulun perustamisvaiheita. Toisessa luvussa käsittelem kysymystä koulun toimitiloista, koulun ensimmäisiin vuosiin liittyneitä odotuksia ja asetelmaa kirkkoherrasta rehtorina. Nämä teemat ajoittuvat pääosin vuosiin 1958–1960. Kolmas luku alkaa vuodesta 1961, jolloin koululle myönnettiin lukio-oikeus ja Oravainen aloitti kunnanvaltuutettuna. Oravaisen henkilökohtaisessa elämässä lestadiolaisuuden hajaannus aiheutti murhetta. Kolmannessa luvussa käsittelem ajanjakson 1961–1964 tapahtumia neljässä alaluvussa, jotka käsittelevät kunnanvaltuustossa käsiteltyjä yhteiskoulun asioita, opettajien asunotokysymystä, koulun toimintaa sekä Oravaisen lähtöä paikkakunnalta. Ajallinen rajaus kolmannessa luvussa luotaa myös hieman eteenpäin tarkasteltaessa Oravaisen merkitystä ja jälkimainetta.

I KIRKKOHERRAKSI JA OPPIKOULUHANKKEEN PUUHAMIEHEKSI (1956–1957)

1.1. Työkenttänä vanha seurakunta

Oravaiselle siirtyminen vuoden ajan hoitamastaan Kemijärven seurakunnan kappalaisen tehtävästä Limingan kirkkoherraksi oli luonteva ratkaisu. Limingan sijainti on keskeisempi ja hän tunsi joitain lähiseudun pappeja entuudestaan. Samoihin aikoihin Oravainen haki myös Tornion kirkkoherran tehtävää, johon hänen meriittinsä kokeneempien hakijoiden rinnalla eivät riittäneet.⁹⁰ Liminka ei ollut perheelle täysin tuntematon paikka, Anna-Liisa Oravaisen isoäiti oli Limingasta.⁹¹

Jouko Vahtola kuvaa Limingan menneisyyttä monin tavoin omintakeiseksi niin luonnonoloja kuin väestön vaurauttakin tarkasteltaessa. Elämä oli verrattain tasaista, eivätkä liminkalaiset olleet kärsineet äärimmäistä puutetta samoin kuin syrjäisemmillä alueilla.⁹² Modernisaatioon liittyvät muutokset ovat erityisesti sodanjälkeisenä aikana muuttaneet elämää. Näitä ovat koneellistuminen, elämisen muuttuminen helpommaksi teknisten keksintöjen myötä sekä henkinen muutosprosessi.⁹³ Suomessa maatalousyhteiskunnan perintö näkyi vahvemmin kuin muissa pohjoismaissa, kunnes 1960- ja 1970-luvuilla tapahtui muutos niin teollistumisessa kuin elintasossakin.⁹⁴

Kirkkoherra Oravaisen virkaanasettaminen tapahtui 22.7.1956, jolloin piispa totesi puheessaan: ”täällä on ollut paimenia, jotka tunnetaan laajalti pitäjänsä ulkopuolella ja joiden nimet kirkkohistoria tallentaa”⁹⁵. Liminkalainen Lithoviuksen pappissuku sai huomattavaa valtaa 1600–1700-luvulla, mutta myöhemminkin Limingassa on ollut tunnettuja paimenia. 1800-luvun kirkkoherrat olivat paitsi hyvin palkattuja, myös oppineita. Heistä A. G. Borg (virassa 1845–1857) ja J. I. Bergh (virassa 1861–1878) on syytä nostaa esille, sillä molemmat olivat teologian tohtoreita ja vaikuttivat myös koulukysymyksissä. 1860-luvulla elettiin Limingassakin monilla aloilla murroskautta, mikä asettaa vertailukohtaan 1960-luvulle. Borg oli panosta-

---

⁹⁰ Oulun hiippakunnan tuomiokapitulin pöytäkirjain hakemisto 1956, 30. Pöytäkirjat (1956–1956). OTKA Ca:196. OMA.

⁹¹ Limingan Tuomikosket olivat sukua Anna-Liisa Oravaiselle. Marjut Huhtisen haastattelu, Oulu 17.5.2016.

⁹² Vahtola 1977, 78.

⁹³ Vahtola 1977, 79–80.

⁹⁴ Mylly 2008, 167.

⁹⁵ Piispantarkastuspöytäkirja vuoden 1956 piispantarkastuksesta. Limingan piispantarkastuspöytäkirjat. OTKA Eb:61. OMA.

nut kirkolliseen kasvatustyöhön, mitä Bergh jatkoi. Kansakoulun ja orpolastenkodin perustamisessa Berghin panos oli merkittävä.⁹⁶ Sekä Bergh että Oravainen olivat turhautuneita liminkalaisten hengellisestä välinpitämättömyydestä.⁹⁷ Kyse oli myös traditiosta, jossa kirkko tunsi vastuuta kansan sivistämisestä.⁹⁸

Yhteistä mainituille 1800-luvun papeille ja Oravaiselle oli yhteiskunnan modernisoitumisen vaikutus, vieläpä siinä mielessä, että he itse olivat sitä vauhdittamassa. 1800-luvun Eurooppa jakautui hyvinvointia edustaneisiin teollisuusmaihin ja köyhiin maatalousmaihin, joista jälkimmäisiin Suomen alue kuului. Tämä näkyi elinkeinorakenteessa ja siinä että maatalousmaissa keskityttiin tuottamaan raaka-aineita, ei teollisuustuotteita.⁹⁹ Pappien ja muiden uskonnollisten henkilöiden vaikuttajien vaikutus sivistykseen oli kahtalainen. Monet papit olivat uudistusten edelläkävijöitä ja ohjasivat ihmisten kiinnostusta tietoa kohti. Toisaalta uskonnolliset ihmiset vastustivat paikoin itsepintaisesti maallista tietoa.¹⁰⁰ Toisen maailmansodan jälkeen asutuspolitiikalla ylläpidettiin maatalouden vahvaa asemaa ja pientilavaltaisuutta. 1960-luvulla asutustilallisista tuli maaseudun köyhälistöä ongelmien kasautuessa. Yksi vaihe maatalouden historiassa oli ohi.¹⁰¹ Oppikoulujen toisen maailmansodan jälkeen tapahtuneen ekspansion takana yhä laajemmalle kansanosalle olivat pitkälti samat voimat kuin noin 100 vuotta aiemmin kansakoulun kohdalla. Maaseudulla taloudelliset olot olivat parantuneet ja siinä samalla koulutuksen arvostus lisääntynyt.¹⁰²

Limingan seurakunnan suuruuden päivät olivat käytännössä ohi Oravaisen aloittaessa kirkkoherrana. Tuohon aikaan Pohjois-Pohjanmaalla kärsittiin pappispulasta, minkä vuoksi Temmeksen seurakuntaa hoitivat yhdessä Tyrnävän Lauri Mustakallio ja Oravainen. Oravaisen saapuessa Limingan seurakunnassa erityisesti rakennusten tilanne oli huono. Kirkossa ei ollut lämmitystä, rukoushuone oli huonokuntoinen ja pappilakin remontin tarpeessa¹⁰³. Kirkon kunnosta oli puhuttu jo ainakin 25 vuoden ajan. Kirkkoherra Åströmin aikaan vuosina 1933 ja 1938 todettiin kirkon kunnossa olevan toivomisen varaa ja seurakuntalaiset toivoivat sitä lämmitettäväksi. Vuoden 1949 piispantarkastuksessa piispa suoraan moitti liminkalaisia kirkon huonosta kunnosta ja kylmyydestä. Oravainen oli virkaanasettajaispäivänään puhunut

---

⁹⁶ Vahtola 1977, 216–236; kertomus Limingan seurakunnan tilasta 1957–1961. Kertomukset seurakunnan tilasta. Limingan kirkonarkisto (myöh. lyh. LKA) Dc:1.

⁹⁷ Vahtola 1977, 221.

⁹⁸ Vahtola 1977, 244.

⁹⁹ Saarikoski 2008, 115.

¹⁰⁰ Mikkola 2006, 194.

¹⁰¹ Mylly 2008, 160–161.

¹⁰² Kaarninen 2008, 405, 425.

¹⁰³ Kertomus Limingan seurakunnan tilasta 1952–1956. Kertomukset seurakunnan tilasta. LKA Dc:1.

kirkkoneuvostolle suunnitelmistaan kirkon korjaamiseksi ja lämmittämiseksi.¹⁰⁴ Hänen toimeliaisuutensa ja nopealiikkeisyytensä tulivat näistä hänen toimintaa seurakunnassa valaissa asiakirjoista hyvin esille.

Oravaisen saapuessa Liminkaan kunnallisvaikuttaja Kalle Arvola oli istuttamassa sembrämäntyjä pappilan pihalle. Tuore kirkkoherra tuli paikalle ja ilmaisi tyytyväisyytensä siitä, että hänen saapuessaan istutetaan puita.¹⁰⁵ Arvola ja Oravainen eivät useinkaan tulleet toimeen keskenään. Arvola esittää Oravaisen ja ”maallikoiden” huonojen välien alkusyyksi kiistaa palkkauksesta. Kun hän seuraavana vuonna oli tullut valituksi kirkkovaltuustoon, pyysi kirkkoherra palkkansa tarkistamista seurakunnan vaikeahoitoisuuden vuoksi. Viiden hengen palkkausneuvotteluissa tuomiokapitulin lakimies arveli, ettei Liminka täytä vaikeahoitoisuuden määritelmää. Seurakuntalaiset eivät tukeneet vaatimusta Oravaisen ehdottomuudesta huolimatta. Arvola väittää, että tästä alkoivat huonot välit maallikoihin nähden, mikä tuli monesti myöhemmin esille.¹⁰⁶ Seurakunnissa yleisesti papiston ja seurakuntalaisten välit ovat kärjistyneet usein juuri palkkauskysymyksessä.¹⁰⁷ Kansanopiston johtajatar Viesti Siilasvuo totesi haastattelussa Arvolan pyrkineen olemaan paikkakunnalla ”herra ja hidalgo”. Arvola ei voinut sietää Oravaisen toimintatapaa. Oravainen otti asemansa paikkakunnalla ja pyrki olemaan mukana lähes kaikessa.¹⁰⁸ Sitä on vaikea sanoa, oliko ero maallikoiden ja papin välillä olemassa Limingassa. Suomalainen versio luterilaisuudesta ja Oravaisen näkemykset eivät ehkä olleet yhteneviä.

Oravaisen virkaanasettamispuheessa piispa O. K. Heliövaara luonnehti kokemusta ulkomailla näin: ”tutustuminen vieraan maan oloihin avartaa näköpiiriä ja opettaa oikein arvostamaan omaa maatamme”.¹⁰⁹ Yksi ensimmäisistä opettajista, kesäteologina vuonna 1956 ollut Kerttu Inkala kertoi kansainvälisyyden olleen yksi uuteen kirkkoherraan liitetyistä piirteistä.¹¹⁰ Toisena maantieteeseen liittyvänä asiana häneen liitettiin kotipaikka Tornionjokilaakso, mikä kävi liminkalaisille selväksi hänen murteensa kautta.¹¹¹

---

¹⁰⁴ Limingan piispantarkastuskertomukset vuosilta 1933, 1938, 1949 ja 1956. Limingan piispantarkastuspöytäkirjat. OTKA Eb:61. OMA.

¹⁰⁵ Ihalainen 1996, 265.

¹⁰⁶ Ihalainen 1996, 265.

¹⁰⁷ Kuorilehto 2014, 91.

¹⁰⁸ Viesti Siilasvuon haastattelu, Oulu 7.6.2016.

¹⁰⁹ Piispantarkastuspöytäkirja vuoden 1956 piispantarkastuksesta. Limingan piispantarkastuspöytäkirjat. OTKA Eb:61. OMA.

¹¹⁰ Kerttu Inkalan haastattelu, Liminka 16.6.2016.

¹¹¹ Oravainen käytti murrettaan puhuessaan muuten paitsi saarnoissa. Antti Kankaan haastattelu, Liminka 16.5.1994.

Oravainen oli omaksunut lestadiolaisen uskonnäkemyksen, jota oli muokannut kuuluminen nuoreen lestadiolaispapistoon sekä aika Ruotsissa ja Yhdysvalloissa. Lestadiolaisuuden hajaannus 1960-luvun alussa näkyi myös Limingassa ja aiheutti Oravaiselle harmia. Alussa Oravainen sai rauhanyhdistyksen väen kirkkoon, ja parhaimmillaan kirkossakävijöitä oli yli 500 siinä missä tavallisempi määrä oli 100–200. Kerttu Inkala kertoi lestadiolaisten tarkkailleen Oravaista ja jättäneen vähitellen jumalanpalvelukset.¹¹² Ilmiö lienee ollut varsin tyyppillinen. Oskari Jussilan tullessa valituksi Alatornion kirkkoherraksi lestadiolaiset alkoivat käydä ahkerasti kirkossa.¹¹³ Lestadiolaispappien veljespiirin papit pyrkivät tuomaan lestadiolaisuuden selkeämmin kirkon sisälle, eivätkä he jakaneet monien maallikkosaarnaajien eksklusiivista pelastuskäsitystä.¹¹⁴ Ensimmäisinä vuosina Limingassa Oravainen myös puhui rauhanyhdistyksen seuroissa¹¹⁵.

Oravainen suhtautui lestadiolaisten yleistä linjaa suopeammin lähetystyöhön. Hän oli mukana Oulun hiippakunnan lähetystoimikunnassa, jonka lestadiolaisjäsenet sopivat neuvotteluissa joulukuussa 1958 yhteistyöstä Suomen Lähetysseuran kanssa lestadiolaisten puolesta. Tätä sitoumusta pidettiin omavaltaisena, ja se järkytti myös sisällöltään, mikä lisäsi epäluottamusta lestadiolaispappeja kohtaan.¹¹⁶ Limingassa kävi vieraana lähetystyöntekijöitä, esimerkiksi toukokuussa 1957 Laina Kivelä Lähetysseurasta.¹¹⁷ Lestadiolaiset olivat huolissaan erityisesti suomalaisten hengellisestä ja siveellisestä tilasta¹¹⁸, mikä ei ainakaan erityisellä tavalla välity Oravaisen toimista.

Inkalan käsityksen mukaan Oravainen ei täysin sopeutunut evankelis-luterilaiseen seurakuntaan.¹¹⁹ Oravaiseen hyvin tutustunut Antti Kangas esitti näkemyksen, jonka mukaan Oravainen oli oikeastaan aikaansa edellä. Oravaiset olivat omaksuneet Yhdysvalloista seurakuntakäsityksen, jossa seurakunta on ihmisten joukossa, ”ei vain kirkonmäellä”. Tästä hyvä osoitus oli Anna-Liisa Oravaisen pitämä pannumyssykerho, jonka tekemiä pannumyssyjä myytiin huomattava määrä seurakuntatalon hankkimiseksi. Kankaan mukaan Oravaista ei tässäkään asiassa ymmärretty. Myöhemmin viime vuosikymmeninä seurakuntalaisten osallistamista on

---

¹¹² Kerttu Inkalan haastattelu, Liminka 16.6.2016; Jumalanpalveluksen osallistujamäärä esim. 29.7.1956, 13.1.1957 ja 20.1.1957. Kirkkopäiväkirja 1952–1956. LKA Ae:1; Kirkkopäiväkirja 1957–1960. LKA Ae:2.

¹¹³ Tapaninen 2007, 249.

¹¹⁴ Eksklusiivinen pelastuskäsitys tarkoittaa hengellisen pelastuksen rajaamista oman seurakunnan sisälle. Metsänheimo 2016, 16.

¹¹⁵ *Kaleva* 6.10.1957.

¹¹⁶ Palola 2011, 411–412.

¹¹⁷ *Kaleva* 30.4.1957.

¹¹⁸ Metsänheimo 2016, 41–42.

¹¹⁹ Kerttu Inkalan haastattelu, Liminka 16.6.2016.

pyritty lisäämään.¹²⁰ Pannumyssykerho oli myös osoitus Oravaisen monitoimisuudesta ja pyrkimyksestä löytää uudenlaisia ratkaisuja.

Ei tule unohtaa, että Suomikin oli muuttunut Oravaisen oltua ulkomailla yhtäjaksoisesti vuodesta 1944 vuoteen 1955, jolloin hän muutti vuodeksi Kemijärvelle. Aiemmin vallinneet nationalistiset ihanteet olivat väistyneet tai ainakin muuttaneet muotoaan. Yleisen ilmapiirin muuttuessa perinteiset moraaliset arvot murtuivat, mikä näkyi muun muassa avioerojen määrän kasvussa sekä alkoholinkäytön ja sen aiheuttamien lieveilmiöiden lisääntymisessä. Sodanjälkeisenä aikana kansallinen epävarmuus kuitenkin hidasti aatteellista murrosta sekä vahvisti pitäytymistä kansalliseen perinteeseen. Ilmapiiri alkoi muuttua 1950-luvun lopulla ja etenkin seuraavalla vuosikymmenellä.¹²¹ Limingassa oli vielä ainakin 1950-luvun lopulla jonkinlaista sodanjälkeisen ajan tunnustelua havaittavissa.¹²²

1.2. Rooliksi oppikouluasian ajaminen

Oravainen näki Limingassa tarpeen oppikoululle ja alkoi toteuttaa visiota oppikoulutoimikunnassa. Oravainen oli itse opiskellut jatkuvasti töidensä ohella ja suorittanut myös opettamiseen liittyviä opintoja. Hän halusi hyödyntää omia taitojaan ja tuoda Liminkaan mahdollisuuden opiskella oppikoulussa. Tämän omien lasten kouluikäisyys eittämättä vaikutti haluun perustaa oppikoulu Liminkaan.

Ennen Suomen itsenäistymistä Oulun läänin oppikoulut sijaitsivat kaupungeissa, minkä jälkeen niitä perustettiin useille paikkakunnille. Liminka oli etulinjassa kansanopistojen perustamisessa, sillä kansanopisto perustettiin paikkakunnalle jo vuonna 1892, ensimmäisenä suomenkielisenä kansanopistona.¹²³ Yleensä oppikoulut muodostivat uhkan kansanopistoille, koska ne vähensivät oppilasmääriä. Limingassa oppikoulu vaikutti niin, että kansanopistoon perustettiin opintolinja ja myöhemmin kuvataidelinja.¹²⁴ Limingassa sijaitsivat myös emäntäkoulu ja Kylliälän koulukoti¹²⁵.

---

¹²⁰ Antti Kankaan haastattelu, Liminka 16.5.1994.

¹²¹ Murtorinne 1995, 290–291.

¹²² Inkeri Kaartisen puhelinhaastattelu, 6.9.2016.

¹²³ Isohookana-Asunmaa 1984, 130; Siilasvuo 1993, 10.

¹²⁴ Siilasvuo 1993, 61–63.

¹²⁵ Emäntäkoulu aloitti toimintansa vuonna 1930 liminkalaistaustaisen pääministeri J. E. Sunilan myötävaikutuksesta. Valtion ylläpitämä Kylliälän koulukoti aloitti nykymuotoisen toimintansa Limingassa sotien jälkeen. Vahtola 1977, 261.

Ennen Oravaista oppikouluasiasta oli keskusteltu kunnanvaltuustossa¹²⁶ ja sitä oli paikallisin voimin pyritty edistämään. Liminkaan oli pyritty saamaan yksityisoppikoulu vuonna 1947 ja kunnallinen keskikoulu vuonna 1954, mutta molemmat hankkeet kariutuivat. Kansanopiston johtaja Rolf Siilasvuo kertoo oppikoulun perustamisvaiheet kansanopiston historiikkiteoksessa. Siilasvuon mukaan ”perinteisesti” kirkkoherra johti oppikouluhanketta, ja näin oli myös vuonna 1954 Oravaisen edeltäjän Aarre Pyyntin ollessa kirkkoherrana. Oppikoulutoimikunta oli olemassa, mutta ei kannatusyhdistystä. Hakemukseen kunnallisen keskikoulun perustamiseksi tarvittiin paikkakunnan mahdollisista opettajista luettelo, johon Siilasvuo lupautui. Perustamislupaa ei kuitenkaan saatu.¹²⁷

Naapurikuntaan Tyrnävälle perustettiin yksityinen kunnan omistama keskikoulu jo vuonna 1953. Siellä perustamista perusteltiin muun muassa vetoamalla pohjasivistykseen yleisen kansalaisvelvollisuuden täyttämistä varten. ”Aina joku etevin” oli aiemmin päässyt kansakoulusta Ouluun oppikouluun, mutta siellä kaupungin kouluissa oli jo tungosta eikä vähävaraiselle väestölle ollut realistista lähettää oppilasta kouluun.¹²⁸

Jälleenrakentamisen ja asutuspolitiikan siivittämä Pohjois-Suomen väestönkasvu oli voimakasta. Päätäjille oli selvää, että elinkeinorakennetta tulisi monipuolistaa. Samaan aikaan käsitys yhteiskunnasta sai modernimman luonteen.¹²⁹ Limingassa väkiluku nousi tasaisesti toisen maailmansodan jälkeen, kunnes se vuonna 1959 saavutti 4500 asukkaan huipun, johon kesti vuosikymmeniä päästä takaisin.¹³⁰

Aiemmin Limingasta oli lähdetty Ouluun oppikouluun, mutta se oli vain harvoille ja edellytti vanhemmilta erityistä valvetuneisuutta ja rahallista panostusta.¹³¹ 1950-luvulla oppikoulun käymisestä oli tullut suosittua, ja sitä pidettiin jopa pohjakoulutuksena mihin tahansa jatkokoulutukseen. Oppikoulun käyneiden joukko laajeni vähitellen ja sen käymisestä tuli kulttuuriarvo.¹³² Yleensä Suomessa koulutuksen laajeneminen auttoi etäännyttämään sodista. Samalla tapahtui taloudellista vaurastumista ja elinolojen kohenemista, jolloin jatkuva huoli välttämättömistä tarpeista alkoi väistyä.¹³³ Limingassakin ajan kulumisen sodasta paransi edelly-

---

¹²⁶ Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 10.5.1947 & 29.9.1954. Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1951-1960. LkuA Cb:9.

¹²⁷ Siilasvuo 1993, 59; Kerttu Inkan haastattelu, Liminka 16.6.2016.

¹²⁸ Mattila et al. 2013, 18–19.

¹²⁹ Mäntylä 2016, 41.

¹³⁰ Vahtola 1977, 132. Vuosien 1959 ja 1960 välinen merkillinen pudotus näyttäisi olevan edellisten tilastojen virheiden aiheuttama.

¹³¹ Kerttu Inkan haastattelu, Liminka 16.6.2016.

¹³² Kiuasmaa 1982, 402.

¹³³ Murtorinne 1995, 291–292; Heikkinen 2011, 39.

tyksiä uudistushankkeiden toteuttamiseen. Oulun oppikouluissa oli ruuhkaa omistakin oppilaista¹³⁴, joten siellä ei ollut tuolloin tilaa liminkalaisille. Yleisesti ottaen vanhemmat ikäluokat suhtautuivat kielteisemmin kouluhankkeisiin.¹³⁵ Näin ollen ajan kuluminen ja siihen liittyvä yhteiskunnallinen muutos lisäsivät jo itsessään koulun perustamisen kannatusta.

Valtion taloudellinen tila ja suurten ikäluokkien paine ajoivat päättäjät suosimaan yksityisoppikouluja¹³⁶. Vuoden 1950 valtionapulain myötä valtio alkoi osallistua yksityiskoulujen mo-
niin kustannuksiin samalla kun vaatimuksia valtionavun saamiseksi kevennettiin. Seuraavana vuonna voimaan tullut yksityisoppikouluasetus lähensi yksityisoppikouluja valtion oppikouluihin nähden ja selvensi niiden asemaa.¹³⁷ Edellä mainitut lakimuutokset tekivät kannattavaksi perustaa kunnan omistamia yksityisoppikouluja. Valtiovallan tuen ollessa yksityisoppikoulujen puolella voidaan todeta, että Liminkaan olisi vuonna 1954 luvan saamiseksi tullut anoa yksityistä oppikoulua kunnallisen keskikoulun sijaan. Oravaiselle koulun asema yksityisoppikoulussa varmasti sopi, mutta hänen henkilökohtainen mieltymyksensä ei ollut syynä yksityisoppikoulun perustamiseen. Kyse oli enemmänkin niistä lakimuutoksista, joiden myötä yksityiskoulun perustamisesta tuli järkevä vaihtoehto. Muista vaihtoehdoista kunnalliset keskikoulut ilman lukiota olivat Maalaisliiton suosiossa. Sen sijaan oppikoulujärjestöt vastustivat niitä, sillä ne pienensivät kansakoulun ja oppikoulun välistä kulttuurista kuilua.¹³⁸

Yliopisto aloitti toimintansa Oulussa vuonna 1959, mihin merkittäväällä tavalla vaikutti sen ensimmäisenä rehtorina toiminut liminkalaislähtöinen Pentti Kaitera. Kun Liminkaan saatiin lukio-oikeudella varustettu yhteiskoulu, lähiseudulla oli mahdollista opiskella korkeakoulututkinto.¹³⁹ Oulun yliopisto oli osana Oravaisen visiota oppikoulusta ja sen perustamisen tarpeellisuudesta. Hän itse osallistui yliopiston lukuvuoden avajaisiin Limingan edustajana vuonna 1962¹⁴⁰. Viimeisen rakennusvaiheen vihkiäisissä 27.10.1962 Kalle Arvola yhdisti yhteiskoulun osaksi laajempaa alueen koulutuskehitystä.¹⁴¹

---

¹³⁴ esim. *Kalena* 24.5.1956.

¹³⁵ Mikkola 2006, 193–194.

¹³⁶ Pietiäinen 1995, 174.

¹³⁷ Kiasmaa 1982, 371–373.

¹³⁸ Pietiäinen 1995, 172–173.

¹³⁹ Vahtola 1977, 244.

¹⁴⁰ Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirja 29.8.1962, Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1961–1964. LKuA Ca:1.

¹⁴¹ Kalle Arvolan puhe Limingan yhteiskoulun III rakennusvaiheen vihkiäisissä 27.10.1962. Limingan Yhteiskoulun III rakennusvaiheen vihkiäiset. Kunnallisneuvos Kalle Arvolan arkisto 4.8.18. LKoA.

Oravaisen tultua kirkkoherraksi paikkakunnalle Siilasvuo mainitsee oppikoulun ”puuhaamisen” tulleen ”perinteiseen tapaan” papin tehtäväksi.¹⁴² Tällä Siilasvuo tarkoittaa ainakin Oravaista edeltänyttä Aarre Pyytä, mutta myös 1800-luvulla oli kouluasioissa aktiivisia kirkkoherroja. Sitä, ettei Liminkaan saatu oppikoulua tätä aiemmin, ei kuitenkaan voida laittaa Oravaisen edeltäjien syyksi. Useat haastateltavat puhuivat sen sijaan liminkalaisten yrittäneen jo kauan oppikoulua ennen Oravaista. Oravaista tarvittiin edistämään maalaispitäjän asioita suhteessa keskusvaltaan. Liminkalaisten suosion hankkiminen tuskin on ollut kirkkoherran vaikuttimena.

Miksi yleensä kirkkoherra ottaisi koulun perustamisen hoidettavakseen? Ensinnäkin kirkkoherran ja papin työ yleensä antaa näköaloja ihmisten elämään. Pappi joutuu väistämättä perehtymään muuhunkin kuin itse seurakuntatyöhön. Seurakunnan viisivuotiskertomuksissa kysyttiin kysymyksiä hyvin laajasti, ja koulujen toiminnasta kerättiin tilastoja omiana osuutenaan. Toiseksi, nuorehkon kirkkoherran tapauksessa omatkin lapset tarvitsevat koulua. Kemijärvellä, mistä Oravaiset tulivat Liminkaan, oli valtion omistama oppikoulu, joka oli aloittanut yksityisenä¹⁴³. Esimerkit Kemijärveltä ja ulkomailta saattoivat herättää ajatuksen – miksi ei myös Limingassa.

Kuten yleensä ihmisillä, päätöksenteon motiivit ovat moninaiset ja vain harvoin yksiselitteiset. Oravaisella oli niin sanottua klassista sivistystä kirjallisuudesta ja kielistä, joissa hän oli luontaisesti lahjakas. Hän sivistä itseään opiskelemalla muun toimiansa ohessa, ja mahdollisuuden opiskella hän halusi tuoda muillekin. Kirkkoherran tehtävä ei luonteeltaan tyydyttänyt Oravaista, mistä antaa viitteitä se, että hän yhtäältä halusi vähentää työmääräänsä seurakunnassa palkkaamalla lisätyövoimaa Temmeksen suunnalle¹⁴⁴, mutta toisaalta hän opetti uskontoa kansanopistossa ja ryhtyi yhteiskoulun rehtoriksi¹⁴⁵.

Eläinlääkäri Antti Kankaan käsityksen mukaan Oravaisen tarmokkuuden syy oli sydänvika, josta tietoisuus näkyi tämän elämänasenteessa ja pyrkimyksessä toimia nopeasti. Oravainen

---

¹⁴² Siilasvuo 1993, 59.

¹⁴³ ”Kemijärven yhteiskoulu”, elektr.

¹⁴⁴ Limingan kirkkovaltuuston kokouksen pöytäkirja 30.5.1957. Kirkkovaltuuston pöytäkirjat 1951–1973. LKA Cc.

¹⁴⁵ Limingan kirkkoneuvoston kokouksen pöytäkirjat 7.11.1956 & 15.4.1957. Kirkkoneuvoston pöytäkirjat 1952–1976. LKA Cca:2.

oli sanonut, ettei kukaan hänen sisaruksistaan ollut elänyt yli 50-vuotiaaksi. Näinhän valitettavasti myös tapahtui Oravaisenkin kohdalla.¹⁴⁶ Asiasta Oravainen mainitsi joillekin läheisille henkilöille, lapsista vanhin kuuli terveysasioista kyllästymiseen asti, nuorin ei ollenkaan¹⁴⁷.

Tekemäni haastattelut eivät ratkaisevalla tavalla selittäneet Oravaisen vaikuttimia kouluasi-oissa. Muutamat haastateltavat mainitsivat Oravaisen visiosta tai suunnitelmasta, joka oli voimakkaana hänen mielessään. Kunnansihteeri Ellen Juustila mainitsi Oravaisen eläneen oppikouluasiasta Limingassa ollessaan¹⁴⁸. Juustila on sikäli luotettava lähde, että hän ei kuulunut Oravaisen lähipiiriin, mutta seurasi kunnansihteerinä tämän toimintaa läheltä. Oravainen näki Limingan tarvitsevan oppikoulua ja itselleen myös tilaisuuden hyödyntää kielitaitoaan.

1.3. Ripeää toimintaa koulun alkuvaiheissa

Oravainen onnistui saamaan kunnan päättäjät puolelleen ja saamaan luvan kouluhallituksesta. Yhteiskoulu osoitti tarpeellisuutensa koulutuksellisen tasa-arvon edistäjänä keräämällä runsaasti hakijoita niin Limingasta kuin ympäristökunnista.

Koulutuksen leviäminen ei tapahtunut Pohjois-Pohjanmaalla 1900-luvun alkupuolella aivan helposti, sillä sitä esti talonpoikaisväestön pelko siitä, että koulunkäynti tekisi heidän lapsistaan ”herroja”.¹⁴⁹ Limingassa maataloudessa työskentelevien osuus oli noussut ajanjaksolla 1910–1940 entisestään, ollen jopa 90 % vuonna 1940.¹⁵⁰ Erityisesti osuustoiminta oli vahvaa paikkakunnalla ja sillä oli vahvistettu pitäjää taloudellisesti.¹⁵¹ Laajemmin katsottuna osuustoiminnalla katsottiin olevan voimakkaasti kansallistuntoa kehittävä vaikutus. Sen katsottiin kehittävän yhteiskunnallisen ajattelutavan syntyä, jossa yhteinen etu voittaisi yksilön edun. Kyse oli maatalous-Suomen kehittämisestä, jota jatkettiin 1960-luvulle saakka, jolloin tieteellisteknillinen ”vallankumous” teki muutoksesta väistämättömän eikä maatalouden sivistysohjelmilla ollut enää elintilaa. Koulutuksen puolella kansanopistot edustivat tätä maatalous-Suomen ”kansaista” sivistystä.¹⁵² Limingan kouluista myös emäntäkoulu oli osa mainittua talonpoikaista sivistysliikettä. Maatalous-Suomen projektin pitkittyminen 1950-luvulla teki

---

¹⁴⁶ Antti Kankaan haastattelu, Liminka 16.5.1994.

¹⁴⁷ Marjut Huhtisen haastattelu, Oulu 17.5.2016; Markku Oravaisen puhelinhaastattelu, 17.6.2016.

¹⁴⁸ Ellen Juustilan haastattelu, Liminka 14.3.1994.

¹⁴⁹ Pohjois-Pohjanmaan näkökulmasta ks. Isohookana-Asunmaa 1984, 130; yleisemmin ks. Mikkola 2006, 202.

¹⁵⁰ Isohookana-Asunmaa 1984, 140.

¹⁵¹ Limingassa on ollut osuusmeijeri, -kauppa, -pankki sekä monia elinkeinoihin liittyviä osuuskuntia. Vahtola 1977, 187.

¹⁵² Heikkinen 2011, 44.

elinkeinorakenteen muutoksesta radikaalimman tai nopeamman kuin se todennäköisesti muuten olisi ollut. Sodanjälkeinen asutuspolitiikka ei vielä nähnyt tulevaa elinkeinorakenteen muutosta, joka yhdistettynä suuriin ikäluokkiin loi liikaväestöä ja massatyöttömyyttä.¹⁵³

Osuustoiminta, maatalous ja kansanomaiset sivistyksen muodot olivat kokonaisuus, johon laajasti maaseudulta oppilaita kokoava oppikoulu ei suoranaisesti istunut. Yhtenä tämän suunnan edustajana tuon esille liminkalaistaustaisen J. E. Sunilan (pääministerinä 1927–28 ja 1931–32), joka painotti sitä kuinka tärkeää on kasvatusta maataloustyöhön. Maatalousväestön hakeutumista korkeamman koulutuksen pariin Sunila ei pitänyt suotavana, vaan tuli perustaa maa- ja kotitalousopistoja. Toisen maailmansodan jälkeen oppikoulut ja muu koulutustarjonta houkuttelivat maalaisväestöä.¹⁵⁴ Sunila itse oli esimerkki lapsesta, jonka vanhemmat olivat koulutustahtoisia talonpoikia.

Rinnakkaiskoulujärjestelmän Suomen koulujärjestelmä oli eriarvoinen. Oppikoulu tarjosi paremmat työllistymis- ja jatkokoulutusmahdollisuudet, mutta suurin osa lapsista kävi vain kansakoulun. Monissa Länsi- ja Pohjois-Euroopan maissa kaikille yhteinen koulu oli pidempi ja valtio tuki anteliaammin kouluja.¹⁵⁵ Yksityisoppikoulujen perustamisessa merkittävimpiä käännekohtia olivat vuoden 1950 valtionapulaki ja seuraavan vuoden yksityisoppikouluasetus. Valtion ryhtyminen yksityiskoulujen korkomenojen ja monien muiden kulujen maksajaksi oli selkeä kannanotto yksityiskoulujärjestelmän puolesta. Vuoden 1951 yksityisoppikouluasetus virallisti niiden aseman verrannollisina valtion omistamiin ja kunnallisiin keskikouluihin.¹⁵⁶ Yksityisoppikoulujen epätasainen sijoittuminen maaseudulle oli myös tasa-arvokysymys, mikä myöhemmin myötävaikutti koulu-uudistukseen.¹⁵⁷

Liminkaan tultuaan Oravainen toimi nopeasti. Hänen johtamansa oppikoulutoimikunta esitti 8.9.1956 kunnanvaltuustolle hyväksyntää suunnitelmalle anoa valtioneuvostolta lupaa yksityisen oppikoulun perustamiseen. Kirkkoherra Oravainen oli itse paikalla kertomassa hankkeesta. Hän selosti valtuustolle, ettei Limingan kunnalla ole mahdollisuutta saada kunnallista keskikoulua, vaan olisi perustettava kunnan omistama yksityinen keskikoulu. Valtuusto hyväksyi suunnitelman, mutta tästä vasta alkoivat neuvottelut ylemmän tason kanssa. Samalla

---

¹⁵³ Mylly 2008, 157–159.

¹⁵⁴ Heikkinen 2011, 43–44.

¹⁵⁵ Ahonen 2003b, 107.

¹⁵⁶ Kiuasmaa 1982, 370–373.

¹⁵⁷ Ahonen 2003a, 45.

päätettiin, että varattomille mutta lahjakkaille oppilaille varataan tilaisuus ilmaiseen opetukseen sekä oppikirjoihin ja koulutarpeisiin.¹⁵⁸ Kenties maininta oli tarpeen hyväksynnän saamiseksi. Jotta hanke saatiin liikkeelle, tarvittiin uudistusmielistä henkeä, samoin kuin noin 100 vuotta aiemmin kansakoulun perustamisen kohdalla. Silloin valistushenkiset hahmot kuten kirkkoherra Bergh loivat 1850-luvulla pohjaa koulun perustamiselle ja koulun vastustajat jäivät lopulta vähemmistöön.¹⁵⁹ Toki aika oli eri yhteiskouluhankkeen aikana, mutta vastaavalla tavalla Oravainen joutui suostuttelemaan ja kääntämään mielipiteitä.

Hänen tapansa toimia ovat haastateltavat kuvanneet persoonalähtöisesti. Oppikouluun suhtauduttiin varauksella, mutta keskeisempi syy oli Oravaisen nopea ja omavaltainen toimintatapa. Yhteiskoulun opettajana toiminut Inkeri Kaartinen kertoi Oravaisen persoonan pikemmin kauhistuttaneen kuin ihastuttaneen paikallisia isäntiä¹⁶⁰. Oravaisen tapaan suostutella kuului se, että hän hankki vähitellen valtuuksia toimintaan oppikouluasiassa ja aluksi kustannukset olivat vähäiset.

Oravainen kävi Helsingissä useaan otteeseen kouluasioiden tiimoilta. Oravaisen ystävä, eläinlääkäriksi Liminkaan vuonna 1959 tullut Antti Kangas kertoi asiasta tarkemmin haastattelussa. Limingan valtuuskunta oli käynyt Helsingissä rahaa anomassa, mutta valtuuskunnalle oli todettu, ettei rahaa ollut. Oravainen oli jäänyt Helsinkiin ja mennyt kouluhallituksen johtajana olleen ”sotakaverinsa” puheille, ja sanonut: ”kyllä sie annat ne rahat, mie olen täällä niin kauan ko sie annat”. Oravainen palasi Liminkaan ja totesi: ”mie sain ne rahat”.¹⁶¹ Ihalaisen teoksessa mainitaan kyseessä olleen kouluhallituksen pääjohtaja, mutta Kangas ei haastattelussa yksilöi tarkemmin. Oravaisen vaikutuskeinona oli ottaa yhteyttä suoraan mahdollisimman korkean tason päättäjiin ja käyttää hyväksi kaikkia henkilösuhteita¹⁶².

Liminkalaiset loukkaantuivat tästä Oravaisen suorasta toiminnasta.¹⁶³ Kankaan käyttämä sana ”liminkalaiset” viittaa tässä siihen, että Oravaista ei pidetty paikkakuntalaisena. Arvolaa luultavasti harmitti se, että muualta tullut Oravainen saa kunnian oppikoulun hankkimisesta sen sijaan että hän itse olisi ollut asiassa aktiivinen toimija.¹⁶⁴ Tätä tulkintaa tukee se, että Arvolalle oli suuri järkytys luopua valtuuston puheenjohtajuudesta muutamaa vuotta myöhemmin.¹⁶⁵

---

¹⁵⁸ Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirja 8.9.1956. Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1951–1960. LKuA Cb:9.

¹⁵⁹ Vahtola 1977, 249–251.

¹⁶⁰ Inkeri Kaartisen puhelinhaastattelu, 6.9.2016.

¹⁶¹ Antti Kankaan haastattelu, Liminka 16.5.1994.

¹⁶² Oravaisen toimintatapa tuli hyvin esille hänen hankkiessaan lainoja rivitaloa varten. Ks. luku 3.2.

¹⁶³ Antti Kankaan haastattelu, Liminka 16.5.1994.

¹⁶⁴ Ihalainen 1995, 229.

¹⁶⁵ Ellen Juustilan haastattelu, Liminka 14.3.1994.

Arvolalle näyttää olleen kunnia-asia olla johtavassa päätöksentekoaikavälissä. Haastatteluissani ei tullut esille, kenen kanssa Oravainen oli tekemisissä vauhdittaessaan oppikoulun asioita. Olennaisempi on toimintatapa, jolla hän sai oppikoulun aikaan nopeassa tahdissa. Kuva omavaltaisuudesta ja säännöistä piittaamattomuudesta tulee esille jo piispa Hannes Leinosen muistelmissa hänen kuvatessa Oravaisen tapaa toimia¹⁶⁶. Matkat Helsinkiin eivät olleet siinänsä poikkeuksellisia vaan niitä tarvittiin lupien ja rahoituksen hankkimiseksi myös esimerkiksi Lohtajan yhteiskoulun kohdalla.¹⁶⁷ Tiedot Oravaisen toiminnasta Helsingissä perustuvat henkilöiden toisen käden tietoihin eivätkä siten ole täysin luotettavia. Se voidaan kuitenkin sanoa, että Oravainen tiesi kenen puoleen kääntyä.

11.4.1957 tuli valtioneuvoston päätös, jossa Limingan kunnalle myönnettiin oikeus perustaa viisiluokkainen valtion keskikouluja vastaava yhteiskoulu. Tämä tiedoksianto annettiin kunnanvaltuustolle sen kokoontuessa 16. toukokuuta. Samalla valittiin perustettavalle yhteiskoululle johtokunta, jonka ensimmäisenä puheenjohtajana toimi Kalle Arvola.¹⁶⁸ Muista yhteiskoulua tässä vaiheessa tukeneista henkilöistä tulee mainita kunnanhallituksen puheenjohtaja Hjalmar Anttila, joka esitteli hanketta *Kalevassa* 5.7.1957. Anttila kertoi uutisen ”kauan kaivatun” oppikoulun perustamisesta ja kirjoitti samalla Limingan historiallisista nähtävyyksistä.¹⁶⁹ Seuraavan vuoden maaliskuussa Anttila kertoi alustaneensa koulujen rakennussuunnitelmista kunnanvaltuuston kokouksessa.¹⁷⁰ Oppikoulun puuttuminen oli puute Limingan muuten varsin kattavassa koulutustarjonnassa. Vahtola mainitsee oppikoulun tulleen sangen myöhään¹⁷¹ ja monet haastateltavat korostivat, että oppikoulua oli yritetty jo aiemmin.

Limingan yhteiskoulun ensimmäinen pääsyttökinto pidettiin vanhalla kansakoululla eli ns. kivikoululla. Kaksipäiväisessä tutkinnossa pyrkijöitä oli 99, joista 82 hyväksyttiin. Ennen koulunkäynnin alkamista kouluhallitus hyväksyi uuden koulun lukusuunnitelman sekä johtosäännön.¹⁷² 1950-luvun alussa noin 25% ikäluokasta meni oppikouluun ja 1960-luvun alussa hie-
man alle 40 %.¹⁷³ Limingassa tilanne oli verrattain hyvä, sillä vain pieni osa hakijoista jäi hyväksymättä. Liminkalaisia oli syntyneitä 104 esimerkiksi vuonna 1946¹⁷⁴, joten on pääteltävissä, että läheskään kaikki eivät hakeneet yhteiskouluun opiskelemaan. Yleensä maaseudulla

---

¹⁶⁶ Leinonen 1989, 63.

¹⁶⁷ Aromaa 2007, 20.

¹⁶⁸ Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirja 16.5.1957. Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1951–1960. LKuA Cb:9; Ihalainen 1996, 329.

¹⁶⁹ *Kaleva* 5.7.1957.

¹⁷⁰ *Kaleva* 5.3.1958.

¹⁷¹ Vahtola 1977, 257.

¹⁷² Leppihalme, ”Limingan yhteiskoulu 50 vuotta” (art.). *Rantalakeus* 21.5.2008.

¹⁷³ Pietiäinen 1995, 184.

¹⁷⁴ Limingan kunnan syntyneiden kuulutukset. Kirkkopäiväkirja 1957–1960. LKA Ae:2.

oppikouluun pyrkivät harvemmat kuin kaupungissa. Maanlaajuisesti 1950-luvun loppupuolella noin 60 % pääsytutkinnon läpäisseistä voitiin ottaa oppikouluun.¹⁷⁵ Oulussa tilanne oli kaupungeista toiseksi pahin, kun siellä vuonna 1956 vain 48 % pääsytutkinnon hyväksytysti suorittaneista voitiin ottaa opiskelemaan.¹⁷⁶ Yksityiskoulujen toimintaa huomattavasti helpottanut vuoden 1950 valtionapulaki edellytti 25 oppilaan määrää alimmalla luokalla, seuraavilla keskikoululuokilla 20 ja lukiossa 12.¹⁷⁷

Oppikoulun käyminen yleistyi sodanjälkeisenä aikana, ja vähitellen siitä tuli entistä tavanomaisempi asia.¹⁷⁸ Ongelmallisena on pidetty oppikoulun muodostamaa ikäluokan jakoa jo varhaisessa vaiheessa. Merkitystä ei niinkään ollut oppilaan lahjakkuudella vaan vanhempien koulutustahdolla, mikä käytännössä tarkoitti usein oppikoululaisten vanhempien olevan koulutettuja.¹⁷⁹ Limingassa oppikoulun käyminen ei ennen omaa koulua ollut missään nimessä tavanomainen asia, vaan vaati vanhemmilta erityistä koulutushalukkuutta¹⁸⁰. Oppikoulun käymisestä tuli yhteiskoulun perustamisen myötä mahdollista yhä useammalle, ja käsitys oppikoulusta vain ”herrojen” kouluna lieveni. Kerttu Inkala tapasi kesäteologina ja yhteiskoulun opettajana nuoria ja heidän vanhempiaan. Vanhemmat puhuivat kesällä 1957 lasten mahdollisuuksista ja tulevaisuudesta paljon.¹⁸¹ Halukkuus lähettää lapset oppikouluun oli lisääntynyt, joten sellaisen perustaminen tuli tarpeeseen.

Oravainen ei ollut vain oppikouluhankkeen primus motor, vaan myös sen ensimmäinen rehtori. Tähän tehtävään hän ei ryhtynyt ilman mitään muodollista pätevyyttä, vaan hän oli tehnyt kasvatustieteen maisterintutkinnon Yhdysvalloissa vuonna 1950. Lisäksi Oravainen oli opiskellut ja antanut opetusnäytteen opistonjohtajan pätevyyttä varten Ruotsissa vuonna 1954.¹⁸² Oravaisella saattoi olla alusta pitäen tähtäimessä paikka lestadiolaistaisen kristillisen opiston johtajana. Hän nimittäin haki paikkaa Ylitornion kansanopiston rehtorina vuonna 1960, mutta ei tullut valituksi¹⁸³. Yksityisissä oppikouluissa rehtorilla oli vahva asema koulun johtokunnan valitsemana, siinä missä valtion oppikouluissa rehtorin valitsivat muut opettajat joukostaan.¹⁸⁴ Oravaisen tuli yhdessä Limingan kirkkoneuvoston kanssa anoa lupa tälle toimia yhteiskoulun rehtorina ja opettajana. Samalla hän oli anonut samalla vapautusta

---

¹⁷⁵ Pietiäinen 1995, 188.

¹⁷⁶ Pietiäinen 1995, 175.

¹⁷⁷ Täysimääräinen oppikoulu käsitti kahdeksan luokka-astetta, joista viisi ensimmäistä olivat keskikoulua ja kolme viimeistä lukiota. Kiuasmaa 1982, 370–371.

¹⁷⁸ Pietiäinen 1995, 184.

¹⁷⁹ Ikonen 2011, 236.

¹⁸⁰ Kerttu Inkalan haastattelu, Liminka 16.6.2016.

¹⁸¹ Ibid.

¹⁸² Limingan yhteiskoulun opettajamatrikkeli 1957-1974. Limingan yhteiskoulun arkisto Ba : 1. LKuA.

¹⁸³ Leinonen 1989, 370, 385.

¹⁸⁴ Rantala 2011, 310.

Temmeksen kirkkoherranviran hoidosta. Lupa opettamiseen enintään 12 viikkotunnin verran myönnettiin, mutta Temmeksen kohdalta päädyttiin lopulta jakamaan tehtävät hänen sekä Tyrnävän ja Rantsilan kirkkoherrojen kesken.¹⁸⁵

Limingan yhteiskoulun aloittaessa toimintansa kunnanvaltuuston ja yhteiskoulun johtokunnan puheenjohtaja Kalle Arvola piti puheen Limingan kirkossa pidetyn lukuvuoden avajaisien yhteydessä. Arvola painotti Yhteiskoulun merkitystä historiallisena tapahtumana. Oravaista hän ei maininnut puheessa vaan totesi koulun perustamisen olleen yhteinen päätös, jonka taustalla oli lisääntynyt opinhalu lasten ja heidän vanhempiensa keskuudessa.¹⁸⁶ Hänen mukaansa oli siis kyse laajemmasta muutoksesta kuin vain Oravaisen tulosta Liminkaan henkilökohtaisena agendanaan saada paikkakunnalle oppikoulu. Arvolan näkemys ei ollut väärä, sillä olihan lisääntynyt kiinnostus oppikoulua kohtaan myös esimerkiksi Inkalan havainto.

Alusta alkaen oppikoulua ja sen oppilaita kohtaan oli pientä kyräilyä, johon olivat osallisia jo aiemmin oppikoulua yrittäneet liminkalaiset sekä ne jotka eivät oppikouluun päässeet tai halunneet. Ensimmäisten oppilaiden marssiessa aloitusjumalanpalvelukseen oli eräs oppikoululaisikäinen poika huudellut: ”siinä ne ylioppilaat nyt marssii”. Yhteiskoulu ei siis alussa ollut luonteva osa kylän elämää vaan puhuttiin ”niistä oppikoululaisista”.¹⁸⁷ Kyse oli kyräilystä pikemmin kuin voimakkaasta vastustuksesta. Oppikoululaisten eroaminen muusta nuorisosta oli varsinkin kaupungeissa myös yleinen ja luonnollinen ilmiö¹⁸⁸. Vuosien 1961-1962 toimintakertomuksessa todettiin:

*opettajakunnalla on ensimmäisen kerran ollut tunne, että koulu alkaa läheisesti nivelyä paikkakunnan elämään ja oloihin ja saa omakseen sitä ymmärtämistä, mitä oppilaitos aina, ja alkava koulu erityisesti tarvitsee.*¹⁸⁹

Voidaan siis todeta, ettei koulu aluksi saanut täyttä ymmärrystä paikkakunnalla. Vähitellen alettiin nähdä koulun positiiviset puolet. Yksityisoppikoulun erikoiset käytännöt saattoivat aiheuttaa liminkalaisissa vierastamista koulua kohtaan. Koulun oppilaat ostivat koulutarvikkeet koulun kanttiinista eikä paikallisista kaupoista. Kanttiini luultavasti perustettiin vasta uu-

---

¹⁸⁵ Tuomiokapitulin istunnon pöytäkirjat 26.7.1957, 8.8.1957 & 22.8.1957. Pöytäkirjat (1957–1957). OTKA Ca:107. OMA.

¹⁸⁶ Kalle Arvolan puhe Limingan kirkossa 2.9.1957. Limingan yhteiskoulu aloittaa toimintansa. Kunnallisneuvos Kalle Arvolan arkisto 4.8.8. Limingan kotiseutuarkisto (myöh. lyh. LKoA).

¹⁸⁷ Kerttu Inkalan haastattelu, Liminka 16.6.2016.

¹⁸⁸ Kaarninen 2011, 426.

¹⁸⁹ Limingan yhteiskoulun vuosikertomus 1961–1962. Limingan yhteiskoulun vuosikertomukset. Limingan yhteiskoulun arkisto D6:1. LKuA.

teen koulutaloon, mutta sen perustaminen kuvaa hyvin oppikoulun kiistanalaista asemaa. Paikalliset kaupungit olivat näreissään tästä käytännöstä.¹⁹⁰ Nähdäkseni koulun asema yksityisoppikouluna ja muualta tullut rehtori aiheuttivat epäilyksiä liminkalaisissa. Epäilijöinä olivat mitä luultavimmin ne, joilla ei ollut kosketuspintaa koulumaailmaan. Sen sijaan oppilaiden vanhempia ei Pietiäisen mukaan yleensä lainkaan kiinnostanut oppikoulun omistusmuoto tai sen ideologinen painolasti¹⁹¹. Tietysti oma epäilijöissä lukunsa olivat ne, jotka olivat jo aiemmin yrittäneet saada oppikoulua paikkakunnalle¹⁹². Tähän joukkoon lukeutunut Kalle Arvola esitti puheessaan tärkeänä koulun merkityksen paikkakunnan hyväksi. Se lienee ollutkin pelkona, että siitä olisi tullut muusta kylän elämästä erillinen saareke, jonka vaikutukset olisivat negatiiviset.¹⁹³ Nämä negatiiviset vaikutukset olisivat tarkoittaneet ”turhia” kustannuksia ja vierantumista talonpoikaisuudesta.

Myös Oulussa koulutushalukkuus kasvoi sodan jälkeen. Oulussa perustettiin Tuiran yhteiskoulu vuonna 1947, mutta se ei yksin riittänyt. Yksityisoppikoulujen perustaminen jäi kannatusyhdistysten aktiivisuuden varaan, eikä niitä saatu perustettua riittävästi väestön kasvaessa erityisesti kaupungin itä- ja pohjoisosissa.¹⁹⁴ Suuri määrä hakijoita jäi Oulun oppikoulujen ulkopuolelle. Jo toisen maailmansodan jälkeen Oulun oppikoulu, varsinkin lukiot olivat ylikuormitettuja. Suurten ikäluokkien tulo vuodesta 1955 alkaen pahensi tilannetta.¹⁹⁵ Limingassa oppikoulun ajoitus oli Arvolan mukaan ”ei suinkaan liian aikaisin”.¹⁹⁶ Havainnon oppikoulun saamisesta varsin myöhään tekee myös Vahtola. Oppikoulun perustamista näinkin myöhään selitti osaltaan Oulun läheisyys. Alueen varhaisimpiin kuului Haapaveden oppikoulu, joka aloitti toimintansa vuonna 1919.¹⁹⁷ Kansakoulun ja kansanopiston varhaisuus asetti velvoittavina pidettyjä perinteitä koulupitäjänä toimimiseen.

Vaikka Yhteiskouluun ja Oravaiseen voidaan liittää tietty oikeistolaisuus, oli koulun rakennustoimikunnassa ja johtokunnassa jäsen myös vasemmistosta, SKDL:n Uno Luukinen.¹⁹⁸ Poliittinen tasapuolisuus oli Limingassa tärkeää myös kansanopiston johtokuntaa valitessa.¹⁹⁹

---

¹⁹⁰ Matti Lammen haastattelu, Liminka 2.6.2016.

¹⁹¹ Pietiäinen 1995, 191.

¹⁹² Kerttu Inkan haastattelu, Liminka 16.6.2016.

¹⁹³ Kalle Arvolan puhe Limingan kirkossa 2.9.1957. Limingan yhteiskoulu aloittaa toimintansa. Kunnallisneuvos Kalle Arvolan arkisto 4.8.8. LKoA.

¹⁹⁴ Manninen 1995, 246.

¹⁹⁵ Manninen 1995, 241–242.

¹⁹⁶ Kalle Arvolan puhe Limingan kirkossa 2.9.1957. Limingan yhteiskoulu aloittaa toimintansa. Kunnallisneuvos Kalle Arvolan arkisto 4.8.8. LKoA.

¹⁹⁷ Vahtola 1977, 257.

¹⁹⁸ Leppihalme, ”Limingan yhteiskoulu 50 vuotta” (art.). *Rantalakeus* 21.5.2008; ”Limingan kunnanvaltuutetut vuodesta 1910 tähän päivään”, 6.

¹⁹⁹ Siilasvuo 1993, 164.

Nämä kunnanvaltuuston tekemät henkilövalinnat vastasivat jokseenkin poliittisia voimasuhteita. Näin ei ollut esimerkiksi Lohtajalla, jossa samana vuonna perustetun yhteiskoulun johtokunnan muodosti kannatusyhdistyksen hallitus. Siinä oli vain yksi kunnanvaltuuston valitsema edustaja.²⁰⁰ Yhteiskoulu oli yksityisyydestään huolimatta kiinteästi yhteydessä kunnan päätöksentekoon. Oravainen oli tässä mukana alusta asti ja erityisesti vuosina 1961–1964 hänen ollessaan itse valtuutettuna.

---

²⁰⁰ Aromaa 2007, 23.

II ALKUINNOSTUSTA JA TILANAHTAUTTA (1957–1961)

2.1. Tilakysymyksessä vastakkain liminkalainen ja Oravaisen mentaliteetti

Kysymys koulun toimitiloista oli keskeisimpiä yhteiskouluun liittyneitä asioita Limingan kunnanvaltuustossa. Alusta asti Oravaisen pyrkimys oli laajentaa koulu täysiasteiseksi yliopistoon johtavaksi oppikouluksi. Koulurakennusten rakentaminen oli huomattavan monimutkaista, kun päätökset tehtiin vähitellen ja niitä välillä haluttiin tarkastella uudelleen. Oravaisen nopeampoinen tapa hoitaa asioita aiheutti vastareaktioita liminkalaisissa.

Kun koulun perustamista alettiin vakavammin ajaa syksyllä 1956, kunnanvaltuusto teki päätöksen koulun sijoittamisesta kunnantalon kolmannen kerroksen painisaliksi kutsuttuun voimistelusaliiin.²⁰¹ Varmasti Oravaisella ja monella kunnanvaltuutetulla oli tiedossa koulun tarve siirtyä myöhemmin suurempiin tiloihin, mutta aluksi sen toimiminen olemassa olevissa tiloissa merkitsi huomattavan alhaisia toimintakustannuksia alkuvaiheen toiminnalle.

Vuonna 1955 valmistuneeseen kunnantalon tuli painijoiden ja voimistelijoiden käyttöön liikuntasali, johon saatiin tukea veikkausvaroista.²⁰² Myöhemmin yhteiskoulun aloitettua toimintansa tuli kunnantalolle vierailulle läänin urheilulautakunta mukanaan maaherra Kalle Määttä, joka yllättyi nähdessään kunnantalon painisalissa pulpetteja ja opettajanpöydän. Maaherra esitti moitteet liminkalaisille tilan käyttämisestä omavaltaisesti väärään tarkoitukseen. Tapausta muistellut Kalle Arvola ei muistanut lopputulosta.²⁰³ Määttä itse ajoi vahvasti yliopiston perustamista Ouluun toimien Korkeakouluseuran puheenjohtajana, joten hänellä ainakin itsellään oli perusteet puolustaa oppikoulua. Oppikouluverkoston laajeneminen Pohjois-Suomessa tuki yliopiston perustamista ajavaa kampanjaa, sillä oppikouluihin tarvittiin opettajia ja opiskelijoille Oulun yliopiston perustaminen tarjoaisi jatko-opiskelumahdollisuuden lähempänä kotiseutua.²⁰⁴

Joulukuussa 1957 kirjoitettiin *Kalevassa* urheiluseura Limingan niittomiesten kuulumisista. Artikkelissa kerrottiin yhteiskoulun ottaneen yhtäkkiä tilat eli painisalin käyttöönsä, jolloin urheilijat menettivät käyttömahdollisuutensa. Oulun läänin urheilulautakunta oli vienyt asian valtion urheilulautakunnalle, joka arvatenkin oli uhannut vaatia veikkausvoitoista maksetut

---

²⁰¹ Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirja 8.9.1956. Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1951–1960. LkuA Cb:9.

²⁰² *Kaleva* 24.12.1957.

²⁰³ Kalle Arvolan, Erkki Korhosen, Jorma Keinäsen ja Aaro Arvion haastattelu, Liminka 20.1.1994.

²⁰⁴ Suistola 1999, 281.

rakennustuet takaisin kunnalta.²⁰⁵ Annettu uhkavaatimus lienee vauhdittanut uuden koulutalon rakentamista, sillä lehtijutun mukaan puhuttiin miljoonista rakentamiseen saaduista markeista veikkausvaroja. Kunnanvaltuuston pöytäkirjoista ei löytynyt mainintaa tai keskustelua urheilijoiden tyytymättömyydestä painisalin käyttämisestä luokkatilana. Valtuustosalin käyttämisestä yhteiskoulun voimistelusalina kahdesti kuukaudessa oli maininta. Tähän kunnanvaltuusto oli suostunut sillä ehdolla, että tarkoin valvotaan, ettei sali kolhiinnu.²⁰⁶

Koulun toimimiseen kunnantalon tiloissa alkuvuosina liittyi lämminhenkisyyttä ja alkuinnostusta tilanpuutteesta huolimatta. Ilmapääriä loi viihtyisä ympäristö, jossa lähellä sijaitsivat apteekki ja meijeri.²⁰⁷ Tunteja pidettiin painisalissa ja kirjastossa. Myöhemmin osa tunneista pidettiin kansakoululla ja kansanopistolla. Myös valtuuston salia käytettiin luokkatilana tilanahauden ollessa pahimmillaan.²⁰⁸ Opettajan näkökulmasta muistellessa koululaiset olivat erityisen opinkeluisia, mikä oli osaltaan rehtorin ansiota.²⁰⁹ Sopivan pieni kouluyhteisö ja vasta perustettu vapaaehtoinen oppikoulu saivat opiskelun tuntumaan mielekkäältä. Käytännön syistä oman koulurakennuksen rakentaminen oli välttämätöntä, eikä Limingassa olisi ollut varteenotettavia vuokratiloja koulua varten.

Oman koulutalon rakentamisprojekti oli pitkälti Lauri Oravaisen tehtävänä. Hankkeen etenemiseen tarvittiin päätöksiä kunnan puolelta. Pitkäaikainen kunnallispoliitikko ja Maalaisliiton Oulun piirin toiminnanjohtaja Erkki Korhonen²¹⁰ kertoi ”joutuneensa” tekemisiin yhteiskoulun kanssa Lauri Oravaisen vaadittua lukion rakentamisen toteuttamista kiireellisenä. Korhonen mainitsi olleensa kaatamassa hanketta, koska hänen mukaansa ”raha-asioita ei voi ottaa kiireellisesti”.²¹¹ Kyse oli koko koulun rakentamisesta nopeassa aikataulussa, vaikkei luokluokkien saamisesta ollut tietoa vielä tällöin. Käytännössä rahoituksen hankkiminen ja koulun luokka-asteiden määrän kasvu olivat tekijät, jotka tukivat koulun rakentamista useassa osassa, kuten tapahtui²¹². Koulun rakentaminen useassa osassa ei ollut kovin poikkeuksellista. Aiheuttihan suurten ikäluokkien tulo painetta laajennuksiin monella paikkakunnalla²¹³. Myös Lohtajan yhteiskoulu valmistui useammassa osassa. Lisävelan ottamisen välttäminen oli siellä

---

²⁰⁵ *Kaleva* 24.12.1957.

²⁰⁶ Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirja 30.1.1958. Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1951–1960. LKuA Cb:9.

²⁰⁷ Aino Sallisen sähköpostihaastattelu, 24.5.2016.

²⁰⁸ Pääkkönen 1993, 39; Limingan yhteiskoulun vuosikertomus 1961–1962. Limingan yhteiskoulun vuosikertomukset. Limingan yhteiskoulun arkisto D6:1. LKuA.

²⁰⁹ Inkeri Kaartisen puhelinhaastattelu, 6.9.2016.

²¹⁰ Erkki Korhonen oli maalaisliiton/keskustan Oulun piirin toiminnanjohtajana vuodet 1951–1966. Hokkanen 2002, 173.

²¹¹ Kalle Arvolan, Erkki Korhosen, Jorma Keinäsen ja Aaro Arvion haastattelu, Liminka 20.1.1994.

²¹² Koulu valmistui kolmessa osassa vuosina 1959, 1961 ja 1962.

²¹³ Pietiäinen 1995, 224.

suurimpia syitä, miksi rakennustöiden jatkamista vastustettiin.²¹⁴ Sama syy vaikutti olleen myös ainakin Arvolalla ja Korhosella.

Korhonen meni hakemaan kuulutustodistuksia pian kiireellisenä rakentamisen jälkeen vuonna 1958 tai 1959. Oravainen ei vastatoimena suostunut antamaan kuulutustodistuksia. Hän kysyi: ”Kun sinun isäsi ja äitisi ovat uskovaisia niin miten tämä näin, että kirkkoherraa vastustetaan?” Korhonen vastasi: ”Ei se sitä merkitse. Minähän etsin totuutta tässä asiassa”. Oravainen tähän: ”Niin minäkin”. Korhonen totesi: ”Sittenhän olemme samaa mieltä”.²¹⁵ Tässä tapauksessa Oravainen käytti asemaansa kirkkoherrana argumentoinnissa. Keskustelu oli huumorin sävyttämä, eikä hän ilmeisesti tosissaan yrittänyt painostaa Korhosta.

Kunnanvaltuuston suhtautumista voisi kuvata varovaiseksi. Oravaiselle annettiin valtuudet neuvotella lainoista, mutta se jäi nimenomaan hänen henkilökohtaiseksi tehtäväkseen. Kokouksessa 5.6.1958 kunnanvaltuustossa hyväksyttiin koulun rakennuspiirustukset. Päätettiin myös anoa lainaa yhteiskoulun rakentamista varten. Oravaisella oli vapaus ja vastuu tiedustella lainoja ja tarvittaessa neuvotella niitä uusiksi.²¹⁶ Kalle Arvolan kerrotaan käyneen tiedustelemassa lainoja koulun rakentamiseen useaan otteeseen tuloksetta. Haastateltavien mukaan sitten kun Oravainen lähetettiin Helsinkiin muutamaksi päiväksi, olivat tulokset suotuisat.²¹⁷ Lainojen hankkimisessa Oravainen käytti kaikkia mahdollisia yhteyksiä, mikä tulee opettajien asuntojen kohdalla tarkemmin esille. Koulujen lainoja neuvoteltaessa hänen kerrotaan menneen päivää ennen muuta liminkalaisten valtuuskuntaa Helsinkiin ja neuvotelleen lainat yksin. Oravainen liittyi seuraavana päivänä Limingan valtuuskuntaan, jolloin heille todettiin lainojen olevan jo neuvoteltu.²¹⁸

Oravaisen omatoimisuus rahoituksen hankkimisessa oli merkittävää. Valtio katsoi yleensä vierestä oppikoulujen perustamista ja keskitti voimavaransa kansakoulun puolelle sodanjälkeisessä tilanteessa.²¹⁹ Ainakin pienimuotoinen poikkeus oli Kalajoen yhteiskoulu, jonka rehtorina toimi kirkkoherra Vilho Kivioja. Siellä nimittäin saatiin vuonna 1950 huomattava summa valtion viinanmyynnistä saatuja tuloja koulun rakentamiseen käytettäväksi.²²⁰ Samoin vuonna 1958 Lohtajan yhteiskoulussa kunta tuki paikallista yhteiskoulua alkoholimyynnistä

---

²¹⁴ Aromaa 2007, 19–20.

²¹⁵ Kalle Arvolan, Erkki Korhosen, Jorma Keinäsen ja Aaro Arvion haastattelu, Liminka 20.1.1994.

²¹⁶ Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirja 5.6.1958. Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1951–1960. LKuA Cb:9.

²¹⁷ Taavetti Huovisen haastattelu, Liminka 27.1.1994.

²¹⁸ Aaro Arvion haastattelu, Liminka 26.5.2016.

²¹⁹ Pietiäinen 1995, 167–168.

²²⁰ Kyllönen 1980, 391–392.

saaduilla varoilla.²²¹ Koulun toimintaa pyrittiin helpottamaan lahjoituksilla. Lukuisia täytettyjä eläimiä saatiin ensimmäisten lukuvuosien aikana.²²² Lahjoitukset eivät kuitenkaan olleet taloudellisesti kovin suuria verrattuna esimerkiksi samana vuonna perustettuun Kiikan-Keikyän yhteiskouluun, joka sai yksityishenkilöiltä jopa kymmenien tuhansien markkojen arvoisia lahjoituksia.²²³

Limingan yhteiskoulu oli kunnan omistama oppikoulu. Valtaosa sodan jälkeisinä vuosikymmeninä perustetuista oppikouluista oli kuitenkin yksityisten kannatusyhdistysten tai osakeyhtiöiden perustamia. Kunnan omistamia yksityisiä oppikouluja perustettiin paikkakunnille, joissa ei ollut riittävän aktiivista kannatusyhdistä ja riittävästi pääomaa, tai kuntiin, joissa keskikoululle ei saatu lupaa.²²⁴ Limingassa kyse oli molemmista edellä mainituista syistä.

Alkuvaiheessa tulleille opettajille saatiin asuntoja niin sanotusta Kaarteenahon talosta, joka muutettiin kanalasta asuntolaksi. Yhteiskoulun keittäjänä toiminut Sofia Kaarteenaho muisteli haastattelussa Oravaisen pragmaattista suhtautumista ja samalla maatalouselinkeinon heikkenemistä tuona aikana. Kaarteenaho oli eräissä ristiäisissä valitellut kirkkoherralle kanojen pidon vaikeuksia, mihin Oravainen oli todennut: ”tehkää asunnoiksi, Liminkaan tarvitaan asuntoja opettajille”.²²⁵ Nämä kanalaan tehdyt asunnot kirkkoherra-rehtori esitteli uusille opettajille sanoen: ”opettajia varten on mukavuuksin varustettu kerrostaloasunto”. Kaarteenaho toimi alkuvaiheessa oppikoulun keittäjänä, vaikka aluksi ei ollut keittolaa käytössä. Ensimmäisen vuoden hän valmisti ruokaa kansanopiston saunan padassa ja kahden seuraavan vuoden ajan pappilan saunassa. Oppilaat hakivat ruoan maitokärryillä koululle.²²⁶

Kouluhankkeet Oravainen perusteli huolellisesti taloudellisilla laskelmilla. Luulen tosin, että laskelmat olivat optimistisia tai perustuivat suuriin oppilasmääriin. Kunnanvaltuuston kokouksessa tammikuussa 1958 kirkkoherra-rehtori oli paikalla esittelemässä kouluhanketta ja siihen liittyviä taloudellisia laskelmia.²²⁷ Retorisiin keinoihin sisältyi siis vetoaminen taloudellisiin aspekteihin. Jo tässä vaiheessa hanke herätti vilkasta keskustelua. Maaliskuussa 1958 Hjalmar Anttila kertoi *Kalevalle*, että asiaa käsiteltäessä kunnanvaltuustossa puheenvuoroja oli käytetty asiasta ja sen vierestä.

---

²²¹ Aromaa 2007, 26.

²²² Limingan yhteiskoulun vuosikertomus 1960–1961. Limingan yhteiskoulun vuosikertomukset. Limingan yhteiskoulun arkisto D6:1. LKuA.

²²³ Kero & Kero 2007, 54.

²²⁴ Pietiäinen 1995, 173.

²²⁵ Sofia Kaarteenahon haastattelu, Liminka 15.2.1994.

²²⁶ Ihalainen 1994, 194; Siilasvuo 1993, 50.

²²⁷ Kunnanvaltuuston pöytäkirja 30.1.1958. Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1951–1960. LKuA Cb:9.

Tammikuussa 1960 käsiteltiin kunnanvaltuustossa II rakentamisvaiheen aloittamista. Asia meni äänestettäväksi, jolloin hieman yllättäen koulukodin johtaja Martti Jalkanen oli vastaan. Yllättävää vastustuksesta teki se, että Jalkanen edusti Oravaisen kanssa samaa porvarillista valtuustoryhmää myöhemmin. Lisäksi maalaisliittolaiset Kalle Arvola ja Taimi Koskela äänestivät vastaan. Vastaan äänestäneet jättivät eriävän mielipiteen perusteluineen. Siinä esitettiin, että koulu tulisi rakentaa valmiiksi muutamaa kuukautta myöhemmin kuin oli esitetty ja päätetty. Vastustavaa kantaa perusteltiin taloudellisilla syillä.²²⁸ Oravaisen erilainen tapa hoitaa asioita ei herättänyt luottamusta näissä henkilöissä. Kyse oli siis aidosta kunnan ja koulun talouteen kohdistuneesta huolesta, mikä tosin kumpusi epäluottamuksesta Oravaista kohtaan.

Huolimatta kolmen henkilön eriävästä mielipiteestä, ylivoimainen enemmistö valtuustossa oli Oravaisen takana. Seuraavan päivän *Kalevassa* uutisoitiin Limingan kunnanvaltuuston päätöksestä, mutta muistutettiin rakentamisen riippuvan lukioluvan myöntämisestä²²⁹. Tästä meni vielä yli vuosi vahvistukseen lukioluokista. Oravainen odotti, että lupa laajentumiseen lukioasteiseksi saataisiin aiemmin kuin kävi. Valtuuston puolesta kolme valittua valtuutettua laati vastineen eriävään mielipiteeseen, jossa vastattiin taloudellisiin näkökohtiin. Todettiin muun muassa, ettei kunnan talous voi vuodessa tai kahdessa ratkaisevasti parantua, joten lykkäys ei olisi perusteltu.²³⁰ Taloudelliset argumentit olivat jo kansakouluja perustettaessa olleet keskeisessä osassa. Uudistuksiin oli perusteltua ryhtyä vasta vanhan turvaton elämänmuodon ollessa vaarassa.²³¹ Tätä havaintoa vasten on luonnollista, että juuri sodanjälkeinen aika muodostui oppikoulun perustamisen ajankohdaksi maatalouden edellytysten heikentyessä.

Valtuutettujen myötämielisyyttä lisäsi rakennustöiden positiivinen vaikutus työttömyyteen. Vuoden 1956 lopulla Limingassa oli lehtijutun mukaan vain kuusi työtöntä, mihin oli päästy Kyllälän koulukodin rakennustöiden myötä.²³² Myös pöytäkirjoissa mainitaan työllisyysnäkökohtien huomioon ottaminen koulun rakennustöissä ja niitä saatiinkin työllisyystöiden piiriin.²³³ Työllisyystilanne oli sen käsittelyn määrästä päätellen merkittävä kunnallinen kysymys.

Kunnan virastotalo, kunnantalo, oli valmistunut vuonna 1955. Uuden kunnantalon rakentaminen sai aikaan suurta vastustusta, joka Kalle Arvolan mukaan kiteytyi siihen, että hanketta

---

²²⁸ Kunnanvaltuuston pöytäkirja 30.1.1960. Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1951–1960. LKuA Cb:9.

²²⁹ *Kaleva* 31.1.1960.

²³⁰ Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirja 22.6.1960. Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1951–1960 Cb:9. LKuA.

²³¹ Aaltonen 1964, 101.

²³² *Kaleva* 31.12.1956.

²³³ esim. kunnanvaltuuston vastine eriävään mielipiteeseen. Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirja 22.6.1960. Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1951–1960 Cb:9. LKuA.

pidettiin turhana.²³⁴ Tuon ajan päätöksenteon kiivautta kuvaa kaavoituksesta päättäminen, missä lopulta kesti noin vuosikymmen. Arvolan mukaan Oravainen teki kaikkensa asian hankaloittamiseksi, mutta kyse ei ollut sinänsä puoluepoliittisesta kysymyksestä vaan pikemminkin omien ja seurakunnan edun ajamisesta.²³⁵ Limingan sodanjälkeisten vuosikymmenten kunnallispolitiikassa kielenkäytön kerrotaan olleen varsin jyrkkää ja paikoin asiantonta.²³⁶

Koulutalon I rakennusvaihe valmistui syyskuksi 1959. Paikalle juhlapuhetta pitämään saapui piispa Heliövaara, joka piti tärkeänä, että lapsi saa omasta kodistaan pitäen suorittaa koulunkäynnin²³⁷. Persoonana häntä pidettiin sovittelevana, sydämellisenä ja vaatimattomana.²³⁸ Lisäksi paikalla oli juhlaesitelmää pitämässä kouluneuvos Kauko Haahtela kouluhallituksesta. Puheessaan hän muistutti koulun tarpeesta pysyä mukana kehityksessä.²³⁹ *Kalevan* kuvaus Haahtelan puheesta on hieman yllättävä sikäli, että hän oli voimakas yksityisoppikoulujen puolustaja, jota peruskoulun kannattajat kutsuivat ”suureksi valkoiseksi kenraaliksi”.²⁴⁰ Olisi siis kuvitellut Haahtelan puhuneen konservatiivisemmin.

Uudet koulut edustivat modernisaatiota tekniseltäkin puolelta. Lehtijutussa kunnanhallituksen puheenjohtaja Hjalmar Anttila painotti, että uusiin kouluihin tulee kaikki nykyajan mukavuudet²⁴¹. Jotain entisen koulutalon lämminhenkisyydestä kuitenkin menetettiin. Vaikka etäisyydet olivat sinänsä lyhyitä, ei koulu enää ollut meijerin, apteekin ja kaupan välittömässä läheisyydessä.²⁴² Koulurakennuksesta tuli samalla maamerkki kylämiljööseen, jossa ei tuohon aikaan ollut kerrostaloja tai muita isompia rakennuksia. Kylää pyrittiin myös tietoisesti muuttamaan vähemmän maaseutumaiseksi kaavamuutoksella. Siinä muun muassa kylän keskellä sijainnut sikala joutui lopettamaan toimintansa.²⁴³

Koulun oppilasmäärän kasvaessa sen tarvitsemista uudisrakennuksista tuli kunnan kannalta välttämättömyys. Toisen rakennusvaiheen kohdalla kunnanhallitus oli esittänyt lisärakennuksen rakentamista sillä perusteella, että ”muuta vaihtoehtoa nykyistenkin luokkien sijoittamiseen vuoden kuluttua ei ole”²⁴⁴. Yhteiskoulun asioita käsiteltiin usein ja niihin liittyi kiivasta

---

²³⁴ Ihalainen 1996, 133–134.

²³⁵ Kalle Arvolan, Erkki Korhosen, Jorma Keinäsen ja Aaro Arvion haastattelu, Liminka 20.1.1994.

²³⁶ Järvenpää & Keinänen 2002, 96.

²³⁷ Olavi Konstantin Heliövaaran puhe Limingan yhteiskoulun koulutalon vihkiäisissä 7.9.1959. Saarnat ja puheet (1942–1960). O. K. Heliövaaran arkisto Ba : 1. OMA.

²³⁸ Mustakallio 2004, elektr.

²³⁹ Pääkkönen 1994, 39; *Kaleva* 7.9.1959.

²⁴⁰ Pietiäinen 1995, 204.

²⁴¹ Toinen Anttilan mainitsema koulu oli uusi keskuskansakoulu. *Kaleva* 5.3.1958.

²⁴² Aino Sallisen sähköpostihaastattelu, 24.5.2016.

²⁴³ Kauno Leppihalmeen haastattelu, Liminka 1.2.1994.

²⁴⁴ Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirja 18.10.1960. Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1951–1960. LKuA Cb:9.

keskustelua. Samaan aikaan rakennettiin uutta keskuskansakoulua, mikä vähensi valtuutettujen kiinnostusta investoida oppikoulun rakentamiseen. Suurten ikäluokkien tullessa kouluikään koulujärjestelmän osalta tärkein asia kunnille oli kansakoulujen rakentaminen, mikä oli lakisääteisesti kuntien vastuulla.²⁴⁵ Väestön koulutushalukkuuden kasvu nähtävästi lisäsi vähitellen kuntien ja kaupunkien myötämielisyyttä koulujen perustamista kohtaan.

2.2. Yhteiskoulun tavoitteena vastata odotuksiin

Koulutushalukkuus oli kasvanut Limingassa ja lähiseuduilla, eivätkä muut koulumuodot riittäneet. Oravaiselle lukio-oikeuden saaminen nopeassa aikataulussa oli erityisen tärkeää. Tähän tarvittiin yhteistyötä kunnan päättäjien ja kouluhallituksen suunnalta. Kunnanvaltuuston Oravainen sai suostuteltua vaivalla mukaan, ja koulussa vierailleen kouluneuvoksen kanssa tehtiin sopimus lukion aikataulusta.

Koulutushalukkuus kasvoi 1930-luvulla, ja sotavuosina alettiin maaseudulle perustaa oppikouluja. Sota-ajan poikkeuksellisuus monin paikoin mursi vanhat jäykät koulutusenteet. Osansa oli myös maatalouden supistumisella, jolloin siihen liittyneet ammatilliset odotukset vähenivät ja yhä useampi pyrki etsiytymään oppikouluun.²⁴⁶ Kiuasmaa toteaa, että sota-ajan kansallisen yhteisyyden tunteen myötä tapahtui muutos myös suhtautumisessa tietoon, oppiin ja akateemisuuteen. Tämä murros merkitsi oppikoulussa entistä enemmän avoimuutta ja muutoksia aiempaan jähmeään oppikoulukulttuuriin, mikä sai monin osin ilmiänsä vasta 1950–1960-luvulla.²⁴⁷ Sodanjälkeisinä vuosikymmeninä aineellinen niukkuus poistui siinä määrin, että opilliseen ja koulumaisen kasvatukseen pystyttiin paremmin keskittymään.²⁴⁸ Sota-ajan vaikutus asenteisiin on huomioitava, sillä Lauri Oravainen on ikäpolvea, joka opiskeli yliopistossa sota-aikana. Hän oli siten mahdollisesti omaksunut avoimemman näkemyksen koulunkäynnistä.

Yhteiskoulun perustamiseen liittyi odotuksia koulunkäyntimahdollisuuksien parantumisesta. Samaan aikaan työmahdollisuudet maataloudessa olivat heikentymässä ja suurten ikäluokkien myötä oli odotettavissa työttömyyttä. Liminka maaseutupitäjänä ei ollut irrallaan yleisestä maatalouden kehityksestä. Konkreettisesti työvoiman tarvetta vähensi koneistuminen, mikä näkyi esimerkiksi traktoreiden ja lypsykoneiden määrän huomattavassa kasvussa 1950- ja

---

²⁴⁵ Pietiäinen 1995, 224.

²⁴⁶ Kiuasmaa 1982, 342, 347.

²⁴⁷ Kiuasmaa 1982, 348.

²⁴⁸ Heikkinen 2011, 39.

1960-luvuilla²⁴⁹. Limingassa oli suhteellisen paljon vaurasta tilallista väestöä, mutta myös köyhiä pienviljelijöitä. Tämän myös Oravainen mainitsee vuoden 1962 kertomuksessa seurakunnan tilasta.²⁵⁰ Koulun toivottiin myös tukevan elinkeinoelämän kehitystä nimenomaan Limingassa, ja että se hidastaisi poismuuttoliikettä.²⁵¹

Piispa Heliövaara käsitteli puheessaan koulutalon vihkiäisissä vuonna 1959 koulun merkitystä monelta kannalta. Hän piti koulujen perustamista maaseudulle merkinä maaseudun valvettuneisuudesta ja heräämisestä.²⁵² Ajatus Pohjois-Suomen henkisestä elvyttämisestä oli osana myös Urho Kekkosen politiikkaa ja ajattelua samoihin aikoihin. Jopa kansanliikkeeksi kehittynyt Oulun yliopiston perustamista ajanut liikehdintä oli osoitus Pohjois-Suomen, tässä tapauksessa Pohjois-Pohjanmaan, henkisestä heräämisestä.²⁵³ Vaikka modernisaatio alkoi näkyä maaseudullakin jo 1860-luvulla, voidaan toisen maailmansodan jälkeen nähdä toinen murroskausi, johon liittyi teollistuminen ja kulttuurillinen murros. Oppikoulujen perustaminen oli yksi osa tätä prosessia, joka eri alueilla näkyi eri tavoin.²⁵⁴

Heliövaara muistutti, ettei nuorisoa kouluteta oppikouluissa sen vuoksi, että heistä tulisi ”jonkinlaisia herroja, joille ruumiillinen työ olisi vierasta”.²⁵⁵ Mielenkiintoisella tavalla piispan puhe käsittelee samoja teemoja, joita jo 100 vuotta aiemmin pohdittiin kouluja perustettaessa. Nyt oltiin tilanteessa, jossa kansakoulun tarjoama koulutus ja sivistys ei enää riittänyt. Heliövaaran puhe heijasteli myös vanhempien tunteja koulun toiminnan laajetessa. Lasten tulevaisuus alkoi näyttää valoisalta koulutusmahdollisuuksien parantuessa²⁵⁶. Kyse on myös yksilöiden suhtautumisesta modernisaatioon, tässä tapauksessa oppikouluun. Usko parempaan tulevaisuuteen on ollut osittain sukupolvisidonnaista.²⁵⁷ Oppikouluun liitettiin varmasti myös toiveita paremmasta toimeentulosta kuin vanhemmilla.

Vanhempien koulutushalukkuuteen vaikuttaa kunkin kunnan luonne ja elinkeinorakenne. Esimerkiksi Keikyän kunnasta ei juuri tullut oppilaita vuonna 1957 perustettuun yhteiskou-

---

²⁴⁹ Vahtola 1977, 158.

²⁵⁰ Kertomus Limingan seurakunnan tilasta vuoden 1962 piispantarkastusta varten. Kertomukset seurakunnan tilasta. LKA Dc:1.

²⁵¹ Kalle Arvolan puhe Limingan yhteiskoulun III rakennusvaiheen vihkiäisissä 27.10.1962. Limingan Yhteiskoulun III rakennusvaiheen vihkiäiset. Kunnallisneuvos Kalle Arvolan arkisto 4.8.18. LKoA.

²⁵² O. K. Heliövaaran puhe Limingan yhteiskoulun koulutalon vihkiäisissä 7.9.1959. Saarnat ja puheet 1942–1960. O. K. Heliövaaran arkisto Ba : 1. OMA.

²⁵³ Mäntylä 2016, 167.

²⁵⁴ Aaltonen 1964, 87–89.

²⁵⁵ O. K. Heliövaaran puhe Limingan yhteiskoulun koulutalon vihkiäisissä 7.9.1959. Saarnat ja puheet 1942–1960. O. K. Heliövaaran arkisto Ba : 1. OMA.

²⁵⁶ Inkeri Kaartisen puhelinhaastattelu, 6.9.2016.

²⁵⁷ Stark 2006. 19–20.

luun, koska paikkakunnan runsaan pienteollisuuden toivottiin takaavan työpaikkoja kasvavalle nuorisolle.²⁵⁸ 1950-luvulla oli koulupolitiikan kentän päättäjissä muodostunut kahtiajako vanhan järjestelmän puolustajiin ja uudistajiin. Sen sijaan tavallinen kansa seurasi tilannetta lähinnä oman kokemuspöörinsä kautta ja laittoi lapset niihin kouluihin, joita oli tarjolla.²⁵⁹

Limingan yhteiskoulun oppilaista voidaan mainita, että heitä tuli laajalta alueelta ja osa heistä oli erittäin lahjakkaita.²⁶⁰ Yhteiskoulun kokoava luonne tulee esille jo ensimmäisessä koulun toimintakertomuksessa.²⁶¹ Kalle Arvola mainitsi puhuessaan koulun avajaisissa, että kouluun oli tullut oppilaita myös Lumijöelta ja Temmekselä.²⁶² Yhtenä erityispöörteenä kouluun tuli oppilaita, jotka olivat jo kuudennen luokan kansakoululaisia. Näistä monet olivat opettajien mukaan lahjakkaita. Aino Sallisen nimi tuli esiin erityisen lahjakkaana rehtori Oravaisen tähtioppilaina.²⁶³ Ensimmäiset oppilaat olivat Oravaisen tietynlaisia mallioppilaita, ja hän pyrki pitämään omat tuntinsa heille.²⁶⁴ Sallinen on sikäli hyvä esimerkki, että hän tuli kouluun Lumijöelta syrjäiseltä alueelta, mistä Ouluun olisi ollut vaikea kulkea. Sallisen nimen mainitsemiseen haastatteluissa vaikuttanee se, että hänestä tuli sittemmin Jyväskylän yliopiston rehtori. Osa näistä muita vanhemmista oppilaista hyppäsi vuoden 1960–1961 alussa yhden luokan yli, jotta koulu saatiin viisiluokkaiseksi ja näin ollen olisi mahdollisuus anoa oikeutta lukioluokkiin.²⁶⁵

Lukio-oikeuden saaminen oli Oravaiselle tärkeä asia. Kuten mainittua, hän pyrki mahdollisimman nopeasti saamaan koulun rakennustöiden seuraavat vaiheet aloitetuiksi. Lukukauden 1959-1960 toimintakertomuksessa ilmaistiin tyytymättömyys siihen, ettei lukioluokkia oltu vielä myönnetty.²⁶⁶ Koulutalon valmistuessa vuonna 1959 muistettiin Kalevan uutisessa mainita, ettei koulu ole valmis ennen kuin lukioluokat on saatu.²⁶⁷ Lukioluokkien hankkiminen ei ollut poliittisesti yksinkertainen asia. Lokakuussa 1960 päätettiin, että lukioluokkia anotaan. Kuitenkin myöhemmin keskusteltiin rakennusaikataulusta ja siitä, otetaanko lukio-oikeus

---

²⁵⁸ Kero & Kero 2007, 65.

²⁵⁹ Sarjala 2008, 69.

²⁶⁰ Inkeri Kaartisen puhelinhaastattelu, 6.9.2016.

²⁶¹ Limingan yhteiskoulun vuosikertomus 1957–1958. Limingan yhteiskoulun vuosikertomukset. Limingan yhteiskoulun arkisto D6:1. LKuA

²⁶² Kalle Arvolan puhe Limingan kirkossa 2.9.1957. Limingan yhteiskoulu aloittaa toimintansa. Kunnallisneuvos Kalle Arvolan arkisto 4.8.8. LKoA.

²⁶³ Inkeri Kaartisen puhelinhaastattelu, 6.9.2016.

²⁶⁴ Limingan yhteiskoulun opettajamatrikkeli 1957–1974. Limingan yhteiskoulun arkisto Ba : 1. LKuA; Liisa Laamasen puhelinhaastattelu, 27.6.2016.

²⁶⁵ Inkeri Kaartisen puhelinhaastattelu, 6.9.2016.

²⁶⁶ Limingan yhteiskoulun vuosikertomus 1959-1960. Limingan yhteiskoulun vuosikertomukset. Limingan yhteiskoulun arkisto D6:1. LKuA.

²⁶⁷ *Kaleva* 7.9.1959.

vastaan, jos sellainen myönnetään.²⁶⁸ Tämä kertoo luottamushenkilöiden varovaisuudesta toimeliaan kirkkoherran ollessa innokas etenemään nopeasti.

On myös tuotava esille, etteivät kaikki oppikoululaiset suorittaneet ylioppilastutkintoa. Vielä keskikoulun jälkeen oli mahdollista ja sosiaalisesti hyväksyttävää esimerkiksi palata maatalouden pariin tai siirtyä muualle käytännön töihin.²⁶⁹ Lukioluokat sisältävä täysimuotoinen oppikoulu nähtiin selkeästi yliopiston pohjakouluna. Sen sijaan keskikoulusta oli 1960-luvulla kehittymässä vähemmän tiedollinen koulu, jonka tarkoitus oli osaltaan paikata kansalaiskoulun puutteita.²⁷⁰ Tämä voi olla yksi selitys sille, miksi lukioksi laajentumista emmittiin. Toimimalla viisiluokkaisena keskikouluna Limingan yhteiskoulu olisi ollut vähemmän lukupainotteinen ja kenties suurempi osa oppilaista olisi jäänyt perinteisten maatalouselinkeinojen pariin.

Kouluasiaa edistämään koottiin jälleen lähetystö Limingasta, mihin Oravainen ehdotti itseään vähätellen samalla Arvolaa. Oravainen oli todennut: ”lähettäkää minut, ei tuo meidän johtokunnan puheenjohtaja osaa oikeasta ovesta sisään”. Tämä saattaa olla ollut niitä aikoja, kun Arvola jätti yhteiskoulun johtokunnan. Samassa tilanteessa asiasta haastateltavina olleet Korhonen ja Arvola muistelivat Oravaisen ja Arvolan olleen useita kertoja riidoissa, mutta riidat sovittiin välissä. Korhonen painotti asian kiivautta, vaikka muistellesaan sävyttikin juttuja huumorilla.²⁷¹ Riidat olivat kiivaita, mutta niistä ei ainakaan Korhoselle näytä jääneen mitään hampaankoloon.

Tärkeitä hetkiä olivat koulutarkastajien vierailut. Tarkastajat yöpyivät Limingan pappilassa, ja siksi tapahtumat olivat Oravaisen perheellekin merkityksellisiä²⁷². Kevätlukukauden 1961 alussa kouluneuvos Martti E. Miettinen (1903–1985), kouluhallituksen ylitarkastaja, tuli vierailemaan Limingassa. Miettisen tarkastuksia jopa pelättiin, ja ne saattoivat olla hyvinkin tiukoja²⁷³. Yllättäen Lauri Oravainen sai vierailua edeltävänä yönä sydäninfarktin, ja lääkäri Anna-Liisa Harni toimitti hänet sairaalaan. Harni oli tuolloin myös yhteiskoulun johtokunnan puheenjohtaja, mutta ei muilta kiireiltään ehtinyt Oravaista tuuraamaan. Kansanopiston rehtori Rolf Siilasvuo kutsuttiin hoitamaan tarkastusta ja siihen liittyviä asioita. Kouluneuvos tuli

---

²⁶⁸ Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirja 18.10.1960. Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1951–1960. LKuA Cb:9; *Kaleva* 29.1.1961.

²⁶⁹ Pietiäinen 1995, 188.

²⁷⁰ Kiuasmaa 1982, 405. Kansalaiskoulu oli kansakoulun kaksivuotinen jatkokoulu.ks. Liite 1. Kuvio suomalaisesta koulujärjestelmästä ennen ja jälkeen peruskoulun.

²⁷¹ Kalle Arvolan, Erkki Korhosen, Jorma Keinäsen ja Aaro Arvion haastattelu, Liminka 20.1.1994.

²⁷² Marjut Huhtisen haastattelu, Oulu 17.5.2016.

²⁷³ Vuollo 2006, 146.

paikalle ja ”ärähteli” yhteiskoulun tilankäytöstä. Tilojen lisäksi erityisesti tarkastuksen kohteena oli uusi viides luokka.²⁷⁴

Miettinen oli lestadiolaisen uusheräyksen pappi, joka tuli suomalaisille tunnetuksi kärkevästi asioihin kantaa ottavana ”kouluneuvos-miettisenä”. Miettinen oli yksityiskoulujen puolella eikä nähnyt ”mitään hyvää” vasemmistossa.²⁷⁵ Yhteistä Oravaisen kanssa oli mustavalkoinen ajattelu, jos kohta erojakin oli. Myös Viesti Siilasvuo muisteli Miettisen antaneen aluksi moitteet koululle ja olleen muutenkin tiukka mies²⁷⁶. Oravaisen läheinen ystävä, tuolloinen tuomiokapitulin asessori Hannes Leinonen oli tutustunut Miettiseen auskultoidessaan vuonna 1946.²⁷⁷ Miettisen tehtävät kouluhallituksessa käsittivät yksityiskohtaisia tehtäviä kuten koulujen rakennuspiirustuksista päättämisen.²⁷⁸

Koulupäivän jälkeen Miettinen tapasi koulun ja kunnan päättäjiä. Tilaisuuteen Siilasvuo toi ison magnetofonin nauhoittaakseen tilaisuuden sairaalassa olleelle Oravaiselle. Paikalla olleet puhuivat tarkoituksella niin hiljaa, ettei nauhoitus onnistunut. Siilasvuolta rehtori sai myöhemmin selostuksen tapahtumista. Päivän lopuksi Miettinen totesi Siilasvuolle, ettei aio Helsingissä puhua mitään yhteiskoulun tilojen sääntöjenvastaisesta käytöstä.²⁷⁹ Paikalla oli myös Erkki Korhonen, joka muisteli sopineensa Miettisen kanssa luvasta lukion rakentamiseen. Aluksi Miettinen oli vastaan, mutta oli kertoman mukaan myöntynyt tähän.²⁸⁰ Miettisen vierailussa oli siis kyse lukio-oikeuden saamisesta Liminkaan. Tapa hoitaa asioita oli erikoinen, sillä Erkki Korhonen oli luvannut samalla ennalta valtuuston puolesta sen, että lukiosta saadaan myönteinen päätös. Pidän kuvausta tapahtumista totuudenmukaisena, sillä niistä ovat kertoneet samaan tapaan useat henkilöt. Oravaisen Limingan asioita kouluhallituksessa junaillut kontakti saattoi hyvin olla Miettinen.

Lukio-oikeuden saaminen ei ainakaan virallisesti ratkennut Miettisen vierailun myötä. Yhteiskoulun johtokunnassa 1.2.1961 ”kouluneuvos Miettisen toivomuksesta” tehtiin pyyntö kunnanhallitukselle esittää valtuustolle periaatepäätöstä III rakennusvaiheen rakentamisesta

---

²⁷⁴ Siilasvuo 1993, 63. Siilasvuo muistaa väärin ajankohdaksi syyslukukauden alun. Kunnanvaltuuston pöytäkirjassa mainittiin Oravaisen olleen sairaana tammikuussa 1961 ja Yhteiskoulun johtokunnan pöytäkirjassa tulee esille Miettisen nimi pian tämän jälkeen helmikuun alun pöytäkirjassa.

²⁷⁵ Vuollo 2006, 220–224.

²⁷⁶ Viesti Siilasvuon haastattelu, Oulu 8.6.2016.

²⁷⁷ Vuollo 2006, 135; Leinonen 1989, 201.

²⁷⁸ Vuollo 2006, 145.

²⁷⁹ Siilasvuo 1993, 63–64.

²⁸⁰ Kalle Arvolan, Erkki Korhosen, Jorma Keinäsen ja Aaro Arvion haastattelu, Liminka 20.1.1994.

1.9.1962 mennessä. Tämä tukee tietoja Miettisen vierailusta ja hänen kanssaan tehdystä sopimuksesta. Yhteiskoulun johtokunnan kokoontuessa 9.5. asia oli varmistunut.²⁸¹

Keväällä 1961 käsiteltiin III rakennusvaiheen piirustukset kouluhallituksessa. Rakennuspiirustukset ja lukioanomus siis olleet täysin sidoksissa toisiinsa vaan ne piti erikseen hyväksyä. Näissä lääninarkkitehti Mikko Huhtelan laatimissa piirustuksissa oli kouluhallituksen huomautus käsin kirjoitettuna:

Siltä varalta, että koulu ei saisi lukiota, kb ehdottaa tilojen käyttöön ne muutokset, jotka on merkitty piirustuksiin ja jotka tekevät rakennusvaiheen tilat käyttökelpoisiksi kumpain mahdollisuutta varten.

Näitä muutoksia olivat luokkatilojen määrän pieni karsiminen ja yhden luokan merkitseminen linjaluokaksi.²⁸² Tiloja olisi ollut varsin paljon, ellei lukio-oikeutta olisi saatu. Tilojen mitavuudesta kertoo se, että koulun sali oli valmistuessaan luultavasti maakunnan suurin²⁸³. Tässä yhteydessä lyhenne kh tarkoittanee kouluhallitusta, ei kunnanhallitusta.

Pietiäinen mainitsee sotienvälistä aikaa käsitellessään maaseutukoulujen perustamisinnon syynä vanhempien halun kouluttaa lapset kotipaikkakunnalla, millä pyrittiin varmistamaan, etteivät lapset irtaantuisi ”maahengestä”.²⁸⁴ Liminkalainen valistuspöytäkirja Rännäri kirjoitti 1850-luvulla, että Ouluun menijöistä monet alkavat halveksia maalaisten elämää ja muuttuvat niin kaupunkilaisiksi etteivät halua enää palata maalle.²⁸⁵ Limingassa oli koulutustahtoisia isäntiä Oravaisen aikaan, jotka halusivat kouluttaa lapsensa mieluiten paikallisessa oppikoulussa. Toiveena oli, että talonpoikaiset arvot säilyisivät paremmin ja ylioppilaat kenties myöhemmin palaisivat kehittämään kotipaikkakuntaa. Vanhastaan paikkakuntien edistyshaluiset henkilöt voitiin jakaa kahteen ryhmään. Ensiksi, oli valistushenkisiä yhteiskunnallisia vaikuttajia, joiden ryhmään Limingassa voitiin lukea kirkkoherrat Borg ja Bergh. Toiseksi, oli isäntiä, joille kunnia ja kilpailu naapuripitäjien kesken olivat motiivina sivistyspyrkimyksissä.²⁸⁶ Tällaisen jonkinlaisen kilpailun Limingan katsottiin voittaneen edeltävän vuosisadan puolella.²⁸⁷ Vaikka kyse on aiemmista tapahtumista, samankaltaiset näkemykset liminkalaisista tulivat esiin myös tekemissäni haastatteluissa. Oravainen edusti muualta tulleen oppineen henkilön hahmoa,

---

²⁸¹ Limingan yhteiskoulun johtokunnan pöytäkirjat 1.2.1961 & 9.5.1961. Johtokunnan pöytäkirjat 1957–1964. Limingan yhteiskoulun arkisto Ca : 1. LKuA.

²⁸² Limingan Yhteiskoulu 1961. Saapuneet asiakirjat 1961. Kouluhallituksen oppikouluosaston II arkisto Eba:73. KA.

²⁸³ Yrjö Kahilakosken haastattelu, Liminka 4.7.1994.

²⁸⁴ Pietiäinen 1995, 95.

²⁸⁵ Vahtola lainaa Rännäriin kirjoitusta. Vahtola 1977, 139.

²⁸⁶ Aaltonen 1964, 96.

²⁸⁷ Vahtola 1991, 508.

jota oli tietyllä tapaa helppo vastustaa, mutta toisaalta liminkalaisilla isännillä oli 1950-luvun yhteiskunnallisessa tilanteessa halu laittaa omat lapset oppikouluun ja taata heille edellytykset muuttuvassa maailmassa²⁸⁸. Lisäksi oppikoulun saamisella pystyttiin nostamaan Limingan statusta erityisesti koulupitäjänä. Paikkakunnallahan oltiin ylpeitä siitä, että kansakoulu ja kansanopisto oli paikkakunnalle saatu jo varhaisessa vaiheessa.²⁸⁹

Yhteiskoulun merkitystä voisi luonnehtia hieman vastaavaksi kuin 1800-luvun yksityiskouluilla, jotka Limingassa edelsivät kansakouluja. Erityisesti vuosisadan puolivälissä kyse oli valistushengestä, joka näkyi niin kirkkoherroissa kuin tavallisessa kansassa. Silloin yksityiskoulut eivät tavoittaneet kovin laajoja piirejä, mutta osoittivat opinsaannin tarpeellisuuden.²⁹⁰ Ensimmäisen kansakoulunopettajan valinnasta tuli sukupuolikosyymys, kun kirkkoherra Bergh oli vakuuttunut naisopettajan soveltuvuudesta. Tässä asiassa Bergh sai vastaansa ”Limingan isännät”, jotka pitivät naisopettajaa sopimattomana opettamaan oppilasjoukkoa, josta osa olisi aikuisia miehiä.²⁹¹ Samoin kuin noin 100 vuotta aiemmin, oli Oravaisen ja Yhteiskoulun rooli olla edelläkävijänä ennen peruskoulun tuloa. Vaadittiin siis vapaaehtoisuuteen perustuvaa aktiivisuutta ennen lakisääteistä velvollisuutta laajemman koulutuksen järjestämiseen.

Oppikoulun tulo merkitsi eri väestöryhmien lähentymistä. Aiemmin vain henkisen työn tekijöille rajattu korkeampi koulutus laajeni. Pietiäisen mukaan tärkeimmät syyt opinkäynnin kasvulle maaseudulla olivat maatalouden ja teollisuuden työvoimavaltaisuuden väheneminen sekä yleinen elintason nousu.²⁹² Oulun yliopiston rehtori, liminkalaisjuurinen Pentti Kaitera esitelmöi Limingan kotiseutujuhlassa vuonna 1961. Hän totesi ihmisten työnkuvien samankaltaistuvan muun muassa koneistumisen ja muiden ajan muutoksien myötä. Kaiteran mukaan maanviljelijöiden, työmiesten ja henkisen työn tekijöiden tulisi olla lähempänä toimiaan yhteiskunnan muuttuessa.²⁹³ Yhteiskuntaryhmien välisen lähentymisen lisäksi Pohjois-Suomen kehittämisellä pyrittiin integroimaan se kiinteämmin tukemaan Suomen kansallista kehitystä. Tämä tarkoitti teollisuuden ja koulutuksen kehittämistä vastaamaan Etelä-Suomen

---

²⁸⁸ Inkeri Kaartisen puhelinhaastattelu, 6.9.2016; Kerttu Inkan haastattelu, Liminka 16.6.2016.

²⁸⁹ Vahtola 1977, 244; Tapio Junttilan haastattelu, Liminka 2.6.2016.

²⁹⁰ Vahtola 1977, 247–248.

²⁹¹ Bergh oli periksiantamaton ja totesi eroavansa kansakoululautakunnan johdosta, mikäli miesopettaja valittaisiin. Asiasta äänestettiin uudelleen ja miesopettaja valittiin. Berghin toiminta kansakoululautakunnassa loppui siihen. Vahtola 1977, 253.

²⁹² Pietiäinen 1995, 171.

²⁹³ ”Kotiseututyö ja maaseudun kehittäminen”. Pentti Kaiteran esitelmä Limingan kotiseutujuhlassa 10.9.1961. Kalevan painos.

oloja.²⁹⁴ Elinkeinorakenteen muuttuessa voidaan sanoa Suomesta tulleen koulutusyhteiskunta, mikä näkyi jo 1950- ja 1960-luvuilla oppikouluverkon tihentymisenä.²⁹⁵ Näin ollen teollistuminen ja koulutuksen laajeneminen eivät olleet vastakkaisia vaan pikemminkin tukivat toisiaan.

Lauri Oravainen innosti oppilaita erityisesti opiskelemaan kieliä ja onnistuikin siinä.²⁹⁶ Luku-suunnitelmissa lisättiin vuonna 1958 kielten sijaan matematiikan osuutta, mikä Kiuasmaan mukaan oli kytköksissä voimistuneeseen luonnontieteellis-teknilliseen ajatteluun.²⁹⁷ Kiuasmaan lainaaman tutkimuksen mukaan lukuvuoden 1964–1965 aineiston perusteella oppikoululaiset vieraita kieliä mieluisimpina aineina, mutta pojat arvostivat paljon myös matematiikkaa.²⁹⁸ Musiikinopetus ja yhteiskoulunkoulun orkesteri olivat tärkeä osa koulun toimintaa, mikä johti lopulta Limingan musiikkileirin perustamiseen vuonna 1966. Soittimien hankkiminen oli varsin korkealla prioriteeteissa koulun välineistöä hankittaessa.²⁹⁹ Orkesteri- ja musiikkitoimintaa arvostettiin ja siihen kannustettiin.³⁰⁰ Oravaisen pyrkimyksenä oli siis profiloida koulu kielten ja musiikinopetuksen kautta, mikä oli vastakkaista tuolloin vallinneelle luonnontieteellis-teknilliselle suuntaukselle.

Rahoituksen koulu sai oppilasmaksuista ja valtionavusta, mutta rahaa myös haalittiin kaikenlaisella ylimääräisellä aktiivisuudella. Jätepaperin keräys oli konkreettinen tapa hankkia rahoittaa välineiden hankkimista. Paperia kerättiin valtavat määrät ja toimitettiin junalla eteenpäin, mikä muuten oli muuallakin käytetty tapa koulujen varainkeruussa. Rahoilla hankittiin ainakin televisioita koululle. Koululla oli myös naistoimikunta, joka oli merkille pantavan aktiivinen pitämällä kanttuinia. Lisäksi se keräsi varoja muilla tavoilla ja hankki muun muassa stipendejä, taide-esineitä ja opetusvälineitä. Ilman varainkeruuta lukukausimaksut olisivat todennäköisesti olleet kalliimmat.³⁰¹ Jukka-Pekka Pietiäisen mukaan yksityisoppikouluissa työ koulun taloudellisen aseman kohentamiseksi oli täysin toisella tasolla kuin muissa koulumuodoissa.

---

²⁹⁴ Koulutusta ei mainittu tässä mietinnössä, johon Mäntylä pohjaa analyysinsä. Syytä tähän oli nopea laatimisaikataulu ja keskittyminen suuriin linjoihin. Mäntylä 2016, 66–68.

²⁹⁵ Pietiäinen 1995, 167.

²⁹⁶ Liisa Laamasen puhelinhaastattelu, 27.6.2016.

²⁹⁷ Kiuasmaa 1982, 369.

²⁹⁸ Lainattu tutkimus Anna-Liisa Sysiharju (1972). Kiuasmaa 1982, 470–471.

²⁹⁹ Musiikkitoiminnan kannalta olennainen henkilö oli musiikinopettaja Heikki Sarvela (1938–1991). Inkeri Kaartisen puhelinhaastattelu, 6.9.2016; Pääkkönen 1994, 39–40; Antti Kankaan haastattelu, Liminka 16.5.1994.

³⁰⁰ Aino Sallisen sähköpostihaastattelu, 24.5.2016.

³⁰¹ Tapio Junttilan haastattelu, Liminka 2.6.2016; Pietiäinen 1995, 177–179; Pääkkönen 1994, 40.

Tältä kannalta yksityisoppikoulut olivat kuntien näkökulmasta selvästi edullisempi tapa tarjota koulutusta kuin kunnalliset keskikoulut.³⁰² Oppilaiden muistelussa tuli esille se, että Limingan yhteiskoulu koettiin omaksi kouluksi ja siitä oltiin iloisia.³⁰³

2.3. Rehtorina luomassa innostusta koulutyöhön

Kirkkoherra-rehtori ei käyttänyt asemaansa erityisesti oppilaiden evankelioimiseen tai seurakunnan toiminnan edistämiseen vaan piti roolit kirkkoherrana ja rehtorina siinä mielessä erillään. Muille opettajille hän oli huumorintajuinen ja innostava, mutta myös jyrkkä ja mustavalkoinen hahmo. Oppilaille hän oli varsin etäinen henkilö, joka kuitenkin opetti itse ja innosti oppilaita.

Oravaisen rooliin kuului alusta alkaen tietty liikemiesmäisyys, joka tuli yksinkertaisimmillaan esille siinä, että hänen hoidettavanaan olivat kouluhankkeen taloudelliset näkökohdat³⁰⁴. Apunaan hänellä oli ainakin maanmittausinsinööri Olli Harni, joka kuului Oravaisen ystäväpiiriin.³⁰⁵ Oravainen tiesi ketä lähestyä ja hoiti paljon asioita yksin³⁰⁶. Ilman tätä puolta hänellä ei olisi ollut samanlaista roolia oppikouluasiassa kuin oli. Hänen liikemiesmäisyytensä liittyi olennaisesti hänen tapaansa hoitaa sujuvasti raha-asioita. Kirkkoherran valitseminen rehtoriksi ei varsinkaan maaseudulla ollut mitenkään poikkeuksellista, mutta toisen maailmansodan jälkeen se kävi harvinaiseksi. Oravainen ei ollut liikemies siinä mielessä kuin jotkut muut rehtorit, jotka käyttivät varallisuuttaan koulun hyväksi ja saattoivat omistaa sen.³⁰⁷

Herätysliikkeillä on vanhastaan ollut omat suhtautumistapansa yhteiskuntaan. Limingassa oli aiemmin ollut useita heränneisyyttä edustaneita kirkkoherroja, joista mainittakoon J. I. Bergh (1810–1878) ja Oravaista edeltänyt Aarre Pyy. Bergh tuki avoimesti körttejä ja lähensi heidän ja kirkon suhdetta. Sen sijaan lestadiolaisiin hän suhtautui jyrkän kielteisesti.³⁰⁸ Heränneisyyteen kuului talonpoikaisuus ja säätykulttuurin näkeminen vastakkaisena sille. Herraskulttuurin piirteet käännettiin kertomaan ”eettisestä alamittaisuudesta”.³⁰⁹ Oravainen sivistyneenä

---

³⁰² Pietiäinen 1995, 173.

³⁰³ Leppihalme, ”Limingan yhteiskoulu 50 vuotta” (art.). *Rantalakeus* 21.5.2008.

³⁰⁴ *Kaleva* 5.3.1958.

³⁰⁵ Limingan yhteiskoulun johtokunnan pöytäkirja 15.2.1961. Johtokunnan pöytäkirjat 1957–1964. Limingan yhteiskoulun arkisto Ca : 1. LKuA; Marjut Huhtisen haastattelu, Oulu 16.5.2016.

³⁰⁶ Inkeri Kaartisen puhelinhaastattelu, 6.9.2016.

³⁰⁷ Pietiäinen 1995, 124–128.

³⁰⁸ Vahtola 1977, 221–223, 238–239.

³⁰⁹ Apo 1995, 165–166.

lestadiolaistaustaisena Tornionjokilaakson miehenä saattoi istua huonosti herännäisyydestä vaikutteita ottaneeseen seurakuntaelämään.

Yksityisoppikoulun rehtorin tehtävä oli varsin työläs jo tuohon aikaan, vaikka Oravainen opettikin hieman vähemmän kuin rehtorit keskimäärin. Voi siis ihmetellä, miten kirkkoherran ja rehtorin töitä pystyi hoitamaan samanaikaisesti. Rehtorin tehtävästä tuli vuoden 1951 yksityisoppikouluasetuksen jälkeen entistä ammattimaisempi ja samalla suuritöinen hallintovirka, ellei koulussa ollut erillistä taloudenhoitajaa tai kanslistia. Rehtorin tehtävä oli luonteeltaan luottamustoimi, josta hän vastasi johtokunnalle.³¹⁰ Oravaisen asemaa ei ainakaan alkuvaiheessa kyseenalaistettu, sillä monitoimisuus oli osa hänen persoonaansa. Hänelle oli luontaista monien asioiden hoitaminen yhtä aikaa.³¹¹ Oravaisten tuttavapiiriin kuulunut Viesti Siilasvuo muisteli Oravaisen olleen mukana oikeastaan kaikkialla Limingassa, ”hoitelemassa pitäjän asioita”.³¹²

Oravainen teki paljon sellaista, mistä ei maksettu palkkaa. Hän poikkesi siitä uudesta sukupolvesta, jonka oppikoulunopettajatkin olivat huomattavasti edeltäjiään passiivisempia. Pietiäinen toteaa kyseessä olleen sodanjälkeinen muutos, jossa kasvattajista tuli yhä enemmän ammattiopettajia, jotka keskittyivät työhönsä, ei palkattomaan hyväntekeväisyyteen tai luottamustehtäviin. Uskonnonopettajien ja seurakunnallisten aktiviteettien kohdalla oli usein poikkeus edellä mainitusta.³¹³

Oravaisen persoona opettaja Esa Pääkkönen kuvasi ennen kaikkea huumorintajuiseksi. Oravaisella oli opettajille juttuja kerrottavana loputtomiin, eikä välillä ollut tietoaakaan, että olisi papin kanssa jutellut. Opettajat viettivät moneen kertaan aikaa pappilassa hauskoissa merkeissä.³¹⁴ Ehkä rehtorina toimiminen antoi mahdollisuuden ottaa etäisyyttä papin rooliin ja lestadiolaisuuden kiistoihin. Pitkän opettajauran tehnyt Inkeri Kaartinen sanoi Oravaisen olleen paras esimies, joka hänellä oli ollut.³¹⁵ Opettajana toiminut Liisa Laamanen piti puolestaan ilmapiiriä jokseenkin muodollisena. Esimerkiksi pukeutumiskoodi oli tiukka eivätkä naisopettajat uskaltaneet meikata.³¹⁶ Kyse oli myös ajasta ja oppikoulukulttuurista. Vielä 1960-luvulla muodollisuus ja opettajien välinen hierarkia olivat oppikouluissa tavallisia.³¹⁷

---

³¹⁰ Limingan yhteiskoulun opettajamatrikkeli 1957-1974. Limingan yhteiskoulun arkisto Ba : 1. LKuA; Pietiäinen 1995, 202–203.

³¹¹ Inkeri Kaartisen puhelinhaastattelu, 6.9.2016

³¹² Viesti Siilasvuon haastattelu, Oulu 8.6.2016.

³¹³ Pietiäinen 1995, 202.

³¹⁴ Esa Pääkkösen haastattelu, Liminka 1.6.1994.

³¹⁵ Inkeri Kaartisen puhelinhaastattelu, 6.9.2016.

³¹⁶ Liisa Laamasen puhelinhaastattelu, 27.6.2016.

³¹⁷ Rantala 2011, 307.

Opettaja Kauno Leppihalme korosti hyvän ilmapiirin vallinneen erityisesti miesopettajien kesken.³¹⁸ Eroista mies- ja naisopettajien kertomuksissa havaitaan, että sukupuolellakin oli merkitystä ilmapiirin kokemisen kannalta.

Millainen oli kirkon ja koulun suhde kirkkoherran toimiessa rehtorina? Koulupäivä alkoi aamuhartaudella, jonka yleensä piti rehtori Oravainen³¹⁹. Toisen maailmansodan jälkeen kristilliset arvot ja tavat säilyivät nimenomaan kouluissa, joissa ne olivat osa ”kasvatuksellista jatkuvuutta”.³²⁰ Voisi sanoa myös, että Oravaisen ei erikseen tarvinnut muovata koulusta kristillistä, sillä nimenomaan hartaussäädöstö säilyi vielä sodan jälkeen vuoden 1872 koulujärjestyksen mukaisena.³²¹ Aamuhartaudessa Oravaisella oli aina joku sanoma, ja häntä pidettiin hyvänä puhujana.³²² Sodanjälkeisessä tilanteessa kirkon asemaa tukevaa ilmapiiri näkyi tunnusomaisesti koulumaailmassa. Vasta 1960-luvulla kasvatuksen ja koulumaailman kristilliseen arvosidonnaisuuteen alkoi kohdistua kritiikkiä.³²³ Suni argumentoi tutkimuksessaan, että hartaudet nähtiin vielä ainakin 1960-luvulle asti mielekkäinä perinteinä, jotka mukavasti rytmittivät koulutyötä.³²⁴

Varhaisessa vaiheessa tutkimusprosessia muodostin hypoteesin Limingan seurakunnan ja oppikoulun poikkeuksellisen läheisistä väleistä tarkasteltuani vuoden 1962 kertomusta seurakunnan tilasta edellisen viiden vuoden ajalta. Tässä Oravaisen kirjoittamassa asiakirjassa mainitaan oppikoulun ja seurakunnan yhteyden olleen varsin läheinen. Ikään kuin perusteluna tämän jälkeen todetaan rehtorin olleen rehtori alusta asti.³²⁵ Tietysti toimintakertomuksessa oli hyvä esittää asiat positiivisessa valossa. Vaikka paperilla yhteys on ilmeinen, ei oppikoulun ja kirkon yhteydelle löytynyt liemmin tukea. Hän ei pyrkinyt saamaan oppilaita kirkkoon tai seurakunnan toimintaan³²⁶. Vuosikertomuksissa mainitaan lukuisia ulkomaisia vierailijoita, jotka todennäköisesti olivat Oravaisen kontakteja kirkollisista yhteyksistä.

Tietysti seurakunta järjesti nuorisolle toimintaa. Ainakin kesällä 1961 järjestettiin oppikoululaisille oma rippileiri seurakunnassa³²⁷. Seurakunnan puolella perustettiin nuorisotyötoimi-

---

³¹⁸ Liisa Laamasen puhelinhaastattelu, 27.6.2016; Kauno Leppihalmeen haastattelu, Liminka 1.2.1994.

³¹⁹ Liisa Laamasen puhelinhaastattelu, 27.6.2016.

³²⁰ Suni 2005, 219–220.

³²¹ Markku Oravaisen puhelinhaastattelu, 17.6.2016; Suni 2005, 96.

³²² Tapio Junttilan haastattelu, Liminka 2.6.2016.

³²³ Murtorinne 1995, 295.

³²⁴ Suni 2005, 166–167.

³²⁵ Kertomus Limingan seurakunnan tilasta vuoden 1962 piispantarkastusta varten. Kertomukset seurakunnan tilasta. LKA Dc:1.

³²⁶ Kerttu Inkalan haastattelu 16.6.2016; muut haastattelut.

³²⁷ *Rauban tervehdys* 8.6.1961.

kunta syksyllä 1959, mihin yhteiskoululla ja suurilla ikäluokilla lienee ollut vaikutusta. Toimikunnassa olivat Anna-Liisa Oravainen sekä puheenjohtajana toiminut Lauri Oravainen.³²⁸ Haastateltavat kyllä painottavat Oravaisen huolehtineen myös seurakunnan työkentästä, mutta esittävät sen selvästi erillisenä rehtorin tehtävästä.³²⁹ Tyrnävällä kirkkoherrana oli Lauri Mustakallio, joka oli Oravaisen ystävä ja lestadiolaispappisveli. Hän opetti uskontoa Tyrnävän keskikoulussa ja toimi lukuvuoden 1960-1961 ajan koulun rehtorina. Hänen poikansa Hannu Mustakallio kertoo isänsä olleen ennen kaikkea pappi, vaikkei tarkasti erotellut seurakunnan ja pitäjän asioita.³³⁰

Poliittinen näkemys heillä oli eroava. Mustakallio vaikutti Tyrnävän kunnanvaltuustossa maalaisliiton edustajana. Limingassa vuonna 1959 aikaan Mustakallio sijaisti Limingassa Oravaista, joka oli ottanut lomansa maatalousnäyttelyn kanssa päällekkäin. Presidentti Urho Kekkonen vieraili tällöin Limingassa ja tutustui maatalousnäyttelyn lisäksi ainakin meijeriin ja kansanopistoon.³³¹ Yhteiskoululla ei ollut mitään roolia tapahtumassa. Uusi koulurakennus oli miltei valmis. Oravaisen poissaolon syyksi Hannu Mustakallio arveli poikkeavaa poliittista näkemystä, mutta osansa saattoi olla myös sillä, että Kalle Arvola oli maatalousnäyttelyn johtaja. Arvola ja Oravainen eivät olleet aina parhaissa mahdollisissa väleissä. Oravainen ei kaikei nähnyt tilaisuutta esitellä kirkkoa ja saarnata vaikutusvaltaiselle presidentille erityisen kiinnostavana. Mustakalliolle Kekkonen isännöinti ei nähtävästi ollut tilaisuus vedota presidenttiin vaan luonteva rooli kirkkoherran agraarisen taustan kautta³³².

Urho Kekkonen piti yllä pääministeriaikanaan luotua erityissuhdetta Pohjois-Suomen kanssa käymällä kirjeenvaihtoa suureksi osaksi ”tavallisten kansalaisten” kanssa.³³³ Sodanjälkeisinä vuosikymmeninä Suomi alkoi jakautua ns. metsä- ja teollisuussuomeen väestön ja voimavarojen siirtyessä jälkimmäiseen. Maalaisliitto näki muuttoliikkeen olevan sietämättömän nopea ja pyrki tukemaan muuttotappioalueita. Yhtenä keinona oli koulutuspalvelujen tasoittaminen.³³⁴ Urho Kekkonen arkiston kirjeenvaihtajaluettelosta käy ilmi Oravaisen kirjoittaneen hänelle vuonna 1955 hakeakseen kunniamerkkejä.³³⁵ Kouluasioiden vauhdittamisesta on joi-tain kertomuksia. Kalajoen kirkkoherran Vilho Kiviojan kerrotaan vauhdittaneen paikallisen

---

³²⁸ Limingan kirkkoneuvoston kokouksen pöytäkirja 27.11.1959. Kirkkoneuvoston pöytäkirjat 1952-1976. LKA Cca:2.

³²⁹ Kauno Leppihalmeen haastattelu, Liminka 1.2.1994; Antti Kankaan haastattelu, Liminka 16.5.1994.

³³⁰ Mustakallio 2014, 79.

³³¹ Mustakallio 2014, 79; Ihalainen 1995, 24.

³³² Mustakallio 2014, 79.

³³³ Mäntylä 2016, 171-173.

³³⁴ Ahonen 2003a, 45.

³³⁵ ”KIRJEENVAIHTO 1940-1955”, elektr.

yhteiskoulun rakennustöitä sähköllä³³⁶. Limingassa paikalliset keskustavaikuttajat Arvola ja Korhonen olivat presidenttiin yhteydessä ainakin vuoden 1959 maatalousnäyttelyn yhteydessä ja Korhonen lukuisia kertoja muulloinkin toimiessaan keskustan Oulun piirin toiminnanjohtajana.³³⁷

Opettajien haastattelujen perusteella Oravaisesta piirtyy kuva voimakkaana persoonana, joka oli oppilaita kohtaan tiukka. Oravaisella oli voimakas auktoriteettiasema, joka harvoin tuli esille suuttumisena. Haastattelemani naisopettajat sanoivat tietyn kiivauden ja ehdottomuuden olleen osa Oravaisen persoonaa. Kerran hän oli todella suuttunut oppilaille eräästä kiusaamistapauksesta.³³⁸ Kuvausten pohjalta voisi sanoa, ettei hänen lähestymistapansa oppilaita kohtaan ollut kiivas tai ilkeä.

Oppilaat edustivat suuria ikäluokkia, joiden käsitykset isänmaasta, auktoriteeteista ja instituutioista jossain määrin poikkesivat edeltäneestä sukupolvesta.³³⁹ Osin tästä oli kysymys joissain tilanteissa, joissa Oravainen suhtautui hyvin jyrkästi. Oppilaat olivat järjestämässä kouluhippoja, mistä rehtori oli saanut vihiä. Oravainen tuli paikalle ja esti tapahtuman. Yhdelle lähelle oppilaalleen Yrjö Kahilakoskelle hän oli todennut: ”sinäkin brutukseni”.³⁴⁰ Jyrkästä suhtautumisesta vertailukohdaksi voidaan ottaa kouluneuvos Miettinen, joka ennen kouluneuvokseksi nimittämistä toimi opettajana. Hän suhtautui jyrkästi esimerkiksi tanssiin ja huulipunaan. Vuollo arvelee vuoden 1872 Koulujärjestyksen vaikuttaneen Miettisen suhtautumiseen, sillä siinä todettiin, että oppilas tulee luokkaan ”puhtaana ja siivosti vaatetettuna”.³⁴¹ Toinen Oravaisen aikaan sijoittunut tapaus sattui eräänä lauantaina, kun eräs tyttöoppilas aikoi mennä lauantaina jälki-istunnon jälkeen tansseihin Limingan nuorisoseuralle. Valvova opettaja oli määrännyt tytön pesemään naamansa.³⁴²

Itse myöhemmin rehtorina toiminut Kahilakoski totesi Oravaisen olleen tavalliselle oppilaalle sangen etäinen auktoriteetti.³⁴³ Toisaalta vaikkapa Kahilakoskelle ja Aino Salliselle tämä oli ystävällinen ja tuttavallinen. Koulumaailmassa rehtori ei tietenkään ehdi tutustumaan kaikkiin oppilaisiin. Kenties valtaetäisyys Oravaisen ja tavallisten liminkalaisten välillä oli luottamuksellisten suhteiden syntymisen kannalta turhan suuri. Yleisesti ottaen oppikoulunopettajat

---

³³⁶ Kertomus on tutkielman tekijän kuulema ja esiintynyt muun muassa Kekkoeseen liittyvien kertomusten koelmissa. Ks. ”Kekkoskaskuja”, elektr.

³³⁷ Ihalainen 1995, 24, 27.

³³⁸ Liisa Laamasen puhelinhaastattelu, 27.6.2016; Kerttu Inkalan haastattelu, Liminka 16.6.2016, Kauno Lepihalmeen haastattelu, Liminka 1.2.1994.

³³⁹ Murtorinne 1995, 191–192.

³⁴⁰ Yrjö Kahilakosken haastattelu, Liminka 4.7.1994.

³⁴¹ Vuollo lainaa vuoden 1872 koulujärjestyksestä. Vuollo 2006, 132.

³⁴² Esa Pääkkösen haastattelu, Liminka 1.6.1994.

³⁴³ Yrjö Kahilakosken haastattelu, Liminka 4.7.1994.

olivat monelle tavallisen kansan edustajalle etäisiä henkilöitä. Oravaisen kohdalla hänen aktiivisuutensa kylän elämässä teki hänestä yleisesti tunnetun henkilön, mutta hänen asemansa kirkkoherrana ja rehtorina teki hänestä etäisemmän hahmon. Etäisyys kyläläisiin nähden joihtui ennen muuta siitä, ettei häntä ymmärretty. Vanhaan maalaispitäjään Oravainen oli liian värikäs hahmo.³⁴⁴ Oravainen oli toimissaan innokas ja joutui astumaan liminkalaisten varpaille.³⁴⁵ Hän oli hankkeissaan jatkuvasti edellä liminkalaisia, mikä ei liminkalaiseen mentaliteettiin sopinut. Tähän kun yhdistettiin ehdottomuus ja eri poliittinen näkemys kuin useimmilla liminkalaisilla, ei ole yllättävää, ettei häntä ymmärretty.

Lestadiolaisuuden päähaara otti jyrkän kielteisen kannan kaikkiin rappiollisina pidettyihin ilmiöihin ja muutoksiin.³⁴⁶ Näkemykseni mukaan haastattelemani entiset yhteiskoulun oppilaat olisivat maininneet, mikäli Oravainen olisi kiivaasti saarnannut uusia ilmiöitä vastaan. Oravaisella oli opillista ehdottomuutta, mutta se liittyi huoleen lestadiolaisuuden luisumisesta hänen näkökulmastaan täysin väärään suuntaan. Rüdat kärjistyivät kastekysymyksessä, mutta olisi televisiokin³⁴⁷ ajanut Oravaisen törmäyskurssille maallikkolinjan lestadiolaisten kanssa. Vaikka lestadiolaisuuden tilanne oli todellinen huolenaihe, ei se haastattelemieni henkilöiden mukaan vaikuttanut Oravaisen rehtorina. Oravaiset olivat aiemmin käyneet lestadiolaisten seuroissa, mutta ei enää hajaannuksen jälkeen³⁴⁸. Koulussa kuitenkin oli havaittavissa välien kiristymistä pääsuunnan lestadiolaisten ja muiden välillä. Toisten usko oli ”parempaa”. Lestadiolaisuuden hajaannus johti pääsuunnan suuntautumiseen sisäänpäin. Liikkeessä nähtiin uhkaavien rappiotilan merkkien ennustavan lähenevää maailmanloppua.³⁴⁹ Tässä tutkielmassa asiaa ei ole mahdollista käsitellä laajemmin.

Limingassa Oravaista ei nähty jyrkkänä uskonnollisena auktoriteettina vaan pikemminkin liikemiesmäisenä henkilönä. Hän verkostoitui muiden vasta Liminkaan muuttaneiden kanssa ja perusti yhdessä 16 muun miehen kanssa Lions clubin paikkakunnalle keväällä 1963.³⁵⁰ Myöhemmin yhdistys laajeni ja siihen liittyi monia ”perusliminkalaisia”, esimerkiksi aiemmin mainittu Kalle Arvola³⁵¹. Historiikin kirjoittanut Antti Kangas toteaa, ettei siihen aikaan voinut

---

³⁴⁴ Antti Kankaan haastattelu, Liminka 16.5.1994; Liisa Laamasen puhelinhaastattelu, 27.6.2016; Kerttu Inkan haastattelu, Liminka 16.6.2016.

³⁴⁵ Timo Tuomikosken haastattelu, Liminka 16.2.1994.

³⁴⁶ Näitä olivat mm. televisio, perhesuunnittelun yleistyminen, kirkon ekumeeniset tavoitteet, keskioluen myynnin vapautuminen ja valtiollisen elämän sekularisoituminen. Metsänheimo 2016, 107–108.

³⁴⁷ Oravainen oli ensimmäisiä television omistajia Limingassa ja hankki niitä myös yhteiskouluun. Viesti Siilasvuon haastattelu, Oulu 8.6.2016; Tapio Junttilan haastattelu, Liminka 2.6.2016.

³⁴⁸ Markku Oravaisen puhelinhaastattelu, 17.6.2016.

³⁴⁹ Metsänheimo 2017, 87–89.

³⁵⁰ Kangas 1993, 4–6.

³⁵¹ Kangas 1993, 70–73. Perusliminkalaisilla tarkoitoin lähinnä syntyperäisiä paikkakuntalaisia, mutta Kalle Arvola liittyy sanaan myös liminkalaista talonpoikaishenkeä. Ihalainen 1996, 326–327.

ajatella viiniä juhlan ruokajuomaksi oppikoulun tiloissa, varsinkin kun klubin johtajana oli kirkkoherra.³⁵² Tulee kuitenkin vaikutelma, että tämä kielto tuli ulkoa päin, ei niinkään Oravaiselta. Pitkäaikainen Lions clubin jäsen, vuonna 1965 pankinjohtajaksi tullut Aaro Arvio piti klubin perustamista osoituksena Oravaisen avarakatseisuudesta.³⁵³ Tähän porukkaan kuuluneiden miesten kertomuksissa hän esiintyy hauskana miehenä, joka hoiti seurakunnan työkenttensä silti tunnollisesti.

Oravainen toi Liminkaan ensimmäisenä pesukoneen ja television, joita ei aluksi oltu hyväksytty.³⁵⁴ On mielenkiintoista, että nämä esineet kuuluivat kokoomuksen lanseeraamaan modernisoituun konservatiiviseen idylliin. Kyse oli yksilön ja tämän elämäntarpeiden korostamisesta.³⁵⁵

---

³⁵² Kangas 1993, 4–6.

³⁵³ Aaro Arvion haastattelu, Liminka 26.5.2016.

³⁵⁴ Viesti Siilasvuon haastattelu, Oulu 8.6.2016.

³⁵⁵ Vares 2008, 301.

III HUIPPUHETKIÄ JA VAIKEUKSIA (1961–1964)

3.1. Rehtori koulun puolustajana kunnallispolitiikassa

Oravaisen kolmen ja puolen vuoden valtuustokausi piti sisällään Yhteiskouluun liittyviä kiistoja, jotka kiristivät myös valtuustoryhmien välejä. Koulu pelättiin aiheuttavan kunnalle taloudellisen raskuuden. Henkilökohtaisilla ominaisuuksillaan Oravainen käänsi kuitenkin valtuuston puolelleen heti valtuustokauden alussa.

Syksyn 1960 kunnallisvaaliin Lauri Oravainen kokosi listan ”vaaliliitto yksityisen omistusoikeuden puolesta”. Vaaliliitosta valtuustokaudelle 1961–1964 valittiin lisäksi lääkäri Anna-Liisa Harni ja koulukodin johtaja Martti Jalkanen.³⁵⁶ A-L Harni ja Olli Harni olivat Oravaisten perhetuttuja, mutta Oravainen halusi nimenomaan Anna-Liisa Harnin ehdolle. Olli Harnille todennut: ”en minä miehiä tähän listaan kerää”.³⁵⁷ Varavaltuutettuna oli aiempi kokoomuksen edustaja Kalervo Härmä³⁵⁸.

Vaalin tuloksena valtuustoon valittiin yhdeksän maalaisliiton (MI) edustajaa, kahdeksan kansandemokraattia (SKDL), yksi sosialidemokraatti (SDP) ja kolme porvarillisen vaaliliiton³⁵⁹ edustajaa. Maalaisliiton tulos oli heikoin sinä aikana, kun kunnanvaltuusto oli ollut 21-jäseninen.³⁶⁰ Kunnanhallituksen puheenjohtajaksi valittiin arvalla Veikko Hongisto (MI), jonka toiminnasta valtuustokaudella jäi arka ja varovainen vaikutelma³⁶¹. Vastaehdokkaana oli Kalle Keinänen (SKDL). Äännet menivät tasan (9–9). Oravaisen valtuustoryhmä äänesti kolmatta ehdokasta.³⁶² Hongisto oli kuuleman mukaan itse jättänyt tyhjän lapun periaatteensa vuoksi³⁶³. Tästä episodista saadaan käsitys valtuuston voimasuhteista. Porvarillinen vaaliliitto oli vaa’ankieliasemassa, jos Maalaisliitto ja vasemmistopuolueet olivat vastakkain.

Kokoomuksen ja yleisoikeistolaisten vaaliliittojen edustus Limingan kunnanvaltuustossa oli ollut vahvempi ennen toista maailmansotaa. Kunnanvaltuuston puheenjohtajina oli vuoteen

---

³⁵⁶ Jalkanen oli lisäksi aktiivinen hiihtourheilun edistäjä Limingan näyttämöissä. *Kaleva* 3.4.1957; ”Limingan kunnanvaltuutetut vuodesta 1910 tähän päivään”, 3–4, 7; Olli Harni muisteli vaaliliiton olleen virkamiesten ja yksityisyrittäjien.

³⁵⁷ Olli Harnin haastattelu, 8.2.1994.

³⁵⁸ Ihalainen 1995, 370.

³⁵⁹ Vaaliliiton nimi oli ”yksityisen omistusoikeuden puolesta”.

³⁶⁰ ”Limingan kunnanvaltuutetut vuodesta 1910 tähän päivään”, elektr.

³⁶¹ Olli Harnin puhelinhaastattelu, 8.2.1994.

³⁶² Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirja 16.1.1961. Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1961–1964.

LKuA Ca:1; ”Limingan kunnanvaltuutetut vuodesta 1910 tähän päivään”, 10.

³⁶³ Ihalainen 1995, 56–57.

1953 asti oikeistopuolueiden edustajia. Ensin kokoomuslaisia Tuomikoskia ja liberaali-/edistyspuoluetta edustanut osuuskaupan johtaja Teodor Oksama.³⁶⁴ Vuoden 1954 alussa Kalle Arvola valittiin puheenjohtajaksi Oksaman jättäytyttyä valtuustosta³⁶⁵. Kunnanhallituksessa vuoteen 1960 puheenjohtajana toiminut Hjalmar Anttila aloitti ensimmäisenä maalaisliittolaisena puheenjohtajana kautensa jo vuonna 1943.³⁶⁶ Oravaisen aikaan siis molemmat puheenjohtajat olivat maalaisliittolaisia. Vaikutusta tähän oli sillä, miten oikeistopuolueiden arvoihin suhtauduttiin. Sodanjälkeisessä tilanteessa kokoomuksen edustamat konservatiivis-kansallismieliset ja oikeistolaiset arvot alkoivat näyttäytyä vanhanaikaisina.³⁶⁷

Keskustassakaan sodanjälkeinen aika ei ollut ongelmaton, sillä se nojasi vahvasti maaseutuväestön tukeen. Noin vuoteen 1960 asti maaseutu ja Maalaisliitto voivat hyvin. Tästä alkoi uhkaavampi tilanne, kun nuorisolle tuli löytää työtä ja koulutusmahdollisuuksia. Puolue halusi poliittisista syistä ja agraari-idylliä puolustaakseen jarruttaa vallalla ollutta modernisaatiokemitystä.³⁶⁸ Limingassa maalaisliitto oli sinällään oppikoulun puolella, sillä tietävästi juuri he olivat pyrkineet saamaan sellaisen paikkakunnalle jo vuosien ajan.³⁶⁹ Puolueessa oli vanhastaan kannatettu kansansivistystä, mutta 1950-luvulla kansan myönteisyyden korkeampaa koulutusta kohtaan lisääntyessä ryhtyivät puolueaktiivitkin edistämään korkeampaa sivistystä.³⁷⁰ Limingassa Erkki Korhonen oli lähimpänä Maalaisliiton ydintä toimiessaan Oulun piirin toiminnanjohtajana³⁷¹.

Valtuuston työskentelyssä uutta olivat ryhmäkokoukset, joiden tultua asioita ei enää alusta pitäen sovittu valtuustossa.³⁷² Vuonna 1961 alkanutta valtuustokautta voidaan pitää varsin riitaisena. Oravainen mainitsee seurakunnan tilasta kertoessaan poliittisessä elämässä olevan paljon rikkinäisyyttä sekä puolue-etuilua ja -ajattelua.³⁷³ Maininta sopii hyvin kokoomuslaiseen oikeistolaiseen mentaliteettiin, joka kokoomus näki ajavansa yhteiskunnan kokonaisetua

---

³⁶⁴ Ihalainen 1995, 7–10, 16–18; Myös Siilasvuo kirjoittaa Limingassa olleen ennen sotaa kokoomuslaisia, jotka vaihtoivat kantaansa maalaisliittoon. Siilasvuo 1993, 164. Tuomikosket olivat Oravaisen vaimon Anna-Liisan sukulaisia.

³⁶⁵ Ihalainen 1996, 132–133.

³⁶⁶ ”Limingan kunnanvaltuutetut vuodesta 1910 tähän päivään”, 11.

³⁶⁷ Vares 2008, 12–14.

³⁶⁸ Hokkanen 2002, 22–24.

³⁶⁹ Kerttu Inkalan haastattelu, Liminka 16.6.2016.

³⁷⁰ Hokkanen 2002, 551.

³⁷¹ Hokkanen 2002, 173.

³⁷² Kalle Arvolan, Erkki Korhosen, Jorma Keinäsen ja Aaro Arvion haastattelu, Liminka 20.1.1994.

³⁷³ Kertomus Limingan seurakunnan tilasta vuoden 1962 piispantarkastusta varten. Kertomukset seurakunnan tilasta. LKA Dc:1.

siinä missä monet sen luokkapuolueiksi luokittelemat puolueet tekivät lyhytnäköistä etupoliittikkaa.³⁷⁴

Kokoomuksen ja maalaisliiton välit 1950-luvulla olivat monitahoiset. Kokoomus perinteisesti symboloi eteläsuomalaista sivistyneistöä ja elinkeinoelämää, siinä missä maalaisliitto sai kannatusta syrjäseutujen väestöstä, johon liittyi vahvaa kansanvallan kannatusta ja herravihaa.³⁷⁵ Tätä taustaa vasten herraviha yhdistettynä puoluepoliittiseen asetelmaan alkaa näyttäytyä varteenotettavana syynä Oravaiseen ja oppikouluun kohdistuneeseen oppositioon. Yksi haastattavistani piti kokoomuslaisuutta olennaisimpana syynä, miksi Oravaista vierastettiin paikkakunnalla.³⁷⁶ Tutkija Risto Ikosen mukaan itsenäisessä Suomessa oppikoulu ja yliopistokin saivat oikeistolaisen perusluonteen, joka säilyi vielä toisen maailmansodan jälkeen, kunnes se viimein 1960-luvulla alkoi murtua.³⁷⁷

Yksi erikoisimmista yksityiskohdista liittyy yhteiskoulun kolmannen rakennusvaiheen käsittelyyn kunnanvaltuustossa tammikuussa 1961. Vasemmistoa edustanut pitkäaikainen kunnanvaltuutettu Taavetti Huovinen (1914–2007)³⁷⁸ kertoi asiasta haastattelussa. Vastustus yhteiskoulua vastaan oli yltynyt valtuustossa. Oravaisella oli tilanteesta ”häätä”, joten hän turvautui poikkeuksellisiin keinoihin. Oravainen sai kokoon ylimääräisen valtuuston kokouksen, johon hän hankki 40 koulun kannattajaa sekä magnetofonin.³⁷⁹ Päivää ennen valtuuston kokousta järjestettiin kansalaiskokous, jota isännöivät johtokunnan puheenjohtaja Kaarlo Junttila ja rehtori Lauri Oravainen. Kokouksessa oltiin yleisesti yhteiskoulun puolella ja valittiin lähetystö seuraavan päivän valtuustokokoukseen. Kansalaiskokouksessa Oravainen oli Kalevan mukaan kertonut ”syistä, jotka ovat kouluasiassa aiheuttaneet eriäviä mielipiteitä”³⁸⁰.

Syyt eivät siis selviä Kalevan tekstistä, mutta Huovinen on haastattelussa kertonut yhden esimerkin. Aappo Juustila (MI) oli aiemmassa kokouksessa kehottanut painumaan vanhalle kunnantalolle ja pitänyt oppikoulua tarpeettomana Limingan kannalta. Muitakin vastustajia oli. Kannattajien läsnä ollessa Juustila totesi olleensa aina koulun kannalla. Samalla monien muidenkin mieli muuttui ja hyväksyntä saatiin. Modernisaation vastustusta tutkinut Kati Mikkola

---

³⁷⁴ Vares 2008, 168–169.

³⁷⁵ Mäntylä 2016, 212; Vares 2008, 319–321.

³⁷⁶ Kerttu Inkalan haastattelu, Liminka 16.6.2016.

³⁷⁷ Ikonen 2011, 233.

³⁷⁸ Taavetti Huovinen (SKDL/vas.) oli yksi valtuuston tunnetuista ja arvostetuista persoonallisuuksista, joka tunnettiin pitkän matkan kävelijänä. Valtuutettuna hän oli 1961–1992. Ihalainen 1995, 106–108; ”Limingan kunnanvaltuutetut vuodesta 1910 tähän päivään”, 4.

³⁷⁹ Taavetti Huovisen haastattelu, Liminka 27.1.1994.

³⁸⁰ *Kaleva* 28.1.1961.

nostaa esille uudistuksien tai uutuuksien näkemisen turhina niitä vastaan käydyssä argumen-
taatiossa toistuvana teemana. Turhuus liittyi usein uskonnollisiin perusteluihin, mutta kus-
tannukset olivat Limingan tapauksessa keskeisempi syy, kuten myöskin oli yleistä.³⁸¹ Magne-
tofonin ja koulun kannattajien läsnäolo vaikutti luultavasti niin, että koulun vastustaminen
alkoi vaikuttaa nololta tai epäsuosioon johtavalta.

Juustilaa kunnanjohtajana vuodet 1966–1987 toiminut Hannes Kangas luonnehti patriarkaa-
liseksi. Hänestä välittyi kuva vanhasta kunnallismiehestä, joka halusi kuvata itseään perintei-
den vuoksi talollisena, ei maanviljelijänä. Teollistamista hän ei vastustanut, vaan se oli hänen
yksi painopisteistään kunnallispolitiikassa.³⁸² Kankaan muistelmissa Juustila saa kuitenkin
vanhoillisen leiman siinä missä Oravainen esiintyy toimeliaana uudistajana.

Valtuutettu Huovisen kuvaukseen sopiva valtuuston kokous pidettiin 29. tammikuuta. Sinne
Oravainen hankki koulun kannattajia, joista osa oli kansalaiskokouksessa valittua lähetys-
töä.³⁸³ Lähetystö koostui kunnallispolitiikan ulkopuolisista henkilöistä ja mitä luultavimmin
he olivat yhteiskoulun oppilaiden vanhempia. Tässä valtuuston kokouksessa keskusteltiin
koulun rakentamisesta ja sen aikataulusta. *Kalevan* uutinen antaa lisätietoa käydystä keskuste-
lusta. Anna-Liisa Harni oli alustanut asiaa kertomalla koulun laajennussuunnitelmista. Hän-
hän oli myös yhteiskoulun johtokunnassa. Saman valtuustoryhmän Martti Jalkanen oli varo-
vaisella kannalla ja todennut, että pitää olla ”asianomainen lupa” ennen rakennustoimiin ryh-
tymistä. Maalaisliiton ja kansandemokraattien valtuutetut käyttivät puheenvuorot rakentami-
sen puolesta. Maalaisliiton Erkki Korhonen totesi: ”Velka ei saa pelottaa, ja me rakennamme
nyt tuon koulun”. Saman puolueen Otto Junttila täydensi Korhosen viestiä pitämällä oppi-
koulua ilman lukiota huonona vaihtoehtona. Pelko lisävelan kaatumisesta kunnan syliin vai-
kuttaa pelottaneen valtuutettuja. Tammikuun lopun kokouksessa myönnettiin lisäksi 10 mil-
joonaa markkaa vesijohtotöihin, joita paikkakunnalla tuolloin tehtiin suuressa mitassa.³⁸⁴

Koulun rakentamisaikataulusta käytiin keskustelu, jossa käytettiin kymmeniä puheenvuoroja.
Valtuutetuista kymmenen piti rakentamisen aloittamista heti välttämättömänä ja sama määrä
oli sillä kannalla, että tulisi odottaa valtioneuvostolta päätöstä lukioluokista. Tasatilanteessa

---

³⁸¹ Mikkola 2006, 176, 180.

³⁸² Garanvölgyi 2014, 99; Ihalainen 1995. 124–125.

³⁸³ Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirja 28.1.1961. Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1961–1964.
LKuA Ca:1.

³⁸⁴ *Kaleva* 29.1.1961.

päätettiin siirtää rakentamisajasta päättäminen myöhemmäksi.³⁸⁵ 24.2.1961 tehtiin periaatepäätös III rakennusvaiheen toteuttamisesta 1.9.1962 mennessä³⁸⁶. Päätös sinetöi koulun rakentamisen nopealla aikataululla. Taustana tälle oli kouluneuvos Miettisen vierailu ja hänen kanssaan käydyt neuvottelut.³⁸⁷

Oravaisen vastustajista laajemmin on vaikea saada kuvaa käytössä olevilla lähteillä. Samansuuntaisen havainnon sivistysvastaisuuden tutkimisen haasteista on tehnyt Mikkola, jonka kirjoitusaineisto sisältää vain vähän sivistysvastaisia tekstejä.³⁸⁸ Se käsitys liminkalaisilla tuntuu olevan, että vastustusta oli aika lailla.³⁸⁹ Kaikki haastateltavat muistavat oppikouluun ja Oravaiseen liittyneen jonkinlaista vastustusta. Voidaan päätellä oppikouluhankkeen lopulta onnistuneen varsin hyvin, kun myöhemmin muisteltaessa ei ole käsitystä, mikä olisi ollut syy siihen liittyneeseen oppositioon. Opettaja Esa Pääkköselle Oravainen oli kertonut koulun perustamisvaiheista. Kunnanvaltuustoa oli todellakin jouduttu taivuttelemaan hankkeeseen.³⁹⁰ Oppikoulun teoreettisuudella on todennäköisesti ollut vaikutusta, sillä se edusti eri perinnettä kuin Limingassa vanhastaan ollut talonpoikainen niin sanottu käytännöllinen sivistys. Varsinkin vanhemmassa ikäluokassa näin on useilla paikkakunnilla ollut ollut. Toisen maailmansodan jälkeisenä aikana nämä vanhat sivistyskäsitykset olivat häviämässä ja nuorisoa suorastaan tungeksi kansakoulun jälkeisiin kouluihin.³⁹¹

Valtuustossa Oravaisen valtuustoryhmä vastusti maalaisliiton ja kunnanhallituksen valtaa monessa asiassa. Tämä tulee esille niin pöytäkirjoja tarkastellessa kuin haastatteluissakin. Taavetti Huovinen kertoo vasemmiston ja oikeiston yhteistyöstä verotuksesta päätettäessä. SKDL:n valtuustoryhmän Uno Luukinen oli usuttanut Huovisen neuvottelemaan yhteistyöstä Oravaisen ryhmän kanssa, jotta esitys veroäyrin nostamisesta ei menisi läpi. Oravainen ei ollut nostamisen kannalla. Hänellä oli ollut kylällä vaalimainoksia, joissa oli luvannut säilyttää veroäyrin. Oravainen suostui yhteistyöhön ja yhden äänen enemmistöllä veroäyri säilyi ennallaan.³⁹² Matalien verojen kannattaminen viittaa talousoikeistolaisuuteen³⁹³, vaikkakin

---

³⁸⁵ Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirja 28.1.1961. Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1961–1964. LKuA Ca:1.

³⁸⁶ Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirja 24.2.1961. Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1961–1964. LKuA Ca:1.

³⁸⁷ Limingan yhteiskoulun johtokunnan pöytäkirja 1.2.1961. Johtokunnan pöytäkirjat 1957–1964. Limingan yhteiskoulun arkisto Ca : 1. LKuA.

³⁸⁸ Mikkola 2006, 174.

³⁸⁹ esim. Timo Urposen haastattelu, Liminka 13.1.1994.

³⁹⁰ Esa Pääkkösen haastattelu, Liminka 1.6.1994.

³⁹¹ Heikkinen 2011, 69–70.

³⁹² Taavetti Huovisen haastattelu, Liminka 27.1.1994.

³⁹³ Tuolloin kokoomuksessa oli talousoikeistolainen siipi, jossa Raimo Ilaskivi yhtenä näkyvimmistä vastusti veronkorotuksia ja näki verojen vaikeuttavan elinkeinoelämää. Vares 2008, 441.

Oravainen lisäsi kunnan menopuolta kouluhankkeella. Lisäksi hänellä oli monia pyrkimyksiä kuten katuvalojen laittaminen ja teiden asfaltointi.³⁹⁴ Nämä hankkeet eivät ainakaan edustaneet millään lailla tiukkaa taloudenpitoa.

Limingan kunnanvaltuustossa on aika ajoin vastustettu Maalaisliiton/keskustan³⁹⁵ ylivaltaa liittoutumalla sitä vastaan. Aika 1960-luvun puolivälistä ja 1970-luvulle merkitsi vasemmiston näkökulmasta yhteistyön rakentumista suhteessa keskustaan. Keskustapuolueen sisäiset kiistat johtivat Kalle Arvolan syrjäyttämiseen valtuuston puheenjohtajuudesta, mitä vasemmisto tuki.³⁹⁶ Limingan vasemmiston tärkeimpiin tavoitteisiin lukeutui työttömyyden vähentäminen³⁹⁷. Näin ollen Yhteiskoulun rakennustöistäkin löytyi vasemmiston kannalta hyvää, vaikka kyse oli yksityisoppikoulusta. Kirkon ja työväenliikkeen välit olivat Limingassa sodan jälkeen varsin hyvät. Työväenliikkeestä oli edustajia kirkkovaltuustossa ja Oravainen kirjoitti kertomukseen seurakunnasta, ettei ole juopaa kirkon ja työväen välillä.³⁹⁸ Koulun luonne yksityisoppikouluna ei ollut kovinkaan mullistavaa, sillä jo kauan toiminut kansanopisto oli yksityinen.

Sääty-yhteiskunnasta periytyi ajatus koulunkäynnistä herrojen lapsille kuuluvana, rahvaan lapsia se laiskistaisi ja tekisi heistä työtä karttavia. Työnä pidettiin vain ruumiillista työtä. Edelliselle sukua on argumentti, jonka mukaan koulunkäyneistä tulee herroja, joita tyypillisen miehilipiteen mukaan ”ei tarvita yhtään lisää”.³⁹⁹ Modernisoituvassa yhteisössä aiempi käsitys maalaisväestön ja ”herrojen” erillisyydestä oli reaalisesti katoamassa, vaikka jotkut halusivat pitää siitä kiinni.⁴⁰⁰

Oravaisen kanssa samaa valtuustoryhmää edusti lääkäri Anna-Liisa Harni, joka kuului myös Oravaisten ystäväpiiriin. Hänen miehensä kertoi Ihalaisen haastattelussa Anna-Liisan joutuneen selvittämään Junttilan ja Oravaisen välisiä riitoja yhteiskouluasioissa. Riitojen syy oli ”joku joutava”. Harnin mukaan Oravainen, Arvola ja Korhonen olivat riitojen keskushenkilöitä tuolloin, jotka olivat ”kuka milloinkin vastakkain”.⁴⁰¹ Arvola oli tuohon aikaan valtuuston puheenjohtajana, ja Korhonen seurasi häntä tehtävässä vuonna 1968.⁴⁰² Arvola jättäytyi pois yhteiskoulun johtokunnasta jo aiemmin ja oli vastahakoinen lähtemään koulun seuraavien

---

³⁹⁴ Liisa Laamasen puhelinhaastattelu 27.6.2016.

³⁹⁵ Maalaisliitto vaihtoi nimensä Keskustapuolueeksi vuonna 1964.

³⁹⁶ Järvenpää & Keinänen 2002, 96–98.

³⁹⁷ Järvenpää & Keinänen 2002, 146.

³⁹⁸ Järvenpää & Keinänen 2002, 100; Kertomus Limingan seurakunnan tilasta vuoden 1962 piispantarkastusta varten. Kertomukset seurakunnan tilasta. LKA Dc:1.

³⁹⁹ Mikkola 2006, 183.

⁴⁰⁰ Stark 2006, 33.

⁴⁰¹ Olli Harnin puhelinhaastattelu, 8.2.1994.

⁴⁰² ”Limingan kunnanvaltuutetut vuodesta 1910 tähän päivään”, 11.

vaiheiden rakennustoimikuntiin vedoten muihin luottamustehtäviinsä.⁴⁰³ Vuoden 1994 haastattelussa Arvola ja Korhonen keskustelevat kiistoista Oravaisen kanssa. He toteavat tämän innostuneen ja suuttuneen hyvin helposti. Arvolan kohdalla Oravainen oli jo ehtinyt suuttua ja leppyä niin monesti, että ”oltiin jo vähintään kolmannella kierroksella”.⁴⁰⁴

Kalle Arvola oli huolissaan koulun taloudellisesta tilasta. Puheessaan koulun III rakennusosan vihkiäisissä hän nosti esille koulun siihen saakka hyvän talouden hoidon, minkä toivo jatkuvan. Hänen puhemuistiinpanoissaan on alleviivattuna sanat ”valtion kouluksi”, joten hän vaikuttaa ajaneen koulun muuttamista valtion omistamaksi oppikouluksi.⁴⁰⁵ Valtion kouluksi muuttaminen olisi ollut koulun ja kunnan kannalta suoranainen lottovoitto, sillä se olisi ratkaissut taloudelliset ongelmat niin koulun kuin oppilaidenkin kannalta. Valtion kouluksi pääseminen oli harvinaista, sillä vuosina 1945-1977 vain 32 yksityistä oppikoulua muutettiin valtion kouluksi.⁴⁰⁶ Valtion kouluksi tarjoamista esitettiin myös kunnanvaltuuston toimesta marraskuussa 1963 yhtenä vaihtoehtona yhteiskoulun raha-asioita käsiteltäessä.⁴⁰⁷ *Rauban tervehdys* kertoo Oravaisen käsitelleen yhteiskoulun taloutta III rakennusvaiheen vihkiäisissä. ”Niille, jotka vilpittömässä mielessä ovat huolissaan koulun taloudellisesta tulevaisuudesta”, oli rehtori todennut, ja antanut vakuutuksensa koulun raha-asioista. Hän painotti koulun maksavan itse kaikki velkansa.⁴⁰⁸ Epäilyksiä oli siis ollut ilmassa Limingassa, ja niistä osa oli aitoa huolta.

Oravaisen ystäväpiirissä oli useita samaa puoluekantaa edustaneita. Kuitenkaan sama puoluekanta ei lähentänyt ainakaan Kaarlo Junttilan tapauksessa⁴⁰⁹. Tammikuussa 1963 Harni, Oravainen ja Martti Jalkanen vaativat Kalle Arvolan valitsemista yhteiskoulun johtokuntaan Kaarlo Junttilan tilalle. Asiasta käytiin vilkas keskustelu, jossa käytettiin 32 puheenvuoroa. Oravaisen kanta hävisi tilanteessa ja Junttila valittiin jatkamaan koulun johtokunnassa.⁴¹⁰ Vaikuttaa siis siltä, että Arvola olikin jälleen mieluisa vaihtoehto yhteistyöhön kouluasioissa. Tai ainakin pienempi kahdesta pahasta. Tästä tapauksesta eteenpäin Lauri Oravainen oli poissa

---

⁴⁰³ Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirja 24.2.1961. Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1961–1964. LKuA Ca:1.

⁴⁰⁴ Kalle Arvolan, Erkki Korhosen, Jorma Keinäsen ja Aaro Arvion haastattelu, Liminka 20.1.1994.

⁴⁰⁵ Kalle Arvolan puhe Limingan yhteiskoulun III rakennusvaiheen vihkiäisissä 27.10.1962. Limingan Yhteiskoulun III rakennusvaiheen vihkiäiset. Kunnallisneuvos Kalle Arvolan arkisto 4.8.18. LKoA.

⁴⁰⁶ Pietiäinen 1995, 181–182.

⁴⁰⁷ Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirja 9.11.1963. Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1961–1964. LKuA Ca:1.

⁴⁰⁸ *Rauban tervehdys* 1.11.1962.

⁴⁰⁹ Kaarlo Junttilan haastattelu, Liminka 14.4.1994.

⁴¹⁰ Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirja 21.1.1963. Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1961–1964. LKuA Ca:1.

noin joka toisesta valtuuston kokouksesta. Syynä saattoivat olla kiireet koulun oppilasmäärän kasvaessa tai henkilösuhteiden kärjistyminen tiettyjen valtuustotoverien kanssa.

Oravainen pyysi eroa valtuuston jäsenyydestä 16.7.1963 mainitsematta syytä, joten eroa ei hänelle myönnetty. Hän itse ei ollut paikalla kokouksessa. Marraskuussa samana vuonna valtuustossa käsiteltiin yhteiskoulun raha-asioita ja Oravaiselle annettiin huomautus niiden hoidosta. Tässä kokouksessa rehtori ei itse ollut paikalla. Seuraavana tammikuuna Kaarlo Junntila esitti yhteiskunnan taloudenhoidon siirtämistä johtokunnalta kunnanhallitukselle. Asia jätettiin harkittavaksi myöhemmin. Keväällä 1964 yhteiskoulun talous näyttää heikentyneen, sillä aiheesta keskusteltiin useasti. Oravainen itse lähti paikkakunnalta toukokuussa, jolloin hänelle myönnettiin ero valtuustosta. Viimeistään tämän jälkeen yhteiskoulun rahoitukseen ei enää suhtauduttu suopeasti, vaan verrattain pieni 30 000 markan avustus jätettiin myöntämättä.⁴¹¹ Se ei ole selvinnyt, oliko yhteiskoulun taloudessa isompia ongelmia vai oliko kyse vain valtuutettujen tyytymättömyydestä Yhteiskoulun sen hetkiseen taloustilanteeseen.

Oravainen sai poliitikkona vastustajia, mutta monia myös viehätti hänen toimintansa ja persoonansa. Kerttu Inkalan mukaan joitain kirkkoa lähellä olleita liminkalaisia liittyi kokoomuspuolueeseen Oravaisen innostamina⁴¹². Näin ollen hän olisi vahvistanut kirkon ja kokoomuksen aatteellisen taustan yhteyttä. Oravaisen persoonan dynaamisuus ja toimeliaisuus vetosi moniin. Tämä eteenpäin katsovuus ja toimeliaisuus tekivät hänestä paikkakuntalaisten muistissa positiivisen hahmon.

Oravaisen jälkeen varovaisuudesta tuli jossain määrin leimallista Limingan kunnallispolitiikalle. Hänen aikanaan oli investoitu paljon sekä koulujen että infrastruktuurin rakentamiseen. Hänen jälkeensä kunnallispolitiikka vaikuttaa muuttuneen rauhallisemmaksi ja konsensushaikuisemmaksi. Joitain vanhoja jähmeitä käytäntöjä Oravaisen aika muutti, ehkä jopa hänen vaikutuksestaan, mutta muutokset ovat olleet vähittäisiä. Sittemmin ainakin kunnanjohtajilla on ollut vaikutuksensa kunnalliseen päätöksentekoon.⁴¹³ Ehkä Limingan kunnallispolitiikastakin on havaittavissa uudistumisen ja pysähtyneisyyden aikoja. Oravainen aikana oli selkeästi pyrkimystä uudistumiseen niin päätöksissä kuin päätöksentekoprosesseissakin.

---

⁴¹¹ Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 15.7.1963, 20.9.1963, 9.11.1963, 27.12.1963, 25.1.1964, 26.5.1964 & 30.6.1964. Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1961–1964. LKuA Ca:1.

⁴¹² Kerttu Inkalan haastattelu, Liminka 16.6.2016.

⁴¹³ Aaro Arvion haastattelu, Liminka 26.5.2016; Garanvölgyi 2014, 110; Ulla-Maija Lumpeen haastattelu, Liminka 28.5.2016; Järvenpää & Keinänen 2002, 96–97.

3.2. Opettajien asunnot – ratkaisuna Orpokoti

Limingassa ei koulun aloittaessa toimintansa käytännössä ollut lainkaan vapaita vuokra-asuntoja. Asuntojen puutetta käytettiin Oravaista ja yhteiskoulua vastaan. Kirkkoherra-rehtorin tehtäväksi tuli johtaa myös hanketta suurehkon rivitalon rakentamiseksi. Toiminta hankkeen tiimoilta kuvastaa hyvin hänen tapaansa hoitaa koulun asioita. Kyse oli tuon ajan henkilökoh-
taisista vaikuttamiskeinoista.

Yksi yhteiskouluun liittyvä valtuustossa mainittu asia oli pätevien opettajien määrä. Niitä oli saatava ”mitä pikemmin, sen parempi”.⁴¹⁴ Alkuvaiheessa monet Yhteiskoulun opettajista olivat epäpäteviä. Vertailun vuoksi Tyrnävän keskikoulussa opettajien epäpätevyys oli kevään tarkastuksessa ollut merkittävä moitteen aihe⁴¹⁵. Pätevien opettajien määrä vaikutti valtion-apuun, vaikkakin tähän liittyviä määräyksiä jouduttiin lieventämään⁴¹⁶. Asuntokysymys oli keskeinen haalittaessa päteviä opettajia paikkakunnalle, mikä näkyi esimerkiksi työpaikkailmoituksissa.⁴¹⁷ Asuntokysymystä Oravainen pyrki edistämään myös kunnanvaltuustossa. 5.5.1961 hän ehdotti vanhan kunnantalon muuttamista asunnoiksi. Tähän ei kuitenkaan suostuttu, sillä rakennus oli muussa käytössä.⁴¹⁸

Opettajien vaadittiin muuttavan Liminkaan, mikä täytyi vahvistaa allekirjoittamalla sitoumus. Opettaja Timo Urponen kertoi, ettei suostunut aluksi allekirjoittamaan paperia, mutta suostui lopulta Oravaisen suostuteltua.⁴¹⁹ Vaatimus oli Oravaisen oma, mutta ei ehkä täysin poikkeuksellinen tuolloin. Opettajien muuttaessa paikkakunnalle he tietysti maksoivat veroja ja tulivat osaksi kyläyhteisöä. Tässä mielessä Oravainen toimi Limingan hyväksi tällä asettamallaan vaatimuksella.

Lukuisille uusille opettajille tarvittiin asuntoja. Asia mainittiin myös kunnanvaltuustossa ja kunnanhallitukselle annettiin tehtäväksi kehittää tilannetta. Koulun myöhempien rakennusvaiheiden rakentaminen käytännössä vaati asuntojen tarjoamista paikkakunnalle muuttaville

---

⁴¹⁴ Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirja 26.6.1962. Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1961-1964. LKuA Ca:1.

⁴¹⁵ Mattila et al 2013, 45.

⁴¹⁶ Pietiäinen 1995, 197.

⁴¹⁷ Pietiäinen 1995, 199.

⁴¹⁸ Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirja 5.5.1962. Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1961-1964. LKuA Ca:1.

⁴¹⁹ Timo Urposen haastattelu, Liminka 13.1.1994; Garanvölgyi 2014, 93.

opettajille.⁴²⁰ Limingan kunnanhallitus oli tuolla kaudella kovin kiireinen⁴²¹, mikä vaikutti siihen, että Oravainen ryhtyi itse asuntojen rakentamisen puuhamieheksi. Rivitalon kaksikerroksiseen osaan oli suunnitteilla seurakuntatiloja, mutta suunnitelma raukesi vastustukseen kirkollisissa luottamuselimissä.⁴²²

Rivitalojen nimeksi vakiintui liminkalaisten suussa Orpokoti, jota edelleen käytetään. Siilasvuon kirjassaan mainitsema selitys on nähdäkseni lähimpänä oikeaa. Liminkalaiset isännät säällittelivät ”orpoja”, joilla ei ollut omaa tonttia. Alkujaan pilkkanimi vakiintui asukkaidenkin käyttöön.⁴²³ Tuli vaikutelma varakkaiden virkamiehien asuinpaikasta, vaikei näin useinkaan ollut.⁴²⁴ Opettajien ei ollut pakko muuttaa kyseiseen taloon, mutta käytännössä paikkakunnalla ei ollut muita vaihtoehtoja.⁴²⁵

Opettaja Esa Pääkkönen mainitsee, että rivitalon oli tarkoitus olla alkujaan Arava-rahoitteinen, ”mutta eihän Lassin hermot sitä kestäneet”.⁴²⁶ Oravainen päätti hankkia rahoituksen jälleen itse. Kansanopiston johtaja Siilasvuo kertoo kirjassaan matkastaan Helsinkiin yhdessä Oravaisen ja insinööri Olli Harnin kanssa. Rahoitusneuvottelut perustuivat näemmä täysin siihen, että pyrittiin mahdollisimman vaikutusvaltaisen henkilön puheille lainojen saamiseksi. Jotta tässä onnistuttaisiin, käytettiin henkilökohtaisia suhteita ja tietoja. Vastaavalla tavalla Oravainen oli toiminut Yhteiskoulun lupia ja lainoja neuvotellessaan.

Tällä matkalla Siilasvuon rooli oli siinä, että eräässä pankissa oli johtajana hänen isänsä Hjalmar Siilasvuon nimeltä mainitsematon aseveli ja työtoveri. Yksi matkalla käytetty erikoinen toimintatapa oli odotella rautatieasemalla junasta saapuvaksi OKO:n vaikuttaja Kusti Eskola, jota sitten saatettiin matkallaan pankkiin. Olli Harnin luokkatoveri oli Raimo Ilaskivi, jota käytiin jututtamassa eduskunnan kahvilassa. Tämä yksityiskohta sijoittaa matkan ajallisesti aikaisintaan vuoteen 1962, jolloin Ilaskivi aloitti kansanedustajana. Lisäksi tavattiin kansanedustaja, säästöpankin johtaja, Jaakko Kempainen.⁴²⁷ Molemmat mainitut kansanedustajat olivat kokoomuslaisia. Ilaskiveä pidettiin tuolloin talousoikeistolaisen linjan edustajana, jopa

---

⁴²⁰ Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirja 15.3.1962. Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1961-1964. LKuA Ca:1.

⁴²¹ Veikko Hongisto oli viimeinen kunnanhallituksen puheenjohtaja, joka teki toimistopäiviä kunnanvirastossa. Vuonna 1966 kunnanjohtajaksi tuli Hannes Kangas, joka otti haltuunsa kunnanhallituksen puheenjohtajuuden. *Garanvölgy* 2014, 89–90.

⁴²² Antti Kankaan haastattelu, Liminka 16.5.1994.

⁴²³ Siilasvuo 1993, 67.

⁴²⁴ Esa Pääkkösen haastattelu, Liminka 1.6.1994.

⁴²⁵ Timo Urposen haastattelu, Liminka 13.1.1994.

⁴²⁶ Esa Pääkkösen haastattelu, Liminka 1.6.1994.

⁴²⁷ Siilasvuo 1993, 67–68.

tähtenä. Hän vaikutti myös vahvasti pankkisektorilla, johon Kokoomuksella muutenkin oli yhteyksiä.⁴²⁸

Oravainen käytti kontakteja nimenomaan kokoomusta lähellä olevista piireistä. Tämä on sikäli luonnollista, että oppikoulu yleensä oli sinne päin suuntautunut⁴²⁹. Hänen isänsä ja hän itse olivat mukana Säästöpankin paikallishallinnossa, joten pankkiala itsessään oli tuttu.⁴³⁰ Mukana olleella Rolf Siilasvuollakin oli todennäköisesti omiakin kontakteja Helsingissä. Hän oli syntynyt siellä ja hänen isänsä oli kenraali Hjalmar Siilasvuo.

Siilasvuo käsittelee oppikoulun ja orpokodin asioita kirjassaan yhteensä lähes kymmenen sivun verran. Tämä aika näyttää siis olleen tärkeää ja Oravainen Siilasvuonkin näkökulmasta merkittävä henkilö. Oppikoulun vaikutuksesta ja kansanopiston suosion vähetessä sinne perustettiin opintolinja, jossa opettajina olivat osittain yhteiskoulun opettajat. Vuonna 1961 perustetulla opintolinjalla opiskeltiin keskikoulua vastaava oppimäärä.⁴³¹ Lauri Oravainen oli kansanopiston johtokunnassa ja opettajana⁴³², joten on luultavaa, että hän vaikutti opintolinjan syntyyn. Opintolinja lisäsi koulunkäyntimahdollisuuksia entisestään, ja se sopi sen ajan koulujärjestelmään⁴³³. Kansanopiston opintolinjan myötä Limingassa oli mahdollista opiskella keskikoulun oppimäärä sekä täysimuotoisessa oppikoulussa että kansanopistossa.

Orpokodin taloon ei Limingassa suhtauduttu varauksettoman positiivisesti, sillä sen katsottiin edustavan Oravaisen liikemiestyyppistä asioiden hoitoa. Urponen muistelee, että Oravaisella ja hänen sukulaisillaan oli siellä osakkeita⁴³⁴. Tämä kuvaa hyvin kuntalaisille syntynyttä mielikuvaa kirkkoherra-rehtorin omistamasta talosta, jolla tämä olisi saanut hyötyä itselleen. Oravainen oli toki hankkeen johtaja, mutta ei itse omistanut asuntoja.

Kunnan ja seurakunnan päätöksentekoeuimissa käsiteltiin osallistumista rivitalohankkeeseen. Kunnanvaltuustossa käsiteltiin sitä, kuinka monta osaketta kunta ottaa haltuunsa valmistuvasta rivitalosta. Kokouksessa voitti Oravaisen ehdotus, jossa kunnan osuus valmistuvan rakennuksen tiloista oli suurempi kuin kunnanhallitus oli kaavaillut.⁴³⁵

---

⁴²⁸ Vares 2008, 439, 290.

⁴²⁹ Ikonen 2011, 233.

⁴³⁰ ”Alatornion Säästöpankki 1902-1954”, elektr; *Kaleva* 10.10.1957.

⁴³¹ Siilasvuo 1993, 61–62.

⁴³² Viesti Siilasvuon haastattelu, Oulu 8.6.2016; Siilasvuo 1993, 173–175.

⁴³³ Opintolinja lopetettiin vuonna 1972, ja opisto keskittyi taideopetukseen. Siilasvuo 1993, 67.

⁴³⁴ Timo Urposen haastattelu, Liminka 13.1.1994.

⁴³⁵ Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirja 26.6.1962. Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1961–1964. LKuA Ca:1.

Liminkalaiset pelkäsivät Orpokodin rakentamisen aiheuttavan turhaa rahanmenoa kunnalle ja seurakunnalle, sillä siihen ei uskottu koskaan tulevan tarpeeksi asukkaita. Eläinlääkäri Antti Kankaan haastattelussa tulee selkeästi esille näkemys liminkalaisten ja muualta tulleiden vastakkainasettelusta. Myöhemmin kävi selväksi, että Orpokodin talo oli todellakin tarpeen.⁴³⁶ Orpokodin rakennuttaminen kertoo Oravaisen käytännönläheisestä suhtautumisesta. Perinteisesti Limingassa ja maaseudulla oli pidetty maanomistusta tärkeänä. Oravainen rikkoi tässä vanhaa näkemystä kodin ja maanomistuksen yhteydestä. Maanomistus oli ollut aiemmin merkittävä tavoite, mutta ajat olivat muuttumassa 1960-luvulla.⁴³⁷ Oravainen toimi jälleen edelläkävijänä. On myös hyvä huomata, että Limingassa ei ehkä yksinkertaisesti uskottu muutosten välttämättömyyteen ja kirkkoherran toimintatapojen toimivuuteen.

Koulun vuosikertomuksessa uuden asuintalon valmistumisen merkitystä koulun kannalta kuvataan ratkaisevaksi.⁴³⁸ *Kalevassa* lokakuussa 1962 Oravainen kuvaa opettajatilannetta hyväksi Oulun läheisyyden vuoksi. Kenties Oravainen joutui välillä poikkeamaan periaatteesta pakottaa opettajat muuttamaan paikkakunnalle. Olihan koulussa jo 25 opettajaa syksyllä 1962.⁴³⁹

3.3. Koulu valmistuu ja vaikuttaa

Koulun viimeiset rakennusvaiheet valmistuivat vuosina 1961 ja 1962. Kolmannen rakennusvaiheen valmistuminen oli erityinen huippukohta, jossa Oravainen oli paljon esillä. Hänen tarkoituksenaan oli tehdä vielä neljäs rakennusvaihe koululle ja haalia sinne mahdollisimman paljon oppilaita. Valmistuessaan koulu oli uudenaikainen ja paransi alueen koulunkäyntimahdollisuuksia.

Koulun II rakennusvaihe valmistui syyslukukauden 1961 alussa. Nähtävästi sen valmistumiseen ei liittynyt yhtä suuria juhlallisuuksia kuin koulutalon valmistumiseen 1959 ja III rakennusvaiheen vihkiäisiin vuonna 1962. Valmistumisesta ei kirjoitettu *Kalevassa*, eikä vihkiäisjuhlasta ole säilynyt materiaalia kuten ohjelmalehtistä. Toisen rakennusvaiheen valmistumi-

---

⁴³⁶ Antti Kankaan haastattelu, Liminka 16.5.1994; Kauno Leppihalmeen haastattelu, Liminka 1.2.1994.

⁴³⁷ Stark 2006, 27.

⁴³⁸ Limingan yhteiskoulun vuosikertomus 1963–1964. Limingan yhteiskoulun vuosikertomukset. Limingan yhteiskoulun arkisto D6:1. LKuA.

⁴³⁹ *Kaleva* 25.10.1962.

nen ei lisännyt koulun luokka-asteiden määrää. Myös juhlasalin valmistuminen jäi myöhemmäksi, joten mahdolliselle juhalle ei ollut luontevaa paikkaa. II rakennusvaihe merkitsi kuitenkin tilanahtauden hälvenemistä, sillä luokkatiloja saatiin lisää peräti yhdeksän.⁴⁴⁰

Koulun III rakennusvaiheen vihkiäisiä vietettiin viikonloppuna 27.10.–28.10.1962. Koulu valmistui hieman suunniteltua myöhemmin, ehkä kunnan ja kouluhallituksen päätöksenteon hitauden takia. Sunnuntaina kouluneuvos Martti E. Miettinen saarnasi kirkossa ja piti esitelmän juhlassa. Paikalla oli myös Oulun piispa Heliövaara, joka piti vihkiäispuheen.⁴⁴¹ Ohjelma oli siis varsin uskonnollinen, vaikkakin Heliövaara puhui verrattain usein koulujen vihkiäisissä. Tämä käy ilmi tarkastellessa hänen puhekokoelmaansa; esimerkkinä voidaan mainita Lohtajan yhteiskoulu, jonka uusi koulutalo vihittiin lokakuussa 1959.⁴⁴² Piispa itse hoiti tuntiopettajan tehtäviä eräässä koulussa ennen valintaansa piispaksi ja jäätyään eläkkeelle,⁴⁴³ joten on luonnollista, jos hän piispanakin halusi olla yhteydessä koulumaailmaan. Näin saattoi siis olla erityisesti Oulun hiippakunnassa, että piispa vihki usein kouluja käyttöön. Esimerkiksi Kiikan-Keikyän yhteiskoulussa ei ollut uskonnollisia vaikuttajia juhlapuhujina vihkiäisissä⁴⁴⁴.

Kalevassa koulun kolmannen rakennusvaiheen vihkiäisistä uutisoitiin etusivulla. Tähän varmasti vaikuttivat arvovaltaiset vieraat piispa Heliövaara ja kouluneuvos Miettinen. Lehtijuttu vahvistaa kuvaa vihkimisen uskonnollisesta hengestä.⁴⁴⁵ Vielä seuraavan päivän lehdessä oli Oravaisen muotokuva esiteltyä ja maininta hänen suurista ansioistaan koulun ripeässä kehityksessä.⁴⁴⁶ *Kaleva* oli kiinnostunut asiasta oululaisena senkin kautta, että koulua kävi paljon oululaisia.

Koululla oli myös paljon ystäviä, jotka tukivat ja arvostivat Oravaisen työtä rehtorina. Yksi osoitus siitä oli muotokuva Oravaisesta, jonka Rolf Siilasvuo koulun ystävien puolesta lahjoitti koulun III rakennusvaiheen vihkiäisissä.⁴⁴⁷ Muotokuva oli vuosikymmenten ajan koulun aulassa ainoana rehtorin muotokuvana. Nuorelle opettajalle hänen muotokuvansa näkyvyys synnytti vaikutelman erittäin tärkeästä henkilöstä.⁴⁴⁸ Hänen muotokuvansa ei ehkä vastaa sitä

---

⁴⁴⁰ Limingan yhteiskoulun rakennuspiirustukset. Saapuneet asiakirjat 1959. Kouluhallituksen oppikouluosaston II arkisto Eba:33. KA

⁴⁴¹ Limingan yhteiskoulun III rakennusvaiheen vihkiäisilaisuuden ohjelma. Pääkkönen 1994, liite.

⁴⁴² Aromaa 2007, 19.

⁴⁴³ Mustakallio 2004, elektr.

⁴⁴⁴ Kero & Kero 2007, 53–54.

⁴⁴⁵ Piispa kertoi isänmaanrakkauden ja jumalanpelon juurruttamisen tärkeydestä. Kouluneuvos vaati koululta vahvempaa roolia kasvattajana. *Kaleva* 28.10.1962.

⁴⁴⁶ *Kaleva* 29.10.1962.

⁴⁴⁷ *Rauban tervehdys* 1.11.1962.

⁴⁴⁸ Ulla-Maija Lumpeen haastattelu, Liminka 28.5.2016.

dynaamisuutta, joka hänellä oli. Oravaisesta tuli suorastaan myyttinen hahmo niille, jotka myöhemmin tulivat taloon opettajiksi⁴⁴⁹.

Koulurakennuksen viimeisen vaiheen valmistuminen oli tärkeä etappi ja tarkoitti Oravaisen suunnitelman valmistumista. Hänellä oli kuitenkin suunnitelmia koulun IV rakennusvaiheesta. Näistä hän kertoi *Kalevalle* 25.10.1962 otsikolla ”Limingan koulutoimi purjehtii myötäisessä”, juuri ennen III rakennusvaiheen vihkiäisiä. Oravainen mainitsi sen aikaisen oppilasmäärän 522 voivan nousta jopa 750:een neljännen vaiheen myötä. Tässä vaiheessa tulisi vielä erillinen voimistelusalit tuolloin valmistuneen juhlasalin lisäksi.⁴⁵⁰ Näillä oppilasmäärillä Limingan yhteiskoulu oli jo vuoden 1962 tilanteessa suurempi kuin keskimääräinen oppikoulu Suomessa, ja neljännen rakennusvaiheen myötä oltaisiin oltu jo suurimman neljännesosan joukossa oppikouluja vertailtaessa.⁴⁵¹ Suunnitelma vielä yhden rakennusvaiheen toteuttamisesta selittää sitä, miksi koulun toimintakertomuksessa 1962-1963 mainittiin koulun olevan vieläkin liian ahdas⁴⁵². III rakennusvaiheessa valmistuneet tilat olivat lähes yhtä suuret kuin rakennusvaiheet I ja II yhteensä.⁴⁵³ Koulun neljättä rakennusvaihetta ei koskaan rakennettu, eikä tämänkaltaisista suunnitelmista keskusteltu kunnan päätöksentekoeilimissä.

Koulun toimintakertomusten mukaan vuosi 1963–1964 oli vakiintumisen aikaa⁴⁵⁴. Kuten mainittua, oppikouluun liittyi monenlaista varainkeruuta, johon oppilaat vanhempineen osallistuivat. Tämäkin sopi hyvin Oravaiselle, sillä Oravaisten perhe oli Amerikassa omaksunut käsityksen seurakunnasta, jossa kaikki ovat yhdessä mukana toiminnassa.⁴⁵⁵ Tietylainen idearikkaus oli ominaista Oravaisen toiminnalle koulun johtajana⁴⁵⁶. Taloudellisissa kysymyksissä luovat ja yksityistä rahaa hyödyntävät ratkaisut saattoivat olla Ruotsin ajan perua. Oravainen näet toimi Billingsforsissa paikallisen tehtaan kirkon pappina.

Oppilaista suuri joukko tuli Oulusta, missä ei ollut riittävästi kouluja. Monet oppilaista olivat jääneet luokalle ja joutuneet lähtemään koulusta. Useita linja-autoja kuljetti päivittäin oppilaita Liminkaan oppikouluun, ja perustettiin jopa erityisiä oululaisluokkia.⁴⁵⁷ Limingan yhteiskoulun rooli ei ollut näin ollen toimia perinteisenä valikoituneen aineksen oppikouluna,

---

⁴⁴⁹ Ibid.

⁴⁵⁰ *Kaleva* 25.10.1962.

⁴⁵¹ Kiuasmaa 1982, 394.

⁴⁵² Limingan yhteiskoulun vuosikertomus 1962–1963. Limingan yhteiskoulun vuosikertomukset. Limingan yhteiskoulun arkisto D6:1. LKuA.

⁴⁵³ *Kaleva* 25.10.1962.

⁴⁵⁴ Limingan yhteiskoulun vuosikertomus 1963–1964. Limingan yhteiskoulun vuosikertomukset. Limingan yhteiskoulun arkisto D6:1. LKuA.

⁴⁵⁵ Antti Kankaan haastattelu, Liminka 16.5.1994.

⁴⁵⁶ Inkeri Kaartisen puhelinhaastattelu, 6.9.2016.

⁴⁵⁷ Timo Urposen haastattelu, Liminka 13.1.1994; Esa Pääkkösen haastattelu, Liminka 1.6.1994; *Kaleva*

vaan pikemminkin kerätä heikommin menestyviä. Kiuasmaan mukaan oppikoulu oli vuosina 1955–1965 pitkälti irtaantunut vanhoista yksilöllisyyden ja perinteellisuuden ajoista.⁴⁵⁸ Pietiäinen argumentoi vahvasti yksityisoppikoulujen olleen nimenomaan tarjoamassa koulupaikkoja lapsille valtiovoimien jarrutuksessa koulujen perustamisessa.⁴⁵⁹

Yhteiskoulun perustaminen oli osa Limingan kehitystä koulupitäjänä. Piispa Heliövaara totesi vuoden 1962 piispantarkastuksessa Limingan olevan koulupitäjä.⁴⁶⁰ Ympäristökunnista kuten Lumijoelta ja Kempeleestä tuli oppilaita Liminkaan alusta asti. Oravaisen toiveista ja anomuksista huolimatta ympäristökunnat eivät kuitenkaan tukeneet koulua taloudellisesti.⁴⁶¹ Lähiseudun kuntien taloudellinen tuki ei olisi ollut poikkeuksellista, sillä näin tapahtui joidenkin koulujen kohdalla. Pietiäinen ei yksilöi sitä, kuinka yleistä kustannusten jako kuntien kesken oli.⁴⁶²

Koulujärjestelmän yksityiskouluvaltaisuus korosti oppikouluun menijöiden sosioekonomista valikoituneisuutta.⁴⁶³ Vaikka Yhteiskoulu paransi koulunkäyntimahdollisuuksia alueella, oli siinäkin havaittavissa rinnakkaiskoulujärjestelmän eriarvoistavia piirteitä. Limingan yhteiskoulussakin näkyivät ne puutteet, joilla peruskoulun puolesta argumentoitiin: lukukausimaksut, oppilaspaikkojen vähäisyys ja pääsykokeet.⁴⁶⁴ Peruskouluun siirtymisen aikaan Liminkaan opettajaksi tullut Ulla-Maija Lumme muisteli peruskouluun liitettävän Yhteiskoulun opettajien vastustaneen peruskoulua voimakkaasti ja olleen tyytyväisiä kun ”ei tarvinnut mitään rahvasta opettaa”. Perustettaessa moderni ja tasa-arvoa parantanut koulu alkoi siis 1970-luvun kontekstissa näyttäytyä herrojen kouluna tai vähintäänkin jäänteinä vanhasta.

Varsinaisesti oppikoulunopettajat eivät olleet erityisen yläluokkaisia, vaan heidän sosiaalinen viitetaustansa 1960-luvulla oli tasaisempi kuin esimerkiksi lääkäreillä tai lakimiehillä. Oppikoulunopettajista puolet tuli vuonna 1967 keskiluokkaisista perheistä, mikä on varsin suuri osuus.⁴⁶⁵ Oppikoulu oli alkujaan moderni, mutta ei nykypäivänä tai edes 1970-luvulla olisi edustanut edistystä. 1970-luvun alussa opettajaksi tullut pitkäaikainen biologian ja maantiedon lehtori Lumme kuvasi vanhojen oppikoulunopettajien olleen ”kuin muinaisuudesta”.

---

⁴⁵⁸ Kiasmaa 1982, 403–404.

⁴⁵⁹ Pietiäinen 1995, 195.

⁴⁶⁰ Piispantarkastuspöytäkirja vuoden 1962 piispantarkastuksesta. Limingan piispantarkastuspöytäkirjat. OTKA Eb:61. OMA

⁴⁶¹ *Kaleva* 25.10.1962.

⁴⁶² Pietiäinen 1995, 220.

⁴⁶³ Ahonen 2003b, 107.

⁴⁶⁴ Sarjala 2008, 70.

⁴⁶⁵ Pohjautuen tilastotietoihin. Kiasmaa 1982, 487.

Lumpeen sinuteltua koulun siivojaa, vanhempi oppikoulunopettaja oli huomannut tämän ja kysynyt kärkeästi, ”oletko sinä kommunisti?”.⁴⁶⁶

Myöhemmin Limingan koulutoimenjohtajana toiminut Timo Urponen kuvaa yksityisen oppikoulun asioiden hoitoa holtittomaksi. Samaan aikaan oli valittu kaksi opettajaa, mikä toimi Yhteiskoulun ollessa suuri. Peruskouluun siirryttäessä asiasta tuli ongelma.⁴⁶⁷ Urponen itse vastasi peruskouluun siirtymisestä Limingasta, mikä selittäisi aiemman yhteiskoulun näkemistä epämääräisenä. Oravaiselle tosin lienee ollut muutoseikkoja tärkeämpää asioiden hoituminen sujuvasti.

Maalaisoppikoulun kohdalla puutteet olivat kuitenkin vähäisempiä kuin kaupungissa, huolimatta järjestelmään yleensä liittyneistä ongelmista. Limingan yhteiskoulun perustaminen oli osa laajempaa ilmiötä, jossa oppikoulu levisi ja muuttui leimallisesti kaupunkikoulusta yhä enemmän myös maaseudun oppilaitokseksi.⁴⁶⁸ Limingan ensimmäiset oppilaat pitivät koulun tärkeänä merkityksenä sitä, että se antoi pitäjässä uskoa tulevaan. Oppilaille koulu antoi viirikkeitä ajatteluun ja maailmankatsomuksen rakentamiseen.⁴⁶⁹ Koulun rooliksi tuli myös edustaa uudempaa kasvatuksen perinnettä, joka poikkesi vanhasta itsenäisen omaa maapalstaansa viljelevän talonpojan ihanteesta. Toisaalta kyse oli myös talonpoikaisen sivistysliikkeen muuntumista yhteiskunnan muuttuessa.⁴⁷⁰

3.4. ”Yllättävä” lähtö – mitä jäi jäljelle?

Lauri Oravainen jätti Limingan kirkkoherran ja yhteiskoulun rehtorin tehtävät monen tekijän vaikutuksesta. Merkittävimpänä pidän häneen kohdistunutta mustamaalauskampanjaa, jossa hänen väitettiin olevan kykenemätön hoitamaan samaan aikaan kirkkoherran ja rehtorin tehtäviä. Tätä kautta hänen kaksoisroolinsa lopulta muodostui hänelle taakaksi.

Oravainen oli Pääkkösen mukaan sanonut lähtevänsä, kun näkee ensimmäiset ylioppilaat⁴⁷¹. Luulen, että tämä ”heitto” kehittyi vähitellen todellisuudeksi vastoinkäymisten kohdatessa. Seurakuntataloprojektin kaatuminen, riidat johtokunnassa ja häneen kohdistunut mustamaa-

---

⁴⁶⁶ Ulla-Maija Lumpeen haastattelu, Liminka 28.5.2016.

⁴⁶⁷ Timo Urposen haastattelu, Liminka 13.1.1994.

⁴⁶⁸ Kiasmaa 1982, 394.

⁴⁶⁹ Leppihalme, ”Limingan yhteiskoulu 50 vuotta” (art.). *Rantalakeus* 21.5.2008

⁴⁷⁰ Heikkinen 2011, 72.

⁴⁷¹ Esa Pääkkösen haastattelu, Liminka 1.6.1994.

lauskampanja olivat vastoinkäymiset, jotka merkittävästi vaikuttivat päätökseen lähteä paikakunnalta. Näiden riitojen lisäksi lestadiolaisuuden riidat⁴⁷² ja terveysongelmat vaikuttivat päätökseen.

Oravaisen lähtöä käsiteltäessä on syytä lähteä liikkeelle hänen omasta näkökulmastaan, joka käy ilmi hänen piispa Martti Simojoelle toukokuussa 1964 lähettämästään kirjeestä. Siinä hän mainitsi nähneensä seurakuntalehti *Kotimaassa* 21.3. ilmoituksen, jossa uskonnollinen säätiö hakee toiminnanjohtajaa. Tähän Oravainen oli vastannut ja saman kevään helatorstain aattona hänelle selvisi, että kyseessä oli liikemies Oskar Salosen säätiö. Lähtö Limingasta ei siis ollut täysin yhtäkkinen.⁴⁷³ Lehti-ilmoitus, jossa rehtorin paikka oli haettavana, julkaistiin jo 13.3.1964.⁴⁷⁴ Mielikuva yllättävästä lähdöstä tulee siitä, että Oravainen lähti kunnanvaltuustosta kesken kauden ja jäi virkavapaalle kirkkoherran tehtävästä. Hänen 14-vuotias poikansa Markku ei pitänyt muuttoa mitenkään yhtäkkisenä, mutta kuusi vuotta vanhempi siskonsa Marjut piti sitä isänsä henkilökohtaisena yhtäkkisenä päätöksenä.⁴⁷⁵

Paljon Oravaiseen kohdistuneesta vastustuksesta liittyi hänen persoonaansa. Oravainen oli varsin mustavalkoinen hahmo, joka ennemmin kauhistutti kuin ihastutti liminkalaisia isäntiä.⁴⁷⁶ Hän vaikutti kyllästyneen kunnanvaltuustotyöskentelyyn jo kesällä 1963 ja haki eroa valtuustosta. Saman vuoden marraskuussa hänelle annettiin huomautus raha-asioiden hoidosta.⁴⁷⁷ Tällä vaikuttaa olleen yhtymäkohta kiistoihin Yhteiskoulun johtokunnan puheenjohtajan Kaarlo Junttilan kanssa. Metsätalousneuvoja Junttila oli persoonana hieman kuten Oravainen, suorapuheinen ja auktoriteettiaseman omaava henkilö. Herätysliikkeiden kanssa hän ei ollut missään tekemisissä.⁴⁷⁸ Junttilan mukaan vaikutti siltä, että koulun johtokunnassa asiat olisi päätetty etukäteen⁴⁷⁹. Oravainen, Anna-Liisa Harni ja ehkä myös muut johtokunnan jäsenet olivat liian omavaltaisia suhteessa johtokunnan puheenjohtaja Junttilaan.

Kaarlo Junttila kertoo Oravaisen joutuneen lähtemään rehtorin toimesta. Ilmeisesti Oravainen ei täysin noudattanut johtokuntansa tahtoa toimissaan, mihin viittaa myös hänen saa-

---

⁴⁷² Lestadiolaisuuden hajaannus merkitsi jyrkkää vastakkainasettelua ”Jumalan seurakunnan” ja pappislinjan ”eriseurain” välillä. Metsänheimo 2016, 107.

⁴⁷³ Oravainen Simojoelle 9.5.1964. Saapunut kirje (1964–1964). Martti Ilmari Simojoen I arkisto Ab:22/20. OMA.

⁴⁷⁴ Lehti-ilmoitus pöytäkirjan liitteenä. Limingan yhteiskoulun johtokunnan pöytäkirja 17.4.1964. Johtokunnan pöytäkirjat 1957–1964. Limingan yhteiskoulun arkisto Ca:1. LKuA.

⁴⁷⁵ Marjut Huhtisen haastattelu, Oulu 17.5.2016; Markku Oravaisen puhelinhaastattelu, 17.6.2016.

⁴⁷⁶ Liisa Laamasen puhelinhaastattelu, 27.6.2016; Inkeri Kaartisen puhelinhaastattelu, 6.9.2016.

⁴⁷⁷ Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 15.7.1963, 9.11.1963. Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1961–1964. LKuA Ca:1.

⁴⁷⁸ Tapio Junttilan haastattelu, Liminka 2.6.2016.

⁴⁷⁹ Kaarlo Junttilan haastattelu, Liminka 14.4.1994.

mansa huomautus kunnanvaltuustolta. Varsin suurissa riidoissa Junttila ja Oravainen keskenään olivat. Molemmat olivat voimakastahtoisia persoonia, jotka eivät antaneet periksi. Junttila kertoo pitäneensä taukoa kunnanvaltuutetun tehtävästä erimielisyyksien takia.⁴⁸⁰ Molemmat olivat jokseenkin hankalia tai päättäväisiä henkilöitä, jotka eivät antaneet periksi.⁴⁸¹ Riidanaiheet eivät olleet merkittäviä, ainakaan kukaan ei niitä muista jälkeenpäin.⁴⁸² Riitojen ohella jääminen vähemmistöön keskustan ja vasemmiston johtamassa kunnalliselämässä saattoi turhauttaa Oravaista.⁴⁸³

Oravaisen viimeisiä vuosia Limingassa varjosti hänen perinnölliseen sydänvikaansa liittyneet terveysongelmat, joista on hieman ristiriitaista tietoa. Kunnansihteerinä toiminut Ellen Juustila sanoi Anna-Liisa Harnin istuneen kunnanvaltuustossa Oravaisen vieressä ja antaneen tälle lääkkeitä kokouksen aikana.⁴⁸⁴ Antti Kangas mainitsi hoitaneensa Lions clubin puheenjohtajuutta Oravaisen sijaan tämän terveysongelmien takia.⁴⁸⁵ Toisaalta monet haastateltavat saivat sydänongelmien haitanneen hänen elämäänsä vain tammikuussa 1961 hänen jouduttuaan sairaalahoitoon. Sydänongelmat eivät nähtävästi juuri haitanneet elämää tai työntekoa, mutta ne olivat tiedossa.

Liisa Laamanen kertoo kahden naisopettajan koonneen Lauri Oravaisesta paksun valituskirjeen, jonka he lähettivät kouluhallitukseen. Näillä opettajilla oli aluksi ollut hyvät välit Oravaiseen, mutta myöhemmin tilanne oli muuttunut. Kyse saattoi olla siitä, että häntä pidettiin liian liikemiesmäisenä, mikä taas ei sopinut yhteen pappeuden ja rehtoriuden kanssa. Laamasen mukaan kyse oli nimenomaan muutaman opettajan masinoimasta mustamaalauskampanjasta, ei yleisemmästä liminkalaisten kääntymisestä kirkkoherraa vastaan. Joulun jälkeen tämä Oravaisesta koottu ”pumaska” oli tullut takaisin kouluhallituksesta ja sitä luettiin opettajainhuoneessa. Sille naurettiin opettajanhuoneessa, mutta Oravaiselle se saattoi olla ratkaiseva päätökselle muuttaa pois paikkakunnalta tilaisuuden tullen. Mitään toimenpiteitä kouluhallituksen puolelta valitus ei aiheuttanut. Valituksessa kyseenalaistettiin Oravaisen pätevyys ja ulkomailta saadut todistukset sekä hänen kyvykkyytensä hoitaa samaan aikaan rehtorin ja kirkkoherran tehtävää. Tämä hyökkäys ei lähtenyt liikkeelle politiikasta vaan näiltä kahdelta opettajalta. Siihen nähtävästi liittyi muita liminkalaisia, mutta tarkempaa tietoa ei ole.⁴⁸⁶

---

⁴⁸⁰ *ibid.*

⁴⁸¹ Olli Harnin puhelinhaastattelu, 8.2.1994.

⁴⁸² Olli Harnin puhelinhaastattelu, 8.2.1994; Tapio Junttilan haastattelu, Liminka 2.6.2016; Kaarlo Junttilan haastattelu, Liminka 14.4.1994.

⁴⁸³ Kerttu Inkalan haastattelu, Liminka 16.6.2016.

⁴⁸⁴ Ellen Juustilan haastattelu, Liminka 14.3.1994.

⁴⁸⁵ Antti Kankaan haastattelu, Liminka 16.5.1994.

⁴⁸⁶ Liisa Laamasen puhelinhaastattelu, 27.6.2016.

Puhutaan myös nimilistoista, joista kerättiin Oravaista vastaan ja hänen puolestaan. Niissä vastustettiin hänen toimintaansa samaan aikaan rehtorina ja kirkkoherrana sillä perusteella, että toisen niistä tulisi olla sivutoiminen. Kahdesta työtehtävästä ei kritiikin mukaan kumpikaan tulisi oikein hoidetuksi. Esa Pääkkösen mukaan kyse oli poliittisesta oppositiosta, joka liittyi ”siihen kun hän oli tämmönen vaikutusvaltainen henkilö”.⁴⁸⁷ Ehkä jotkut liminkalaiset näkivät tässä mahdollisuuden vahingoittaa kirkkoherra-rehtoria, joka oli liikaa puuttunut pitäjän asioihin. Se ei ole tutkimusprosessin aikana selvinnyt, puhuvatko Laamanen ja Pääkkönen samasta asiasta. Pääkköstä ei ollut enää mahdollista haastatella asiasta eikä Laamanen osannut sanoa nimilistoista tarkemmin.

Oravaista vastaan suunnattu mustamaalauskampanja tekee vuosikertomuksen kuvauksesta erikoisen. Sen mukaan ilmapiiri opettajahuoneessa ja koulussa oli ollut hyvä, miellyttävä ja kotoinen.⁴⁸⁸ Näin varmasti olikin. Hyvästä ilmapiiristä opettajien kesken on useita mainintoja, mutta ilmeisesti kaikki eivät olleet Oravaisen takana. Vuosikertomus päättyi oppilaiden ja vanhempien luettavaksi, joten kovin negatiivisia asioita siihen ei haluttu laittaa.

Keväällä 1966 Oravainen oli ehdokkaana Oulujoen kirkkoherraksi, mutta ei tullut valituksi. Hänen esittelystään käy ilmi teologian opintosuorituksia vuonna 1965, joten osasy muuolle etelään voi hyvin olla ollut pyrkimys jumaluusopin jatko-opiskeluun.⁴⁸⁹ Osana hänen elämänsä kaartaan aika Limingassa oli monella tapaa merkityksellinen. Lapset kasvoivat ja hän onnistui saavuttamaan paikkakunnalla monia tavoitteitaan. Oravainen ei luultavasti missään vaiheessa nähnyt Limingan kirkkoherran tehtävää eläkevirkana, mihin viittaa hakeminen Ylitornion kristillisen opiston johtajaksi vuonna 1960.⁴⁹⁰

Liminkalaisten muistissa Oravaisesta on jäänyt myönteinen kuva, vaikka vastustusta hänen paikkakunnalla ollessaan oli. Hänen sanottiin laittaneen pitäjän ”rattaat pyörimään”⁴⁹¹ tai ”hoitaneen kunnan asioita”⁴⁹². Tähän sisältyy ajatus, että tarvittiin henkilö ulkopuolelta joka laittaisi jähmeästi toimivan paikkakunnan asiat kuntoon. Oravaisen itse mainitsemana tämä ajatus hänestä Limingan asioita hoitamassa oli tullut esille hänen kehuskellessa erälle oululaiselle kouluneuvokselle. Keskustelussa Oravainen oli kehuskellut toimillaan Limingassa ja

---

⁴⁸⁷ Esa Pääkkösen haastattelu, Liminka 1.6.1994.

⁴⁸⁸ Limingan yhteiskoulun vuosikertomus 1963–1964. Limingan yhteiskoulun vuosikertomukset. Limingan yhteiskoulun arkisto D6:1. LKuA.

⁴⁸⁹ *Kaleva* 19.5.1966.

⁴⁹⁰ Leinonen 1989, 370, 385.

⁴⁹¹ Aaro Arvion haastattelu, Liminka 16.5.2016.

⁴⁹² Viesti Siilasvuon haastattelu, Oulu 8.6.2016.

kouluneuvos oli palauttanut tämän maan pinnalle.⁴⁹³ Tästä Erkki Korhosen mainitsemasta tilanteesta huomataan, ettei Oravainenkaan täysin pyyteettömästi ollut liikkeellä.

Vaikka Oravaiseen ei liity negatiivista jälkimainetta, ei hänen merkitystään liiemmin muisteta. Antti Kangas tuo haastattelussaan epäsuorasti esille vastakkainasettelun liminkalaisten ja muualta muuttaneiden välillä. Tämä näkyi suhtautumisessa Harnien tai Oravaisten panokseen Limingan kehittämässä. Erityisesti tämä tuli esille kerrottaessa perustamishistoriaa Limingan musiikkiyhdistyksestä, jossa molemmat pariskunnat olivat mukana tai 1970-luvulla valmistuneesta seurakuntatalosta, jonka Oravaiset saivat melkein toteutettua vuosikymmentä aiemmin.⁴⁹⁴ Yrjö Kahilakoski toteaa joidenkin halunneen kiistää Oravaisen osuuden yhteiskoulun perustajana.⁴⁹⁵ Kankaan ja Kahilakosken muisteluissa korostuu se, että Oravaisella oli vastustajia, joille ylitsepääsemätöntä taisi olla tämän tuleminen kyläyhteisön ulkopuolelta. Hän tuli tietyllä tapaa haastajaksi suhteessa vanhaan ja jähmeään isäntien valtaan kunnallisessa päätöksenteossa. Monet häntä kehuneet edustivat samaa poliittista kantaa kuin hän. Silti hänen ansionsa kouluasioissa ovat tunnustaneet myös eri puoluetta edustaneet.

Oravaisen lähdettyä oppilasmäärät kääntyivät välittömästi laskuun. Syynä olivat lähinnä Ouluun perustetut uudet oppikoulut. Tietysti myös ikäluokat pienenivät, kun suuret ikäluokat olivat käyneet koulunsa. Vuosikertomuksessa mainitaan ajankohdalle tyypillisiä negatiivisia ilmiöitä kuten ”teollisuutta vailla olevan maaseudun autioituminen” ja taloudelliset vaikeudet.⁴⁹⁶ Kontrasti Oravaisen positiiviseen viestiin kasvavasta koulusta *Kalevassa* 25.10.1962 on melkoinen⁴⁹⁷. 1960-luvun muutokset alkoivat vuosikymmenen puolivälissä heijastua maaseutuun toden teolla. Yksityisoppikoulujen historiassa 1963 oli käännteentekevä vuosi, jolloin ne menettivät asemansa valtion suosimana osana koulujärjestelmää. Eduskunnassa päätettiin koulujärjestelmän kehittämistä yhtenäiskoulujärjestelmän suuntaan. Samalla yksityiskouluille määrärahat alkoivat vähitellen pienentyä, eikä uusia yksityisoppikoulujen asemaa parantavia lakeja hyväksytty.⁴⁹⁸ Nämä muutokset eivät suoraan heikentäneet Yhteiskoulun asemaa, mutta näiden lisäksi vastatuuli kunnan päätöksenteossa merkitsi, ettei sillä olisi ainakaan edellytyksiä enää laajentua.

---

⁴⁹³ Kalle Arvolan, Erkki Korhosen, Jorma Keinäsen ja Aaro Arvion haastattelu, Liminka 20.1.1994.

⁴⁹⁴ Antti Kankaan haastattelu, Liminka 16.5.1994.

⁴⁹⁵ Yrjö Kahilakosken haastattelu, Liminka 4.7.1994.

⁴⁹⁶ Limingan yhteiskoulun vuosikertomus 1964–1965. Limingan yhteiskoulun vuosikertomukset. Limingan yhteiskoulun arkisto D6:1. LKuA.

⁴⁹⁷ *Kaleva* 25.10.1962.

⁴⁹⁸ Pietiäinen 1995, 165.

LOPPULAUSE

Limingassa vuosina 1956–1964 vaikuttaneen kirkkoherra Lauri Oravaisen panos Limingan yhteiskoulun kannalta oli ratkaiseva perustajana ja ensimmäisenä rehtorina. Kirkkoherrana häntä voidaan pitää edeltäneen vuosisadan valistushenkisten, monipuolisesti pitäjän asioita ajaneiden kirkkoherrojen perinteen seuraajana. Limingassa vallalla oli ollut talonpoikaisuus ja siihen liitetyt sivistyksen muodot, joita edustivat kansanopisto ja emäntäkoulu. Oppikoulu oli ollut Oulussa, riittävän lähellä niille harvoille, joilla oli varaa lähettää lapsensa oppikouluun.

Samoin kuin noin 100 vuotta aiemmin oli koulutushalukkuus lisääntynyt yhteiskunnallisen muutoksen myötä. Tarvittiin henkilö, jolla oli uskallusta, tietoa ja halukkuus saada aikaan oppikoulu paikkakunnalle. Oravaisella oli jo varhaisessa vaiheessa Liminkaan muutettuaan ajatus oppikoulun saamisesta. Taustana tälle oli erityisesti halu hyödyntää omia Ruotsin ja Yhdysvaltojen ajoiltaan hankittuja tietoja ja taitoja. Vaikutusta oli myös omien lapsien kouluikäisyydellä. Oravainen tiesi, että silloisessa tilanteessa yksityinen oppikoulu oli varteenotettavin tapa saada opetushallitukselta lupa koulun perustamiseen. Hänellä oli myös valmiudet hankkia lainoja koulun perustamista varten.

Yhteiskoulu sai tarvittavat luvat kunnalta ja kouluhallitukselta ja aloitti toimintansa syksyllä 1957 kunnan virastotalon liikuntasalissa. Ajanjaksona 1957–1959 koulussa oli tilanahtautta, mutta myös alkuvaiheen innostusta. Oppikoulun luonne oli sikäli koulutuksellista tasa-arvoa edistävä, että se mahdollisti oppikouluun pääsemisen yhä useammalle. Oppilaita tuli runsaasti ympäristökunnista ja myöhemmin Oulusta, jossa kärsittiin oppikoulujen vähydestä. Oppikoulu ei kuitenkaan ollut alusta asti luonteva osa kylän elämää, vaan sitä kohtaan oli epäilyksiä ja kyräilyä. Tähän vaikutti yhtäältä Oravainen muualta tulleena värikkäänä persoonana ja toisaalta koulun luonne yksityiskouluna, joka oli varsin sisänpäin lämpiävä yhteisö. Tämä näkyi koulun sisäisenä aktiivisena toimintana, jolla saatiin hankittua välineistöä koululle ja lukukausmaksuja hieman alemmas. Oppilaiden vanhemmat ja muut tukijat olivat merkittävässä roolissa luomassa innostusta koulun toimintaan ja tukemassa koulua taloudellisesti.

Huolimatta herkullisesta lähtötilanteesta asetelma kirkkoherrasta koulun rehtorina ei tehnyt koulusta erityisen uskonnollista. Oravaisen toiminta rehtorina ja kirkkoherrana oli hänelle luontevaa ja kokonaisvaltaista. Koulu oli tuolloin vielä instituutiona uskonnollinen ja uskonnolliset tavat, kuten aamuhartaudet, olivat tärkeä osa koulutyön kasvatuksellista jatkuvuutta. Oppilailleen Oravainen oli innostava opettaja, mutta tavalliselle oppilaalle varsin etäinen hahmo. Opettajat kokivat hänet huumorintajuisena ja lämpimänä persoonana. Hänellä oli

auktoriteettia, jonka jyrkempi puoli tuli esille vain joissain tapauksissa. Nykypäivään verrattuna hän näyttäytyy vanhakantaisena, mutta on vaikea sanoa, missä määrin kyse oli tuon ajan oppikoulukulttuurista.

Lukio-oikeuden saaminen oli tärkeää, jotta Oravaisen suunnitelma tulisi valmiiksi. Oppikoulu vaikutti siihen, että kansanopistossa perustettiin keskikoulun oppimäärää vastannut opintolinja. Lukio-oikeuden myöntäminen teki oppikoulusta täysimuotoisen kahdeksanluokkaisen yliopistoon johtavan koulun. Lukio-oikeuden saaminen edellytti päätöksiä sekä kunnalta että kouluhallitukselta. Tammikuu 1961 oli keskeinen ajankohta koulun kannalta, sillä siihen ajoituivat kouluhallituksen ylitarkastaja Martti E. Miettisen vierailu Limingassa, koulun rakentamista koskeva kansalaiskokous sekä kunnanvaltuuston kokous asiasta. Nämä vaiheet varmistivat lukio-oikeuden saamisen ja koulun rakentamisen suunnitelmien mukaisessa laajuudessa.

Ajanjaksoon 1961–1964 sijoittui koulun huippuhetkiä ja vaikeuksia. Huippuhetkiin kuuluivat koulun rakennusvaiheiden valmistumiset vuosina 1961 ja 1962 sekä ensimmäiset ylioppilaat keväällä 1964. Vaikeuksiin lukeutuivat kasaantuva vastustus ja Oravaisella riidat eri paikoissa. Oppikouluasioiden käsittely valtuustossa oli usein riitaisaa ja niistä päättäminen oli vaikeaa. Kunnanvaltuutettuna vuosina 1961–1964 toiminut Oravainen pyrki ajamaan koulun asioita parhaansa mukaan ja muutamassa tapauksessa käänsi valtuuston kannan koulun kannalta myönteiseksi.

Yhteiskoulu tietyllä tapaa kuvasti tuon ajan modernisoituvaa yhteiskuntaa, jossa vanhat arvot ja elinkeinot olivat menettämässä merkitystään. Se tuki elinkeinorakenteen muutosta lisäämällä jatko-opiskelumahdollisuuksia perinteisten elinkeinojen työvoimavaltaisuuden vähenyessä ja tarjosi toivoa epävarmana aikana. Koululle löytyi myös vastustajia. Vastustus liittyi ennen kaikkea taloudellisiin seikkoihin ja Oravaisen persoonaan. Kunnalle ei haluttu ottaa vastuuta yhteiskoulun lainoista tilanteesta, jossa oli muitakin investointeja meneillään.

Oravaisen ja liminkalaisten suhde oli kaiken kaikkiaan varsin kompleksinen. Hän verkostoitui muiden muualta paikkakunnalle muuttaneiden kanssa. Oravaisen nopea ja omavaltainen toimintatapa suorastaan kauhistutti joitain liminkalaisia. Hänen pelättiin vievän pois talonpoikaisuutta ja maahenkeä kouluhankkeellaan. Limingassa oli vanhastaan ollut varakkaita ja itsetietoisia isäntiä, joiden koulutusmyönteisyys liittyi näyttämisenhaluun mutta myös omien lasten kouluttamiseen. Oravainen ei sikäli joutunut uimaan vastavirtaan koulua perustaessaan, mutta silti hänen persoonansa jakoi mielipiteitä. Häneen jo sukunsa puolesta liittyvä liikemiesmäisyys sekä hänen kokoomuslainen poliittinen näkemyksensä eivät istuneet maalaisliiton johtamaan maalaispitäjään.

Oravainen ratkaisi eteensä tulleet ongelmat yleensä onnistuneesti. Kun koulun laajentuminen oli kilpistynyt opettajien asuntokysymykseen, hän päätti ottaa henkilökohtaisesti hoidettavaksi rivitalon rakentamisen opettajille. Kielteisyys toimeliasta kirkkoherraa kohtaan kuitenkin kyti ja lopulta henkilösuhteet kärjistyivät. Koulussa syntyi muutaman opettajan käynnistämä mustamaalauskampanja, jossa kyseenalaistettiin Oravaisen pätevyys rehtorina. Samoihin aikoihin kerättiin kirkkoherra-rehtoria vastaan nimilistoja, joissa väitettiin, ettei tämä voi samaan aikaan hoitaa kirkkoherran ja rehtorin tehtäviä. Ihmissuhteet kärjistyivät myös kunnanvaltuutuksessa ja koulun johtokunnassa. Ensimmäisten ylioppilaiden valmistuessa keväällä 1964 Oravainen jätti luomuksensa. Kaikesta vastustuksesta huolimatta Oravaisen jälkimaine Limingassa on positiivinen. Häneen ei muisteta liittyneen todellisia kritiikin aiheita.

Limingan yhteiskoulu oli syntyessään moderni, mutta peruskouluun siirryttäessä jääne vanhasta. Sen käyminen edellytti pääsykokeen suorittamista ja lukukausimaksujen maksamista. Kuten suomalaisen koulutusjärjestelmän kehityksessä yleensä, on Limingassakin ollut kasvun ja uudistumisen sekä supistumisen ja taantumisen kausia. Oravainen pyrki selkeästi laajentamaan koululaitosta, mikä oli lähes välttämättömyys suurten ikäluokkien ollessa kouluiässä. Muuten hänen vaikutuksensa näkyi uudistushankkeiden edistämisenä seurakunnassa ja kunnassa, ja hänet voidaan laskea Limingan 1900-luvun merkkihenkilöihin. Yksin oppikoulu ei pysäyttänyt 1960-luvulla alkanutta väkiluvun laskua, vaan siihen vaikuttivat enemmän myöhemmät hankkeet.

1960-luvun rakennemuutos ja siihen reagointi eri yhteiskunnan aloilla on hedelmällinen tutkimuskehys, jossa on vielä hyödynnettävää. Varsinkin tekemistäni haastatteluista nousi esiin joitakin jatkotutkimusaiheita. Limingan suhteen jäi tässä tutkielmassa selvittämättä, kuinka kunta onnistui säilyttämään väkilukunsa ja elinvoimaisuutensa monia ympäristökuntia paremmin. Paikkakunnalla pitkään vallinnut jähmeä isäntien valta kunnan päätöksenteossa oli viimeistään Oravaisen aikaan purkautumassa. Tämän jälkeen paikkakunnalla on ollut monia naisvaikuttajia, joiden vaikutusta olisi hyödyllistä tutkia.

Lähteet ja tutkimuskirjallisuus

I Painamattomat lähteet

KANSALLISARKISTO (KA)

Ilmari Salomiehen arkisto

Kotelo 12

Kouluhallituksen oppikouluosaston II arkisto

Saapuneet asiakirjat 1959

Saapuneet asiakirjat 1961

LIMINGAN SEURAKUNNAN ARKISTO LIMINGAN KIRKKOHERRANVIRASTOSSA (LKA)

Kertomukset seurakunnan tilasta

Kirkkovaltuuston pöytäkirjat 1951–1973

Kirkkoneuvoston pöytäkirjat 1952–1976

Kirkkopäiväkirja 1952–1956

Kirkkopäiväkirja 1957–1960

LIMINGAN KUNNANARKISTO LIMINGAN KUNNANVIRASTOSSA (LKuA)

Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1951–1960

Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1961–1964

Yhteiskoulun arkisto

Johtokunnan pöytäkirja 1957–1964

Limingan yhteiskoulun vuosikertomukset

Limingan yhteiskoulun opettajamatrikkeli 1957–1974

LIMINGAN KOTISEUTUARKISTO LIMINGAN KUNNANVIRASTOSSA (LKoA)

Kunnallisneuvos Kalle Arvolan arkisto

4. Kalle Arvolan puheet

OULUN MAAKUNTA-ARKISTO (OMA)

Oulun Hiippakunnan Tuomiokapitulin arkisto (OTKA)

Limingan piispantarkastuspöytäkirjat (1871–1978)

Pöytäkirjat (1956–1956)

Pöytäkirjat (1957–1957)

Pöytäkirjat (1966–1966)

Pöytäkirjat (1967–1967)

5 Laestadiana 1

Oskari Heikki Jussilan arkisto

Saapuneet kirjeet (1944–1952)

5 Laestadiana 17

Paavo Julius Viljasen arkisto

Saapuneet kirjeet (1945–1967)

26 Simealiana 4

Martti Ilmari Simojoen I arkisto

Saapunut kirje (1964–1964)

2 Laestadiana 6

Olavi Konstantin Heliövaaran arkisto

Saarnat ja puheet (1942–1960)

II Painetut lähteet

1. Lähdekirjallisuus

Garanvölgyi, Anja 2014: *Pitäjänneuvos Hannes Kangas*. Oulu.

Ihalainen, Mikko 1995: *Kunnan väkeä: liminkalaista kunnalliselämää vuodesta 1910 tähän päivään*. Liminka.

Ihalainen, Mikko 1996: *Kalle Arvola – perusliminkalainen. Kunnallisneuvoksen muistelmat*. Liminka.

Kangas, Antti 1993: *Lions club Liminka-lakeus 30 vuotta 3.5.1993*.

Korhonen, Erkki 1991 (1950): *10 vuotta Limingan nuorisoseuratyötä*. Limingan nuorisoseura, Liminka.

”Kotiseututyö ja maaseudun kehittäminen”. Pentti Kaiteran esitelmä Limingan kotiseutujuhlassa 10.9.1961. Kalevan painos.

Leinonen Hannes 1989: Moniaita muisteluksia II. Toimittaneet Kullervo Leinonen, Tapio Leinonen & Keijo Nissilä. Pohjois-Suomen Historiallinen Yhdistys, Rovaniemi.

Mustakallio, Hannu 2014: ”Pikku poikana Tyrnävän pappilassa (1952-1961)”. Muistojen *tulva VI: Tarinoita Tyrnävän seurakunnasta 1889-2014*, s. 78-81. Toimittaneet Timo Liikanen, Kyllikki Matinoli & Alasaarelan veljekset. Tyrnävä.

Pääkkönen, Esa 1994: ”Limingan yhteiskoulun taipaleelta 1957-1974”. *Limingan koulu 130 vuotta*, s. 39-45. Limingan kunta.

Siilasvuo, Rolf 1993: *Vanha opisto – uusi koulu. Jo sata vuotta ensimmäisenä Pohjois-Pohjanmaalla*. Limingan kansanopisto, Liminka.

Urponen, Timo 1970: *Limingan kunnan koulusuunnitelma*. Limingan kunta. Limingan kirjaston kotiseutukokoelmassa.

2. Sanoma- ja aikakauslehdistö

Kaleva 1.6.1956–31.12.1967

Rauhan tervehdys 1.6.1956–10.9.1967

Rantalakeus 21.5.2008

III Haastattelut

Tutkielman tekijän hallussa olevat hänen tekemänsä haastattelut.

Arvio, Aaro, pankinjohtaja (s. 1933). Liminka 26.5.2016. Haastattelija Sami Rönkkö.

Huhtinen, Marjut, sihteeri (s. 1944). Oulu 17.5.2016. Haastattelija Sami Rönkkö.

Inkala, Kerttu, teologi (s. 1933). Liminka 16.6.2016. Haastattelija Sami Rönkkö.

Junttila, Tapio, maanviljelijä (s. 1949). Liminka 2.6.2016. Haastattelija Sami Rönkkö.

Kaartinen, Inkeri, englanninopettaja (s. 1934). Puhelinhaastattelu 6.9.2016. Haastattelija Sami Rönkkö

Laamanen, Liisa, sairaalapastori (s. 1938). Puhelinhaastattelu 27.6.2016. Haastattelija Sami Rönkkö.

Lampi, Matti, taidemaalari (s. 1947). Liminka 2.6.2016. Haastattelija Sami Rönkkö.

Lumme, Ulla-Maija, biologian ja maantiedon opettaja (s. 1943). Liminka 28.5.2016. Haastattelija Sami Rönkkö.

Oravainen, Markku, markkinointijohtaja (s. 1950). Puhelinhaastattelu 17.6.2016. Haastattelija Sami Rönkkö.

Sallinen, Aino, yliopiston rehtori emerita (s. 1947). Sähköpostihaastattelu 24.5.2016. Haastattelija Sami Rönkkö.

Siilasvuo, Viesti, opettaja (s. 1927). Oulu 7.6.2016. Haastattelija Sami Rönkkö.

Limingan kotiseutuarkisto Limingan kunnanvirastossa (LKO A). 31.19.1. Mikko Ihalaisen lahjoitus äänikasetit.

Arvola, Kalle (s. 1914), maanviljelijä, Korhonen, Erkki, maanviljelijä (s. 1922), Keinänen, Jorma (s. 1939), maanviljelijä ja Arvio, Aaro (s. 1933), pankinjohtaja. Kunnanvaltuuston puheenjohtajat. Liminka 20.1.1994. Haastattelija Mikko Ihalainen.

Harni Olli, maanmittausinsinööri (s. 1927). Puhelinhaastattelu 8.2.1994. Haastattelija Mikko Ihalainen.

Huovinen, Taavetti, maanviljelijä (s. 1914). Liminka 27.1.1994. Haastattelija Mikko Ihalainen.

Junttila, Kaarlo (Kalle), metsätalousneuvoja (s. 1920). Liminka 14.4.1994. Haastattelija Mikko Ihalainen.

Juustila, Ellen, kunnansihteeri (s. 1914). Liminka 14.3.1994. Haastattelija Mikko Ihalainen.

Kaarteenaho, Sofia, keittäjä-siivooja (s. 1917). Liminka 15.2.1994. Haastattelija Mikko Ihalainen.

Kahilakoski, Yrjö, ala-asteen rehtori (s. 1945). Liminka 4.7.1994. Haastattelija Mikko Ihalainen.

Kangas, Antti, eläinlääkäri (s. 1931). Liminka 16.5.1994. Haastattelija Mikko Ihalainen.

Leppihalme, Kauno, biologian ja maantiedon opettaja (s. 1934). Liminka 1.2.1994. Haastattelija Mikko Ihalainen.

Pääkkönen, Esa, englannin opettaja (s. 1934). Liminka 1.6.1994. Haastattelija Mikko Ihalainen.

Tuomikoski, Timo, opettaja (s. 1911). Liminka 16.2.1994. Haastattelija Mikko Ihalainen.

Urponen, Timo, koulutoimenjohtaja (s. 1932). Liminka 13.1.1994. Haastattelija Mikko Ihalainen.

IV Tutkimuskirjallisuus

Aaltonen, Esko 1964: *Maaseudun kulttuuriperintö. Kirjoitelmia perinteellisestä ja muuttuvasta talonpoikaiskulttuurista*. WSOY, Helsinki.

Ahonen Sirkka 2003a: ”Tasa-arvon pyrkimys suomalaisessa koulutuspolitiikassa”. *Kasvatustieteen historia nyt. Makro- ja mikrotutkimuksesta marginaalisuuden, sukupuolen ja tilan analyysiin*, s. 37–58. Toimittaneet Minna Vuorio-Lehti ja Marjo Nieminen. Suomen kasvatustieteellinen seura, Turku.

Ahonen Sirkka 2003b: *Yhteinen koulu. Tasa-arvoa vai tasapäisyyttä*. Vastapaino, Tampere.

- Apo, Satu 1995: *Naisen väki. Tutkimuksia suomalaisten kansanomaisesta kulttuurista ja ajattelusta*. Hanki ja jää, Helsinki.
- Aromaa, Kaija 2007: ”Historiikki”. *Varokaa pojat Billnäsin työkaluja – Lohtajan koulun perustamisesta 50 vuotta*, s. 6–47. Toimittaneet Kaija Aromaa, Raimo Jukkola ja Pentti Niemelä. Lohtajan yhteiskoulun kirjatoimikunta, Lohtaja.
- Hakosalo, Heini; Jalagin, Seija; Junila, Marianne & Kurvinen, Heidi 2014: ”Johdanto. Elämää suurempaa”. *Historiallinen elämä. Biografia ja historiantutkimus*, s. 7-28. Toimittaneet Heini Hakosalo, Seija Jalagin, Marianne Junila ja Heidi Kurvinen. SKS, Helsinki.
- Heikkinen, Anja 2011: ”Elatus, oppi ja kumppanuus”. *Valistus ja koulunpenkki. Kasvatus ja koulutus Suomessa 1860-luvulta 1960-luvulle*, s. 37–73. Toimittaneet Anja Heikkinen ja Pirkko Leino-Kaukiainen. SKS, Helsinki.
- Hokkanen, Kari 2002: *Kekkosen maalaisliitto 1950–1962. Maalaisliitto-Keskustan historia 4*. Otava, Helsinki.
- Isohookana-Asunmaa, Tytti 1984: ”Eräitä yleispiirteitä Pohjois-Pohjanmaan maaseutuväestöstä 1800-1900-luvun vaihteessa”. *Oulun seudun paikallishistoriaa*, s. 122–141. Toimittaneet Martti Asunmaa, Eira Aula & Erkki Hyytinen. Oulun yliopisto.
- Ikonen, Risto 2011: ”Korkeasti koulutetun ihmisen ihanne”. *Valistus ja koulunpenkki. Kasvatus ja koulutus Suomessa 1860-luvulta 1960-luvulle*, s. 217–237. Toimittaneet Anja Heikkinen ja Pirkko Leino-Kaukiainen. SKS, Helsinki.
- Itälä, Jaakko 2005: ”Elinkeinorakenteen muutos ratkaisi koulu-uudistuksen”. *Yhtenäisen peruskoulun menestystarina*. s. 47-54. Toimittaneet Kauko Hämäläinen, Aslak Lindström ja Jorma Puhakka. Yliopistopaino, Helsinki.
- Järvenpää, Kirsi & Keinänen, Jorma 2002: *Rakensimme vankan kivijalan. Limingan työväen toimintaa 100 vuotta*. Limingan vasemmisto, Liminka.
- Kaarninen, Mervi 2011: ”Oppikoulu yhteiskunnan rakentajana”. *Valistus ja koulunpenkki. Kasvatus ja koulutus Suomessa 1860-luvulta 1960-luvulle*, s. 405–429. Toimittaneet Anja Heikkinen ja Pirkko Leino-Kaukiainen. SKS, Helsinki.
- Kero, Reino & Kero, Maija-Leena 2007: *Koulun arkea ja jublaa. Kiikan-Keikyän yhteiskoulu ja sen seuraajat 1957-2007*. Äetsän kunta.

- Kiasmaa, Kyösti 1982: *Oppikoulu 1880–1980. Oppikoulu ja sen opettajat koulujärjestyksestä peruskouluun*. Pohjoinen, Oulu.
- Kuorilehto, Markku 2014: *Lithovius-pappissuvun palkkaus ja pappilat Limingan pitäjässä 1575-1730*. Suomen ja Skandinavian kirkkohistorian pro gradu –tutkielma, Helsingin yliopisto.
- Lahtinen, Anu; Leskelä-Kärki, Maarit; Vainio-Korhonen, Kirsi; Vehkalahti, Kaisa 2011: ”Kirjeiden uusi tuleminen”. *Kirjeet ja historian tutkimus*, s.9-29. Toimittaneet Anu Lahtinen, Maarit Leskelä-Kärki & Kirsi Vainio-Korhonen. SKS, Helsinki.
- Manninen, Turo 1995: *Oulun kaupungin historia VI: 1945 - 1990*. Oulun kaupunki.
- Mattila, Marja-Riitta & Jääskeläinen, Riitta & Alasaarela, Erkki & Alasaarela, Esko 2013: *Muistojen tulva V. Tarinoita Tyrnävän keskikoulusta 1953-1978*. 2. painos, Tyrnävä.
- Metsänheimo, Janne 2016: *Synteihin sidotut. Hoitokokousten opillinen perusta 1960–70-lukujen vanhoillislestadiolaisuudessa*. Aate- ja oppihistorian pro gradu -tutkielma, Oulun yliopisto.
- Mikkola, Kati 2006: ”Modernisaation vastavirrassa. Uutuuksien vastustuksen syitä ja keinoja modernisoituvassa Suomessa”. *Modernisaatio ja kansan kokemus Suomessa 1860-1960*. s. 169-212. Toimittaneet Hilikka Helsti, Laura Stark ja Saara Tuomaala. SKS, Helsinki.
- Murtorinne, Eino 1995: *Suomen kirkon historia. 4, sortovuosista nykypäiviin 1900-1990*. WSOY, Helsinki.
- Mustakallio, Hannu 2004: *Heliovaara, Olavi Konstantin (1891 - 1980)*. Biografinen artikkeli. Kansallisbiografia-verkkajulkaisu. SKS, Helsinki.
- Mäntylä, Matti 2016: *Pohjois-Suomea kehittämässä. Periferia Urho Kekkonen politiikan kohteena ja vallankäytön välineenä vuosina 1950-1981*. Pohjois-Suomen historiallinen yhdistys, Rovaniemi.
- Mylly, Juhani 2008: ”Asutuspolitiikasta suureen muuttoon – pientila-Suomen kuihtuminen”. *Suomalaisen yhteiskunnan poliittinen historia*, s. 150-170. Toimittaneet Ville Pernaa ja Mari K. Niemi. Edita, Helsinki.
- Palola, Ari-Pekka 2011: *Suomen rauhanyhdistysten keskusyhdistyksen historia. (1945–1961). 2, Evankeliumin työ laajenee*. Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys, Oulu.
- Pietiäinen, Jukka-Pekka 1995: ”Yksityisoppikoulut vaurastuvassa Suomessa 1944–1977”. *Yksityisoppikoulujen historia 1872–1977*, s. 157–240. Painatuskeskus, Helsinki.

- Pöysä, Jyrki 2011: "Tekstin ajat: Tulkintoja muistelurajoitusten temporaalisuudesta". *Tekstien rajoilla. Monitieteisiä näkökulmia kirjoitettuun aineistoon*, s. 316–348. Toimittaneet Sami Lakomäki, Pauliina Latvala & Kirsi Laurén. SKS, Helsinki.
- Rantala, Jukka 2011: "Oppikoulunopettajat". *Valistus ja koulunpenkki. Kasvatus ja koulutus Suomessa 1860-luvulta 1960-luvulle*, s. 304–311. Toimittaneet Anja Heikkinen ja Pirkko Leino-Kaukiainen. SKS, Helsinki.
- Renders, Hans & de Haan, Binne 2013: "Introduction. The Challenges of Biography Studies". *Theoretical Discussions of Biography. Approaches from History, Microhistory, and Life Writing*, s. 1–14. Toimittaneet Binne de Haan ja Hans Renders. The Edwin Mellen Press, Lewinston.
- Rohkimainen, Päivi 2014: *Hengellistä, sosiaalista ja kansallista huolenpitoa. Suomen evankelisluterilaisen kirkon järjestämä suomenkielinen kirkollinen toiminta Ruotsissa 1945–1967*. Teologian väitöskirja, Helsingin yliopisto.
- Saarikoski, Vesa 2008: "Yhteiskunnan modernisoituminen". *Suomalaisen yhteiskunnan poliittinen historia*, s. 115–131. Toimittaneet Ville Pernaa ja Mari K. Niemi. Edita, Helsinki.
- Sarjala, Jukka 2008: *Järkeä hyvä herätetty. Koulu politiikan pyörteissä*. Kirjapaja, Helsinki.
- Stark, Laura 2006 "Johdanto. Pitköspuita modernisaation suolle". *Modernisaatio ja kansan kokeemus Suomessa 1860-1960*, s. 9–46. Toimittaneet Hilikka Helsti, Laura Stark ja Saara Tuomaala. SKS, Helsinki.
- Suistola, Jouni 1999: *Kaleva. Sata vuotta kansan kaikuja*. Kaleva kustannus, Oulu.
- Suni, Hannu 2005: *Sekularisaation puristuksessa. Koulut kristillisen arvojen kantajina Lounais-Hämeessä 1860–1960*. Suomen kirkkohistoriallinen seura, Helsinki.
- Suomen evankelisluterilaisen kirkon matrikkeli. 1, Henkilömatrikkeli 1963*. Toimittanut matrikkeli-toimikunta. Suomen kirkon pappisliitto, Helsinki.
- Tapaninen, Pekka 2007: *Oskari Heikki Jussila (1888–1955): lestadiolaispappi, toimen ja näkyjen mies*. Pohjois-Suomen historiallinen yhdistys, Rovaniemi.
- Teerijoki, Ilkka 2010: *Tornion historia 3. 1918–2000*. Tornion kaupunki.
- Vahtola, Jouko 1977: "Liminkalaisten historiaa". *Liminka 1477–1977*, s. 77–306. Toimittanut Seija Korte. Limingan kunta ja seurakunta, Liminka.

Vahtola, Jouko 1991: ”Oulujokilaakson historia keskiajalta 1860-luvulle”. Oulujokilaakson historia. Kivikaudelta vuoteen 1865, s. 71–543. Oulujoki-seura, Oulu.

Vares, Vesa 2008: *Suomalaiskansallinen kokoomus. Kansallisen Kokoomuspuolueen historia 1944–1966*. Kokoomuspuolueen historiasarjan aiempien osien kirjoittajat Pirkko Leino-Kaukiainen & Ari Uino. Edita, Helsinki.

Virrankoski, Pentti 1996: *Haastattelumenetelmän käyttö historiantutkimuksessa*. Turun yliopisto.

Vuollo, Martti 2006: *Jyrisevä kouluneuvos - tunnollinen pedagogi. Martti E. Miettinen kasvattajana ja opettajana*. Kasvatustieteiden väitöskirja, Lapin yliopisto.

V Verkkolähteet

”Alatornion Säästöpankki 1902-1954”, Esittely arkistonmuodostajasta. elma.elka.fi/Ark-History/A055.DOC (luettu 21.9.2016). Elinkeinoelämän keskusarkisto.

”Billingsfors kyrka”. Esittely kirkosta. <https://www.svenskakyrkan.se/stenebypastorat/billingsfors-kyrka> (luettu 16.11.2016). Ruotsin ev- lut. kirkko.

”Kekkoskaskuja”. Jukka Melarannan blogikirjoitus 19.12.2015. <http://toimeentulo.blogspot.fi/2015/12/kekkoskaskuja.html> (luettu 17.10.2016).

”Kemijärven yhteiskoulu”. *Suomen yksityisten oppikoulujen digitaalinen matrikkeli*. Ylläpitäjä Jari Salminen. <http://www.yksityiskoulut.fi/yksityiskoulujenmatrikkeli/kemijarven1.htm> (luettu 22.9.2016). Yksityiskoulujen liitto, Helsinki.

”KIRJEENVAIHTO 1940–1955”. Hakemistotiedosto sarjan UKA 1 kirjeenvaihtoon vuosille 1940–1955. <http://www.ukk-arkisto.fi/wp-content/uploads/2014/10/kirjeet2.pdf> (luettu 11.10.2016). Tasavallan presidentin arkistosäätiö, Orimattila.

”Limingan kunnanhallituksen esitys Limingan lukioverkon muuttamisesta kolmisarjaiseksi 15.1.2015.” <http://liminka01.hosting.documenta.fi/kokous/2015380-6.PDF> (luettu 6.4.2016). Limingan kunta.

”Limingan kunnanvaltuuston pöytäkirja 25.4.2016.” <http://liminka01.hosting.documenta.fi/kokous/2016502.HTM> (luettu 23.9.2016). Limingan kunta.

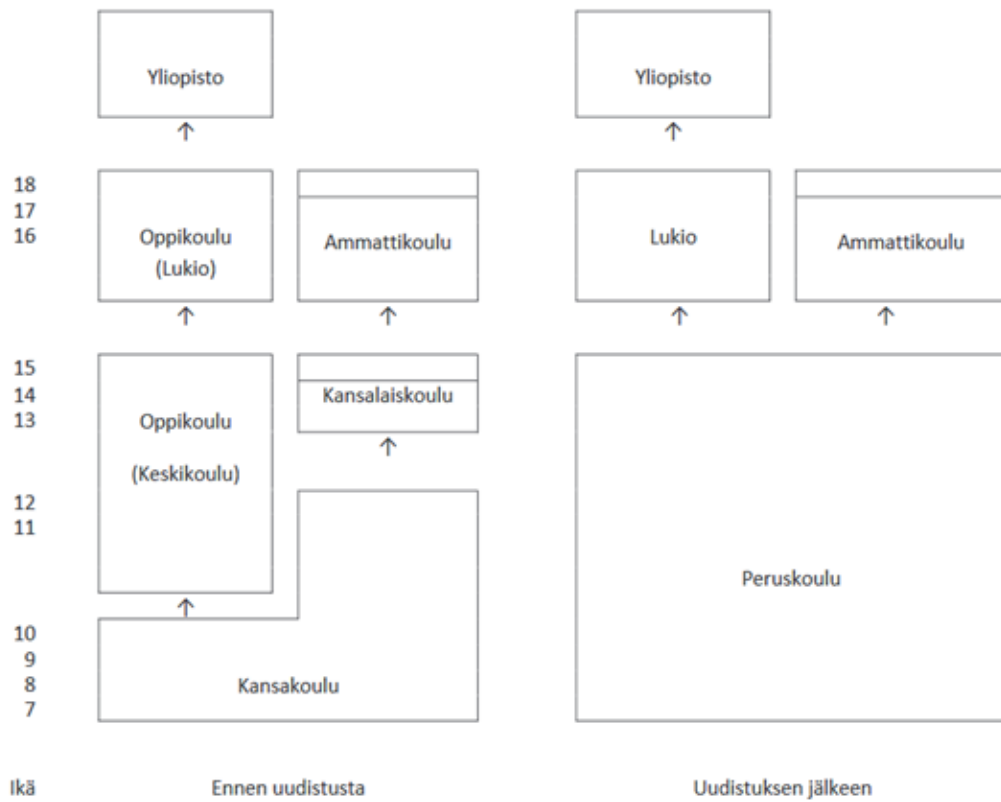
”Limingan valtuutetut vuodesta 1910 tähän päivään.” Liite kirjaan *Kunnan väkeä*, koonnut Mikko Ihalainen. Päivitetty 25.8.2016. <http://www.liminka.fi/tiedostot/Hallintosasto/Valtuutetutvuodesta1910.pdf> (luettu 14.9.2016). Limingan kunta.

Limingan väkilukutilasto 1980–2015. <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/sq/2c7086fb-0943-424e-b175-44c568438b45> (luettu 13.9.2016) Tilastokeskus, Helsinki.

”Limingan yhteiskoulu 1957–1974”. Suomen yksityisten oppikoulujen digitaalinen matrikkeli. Ylläpitäjä Jari Salminen. <http://www.yksityiskoulut.fi/yksityiskoulujenmatrikkeli/limingan.htm> (luettu 21.4.2016). Yksityiskoulujen liitto, Helsinki.

Liitteet

Liite 1. Kuvio suomalaisesta koulujärjestelmästä ennen ja jälkeen peruskoulun.

Lähde: Pekkarinen, Tuomas & Uusitalo, Roope 2012: ”Peruskoulu-uudistuksen vaikutukset”. *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 2/2012, s. 128-140. Taloustieteellinen yhdistys, Helsinki.